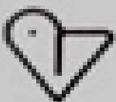
dostoyevski

beyaz geceler

öykü

çeviren: nihal yalaza taluy

VARLIK

Beyaz Geceler

Başkasının Karısı

Dostoyevski

Rusça aslından çeviren: Nihal Yalaza Taluy

Varlık Yayınları

Beyaz Geceler

O adam
Kalbinin yakınında
Olsun diye mi yaratılmıştı?

İvan Turgenyev

Birinci Gece

Nefis bir geceydi. Tıpkı gençlik devirlerimizdeki gibi bir geceydi aziz okuyucu. Gök o kadar yıldızlı, öyle açıktı ki, insan başını kaldırınca ister istemez, "Şu göğün altında çeşit çeşit hırçının, huysuzun bulunması mümkün mü?" diye sormaktan kendini alamıyordu. Bu soru da salt genç işi, burcu burcu gençlik kokan bir sorudur aziz okuyucum. Tanrı bu sorunun sizin aklınıza da sık sık gelmesini nasip etsin. Hırçın, huysuz insanlardan sözedince o günkü uslu halimi anımsadım. Sabahtan beri içimde tuhaf bir sıkıntı vardı. Sanki hepsi beni yapayalnız bırakmış, bana sırt çevirmişlerdi.

Kuşkusuz bu "hepsi"nin kimler olduğunu sormak herkesin hakkıdır. Gerçekten, Petersburg'ta tam sekiz yıl oturduğum halde, hemen hemen hiç dost edinememiştim. Ama dost benim neyime? Koca Petersburg baştan aşağı benimdi; daha ne isterdim? Bu yüzden Petersburg yazlığa göç edince, hepsi beni bıraktı sandım. Yalnız kalmaktan korkuyordum. Tam üç gün, nedenini kendim de bilmeden, üzüntü içinde şehri adımladım durdum. Nevskiy'e,[1] bir bahçeye veya rıhtıma gitsem; bakıyorum, bütün yıl aynı yerde, aynı saatte görmeye alıştığım yüzlerden hiçbiri yok. Gerçi onlar beni bilmez ama, ben hepsini tanırım. Öyle yakından tanırım ki, yüzleri sanki ezberimdedir. Neşeli oldukları zaman haz duyarım; onlar somurtunca benim de neşem kaçar. Hatta, Fontanka[2] önünden geçerken her Tanrı'nın günü aynı saatte karşılaştığım bir ihtiyarla hemen hemen dost olduk. Azametli, düşünceli bir yüzü var. Yanımdan geçerken kendi kendine bir şeyler mırıldanıp sol kolunu sallıyor. Sağ elinde uzun altın topuzlu bir baston var. O da beni fark etti ve içten içe ilgileniyor. Eminim ki, o saatte Fontanka önünden geçmesem, onun da canı sıkılacak. Bu yüzden ikimiz de, hele neşeli olduğumuz zamanlar, nerdeyse birbirimizi selamlayacak gibi oluyoruz. Geçenlerde, tam iki gün rastlaşmamıştık. Üçüncü gün karşılaştığımız zaman, ikimizin de eli şapkaya gitti. Bereket zamanında toparlanıp ellerimizi indirdik; birbirimizle yalnızca karşıdan karşıya ilgilenerek geçtik.

Evlerle de tanışıklığım var. Ben geçerken, her biri önüme atılıp bütün pencereleriyle bana bakar gibidir. "Merhaba, nasılsınız?.. Ben de iyiyim.

Bana mayısta bir kat ekleyecekler!” Yahut: “Sağlığınız nasıl?.. Ben yarın onarıma giriyorum…” gibilerden konuşmalarını duyar gibi oluyorum. Aralarında daha çok sevdiğim, candan dostlar vardır. Bunlardan biri, bu yaz bir mimarın bakımı altına girecekmiş. Her gün yoklayacağım. Tanrı korusun, bakıma alalım derken büsbütün yeryüzünden etmesinler. Açık pembe bir evciğin başına gelen hiç aklımdan çıkmaz. Pek sevimli küçücük bir kagir yapıydı. Bana öyle güleryüzle, biçimsiz, hantal komşularına öyle gururla bakardı ki, önünden geçerken içim hazla dolardı. Geçen hafta o sokaktan geçerken dostuma bir bakayım dedim; kulağıma bir feryat çarptı: “Beni sarıya boyuyorlar; şu halime bak!..” Vicdansızlar! Barbarlar!.. Öyle kıyasıya boyamışlar ki, fırça değmedik ne sütun, ne saçak kalmıştı. Zavallı dostumu, sapsarı bir kanaryaya döndürmüşlerdi. Üzüntüsünden az kalsın ben de sarılık oluyordum. O gün bugün Gök İmparatorluğu[3] rengine bürünen biçareye bakmaya cesaret edemiyorum.

Şimdi okuyucum, Petersburg’u ne türlü tanıdığımı herhalde anlamışsınızdır. Demin dediğim gibi, nedenini anlayana kadar tam üç gün üzüntüden kurtulamadım. Sokakta: “Şu yok, ötekini göremedim, beriki de görünmüyor…” diye huzursuzluk duydum. Evde de rahat edemedim. İki gece, köşemdeki eksiklik nedir, neden rahat edemiyorum diye, kendimi yedim durdum. Yeşil, isli duvarları, Matryona’nın tavanda ustalıkla ürettiği örümcek ağını şaşkın şaşkın süzüyor, ev eşyalarımızı, iskemleleri tek tek gözden geçiriyordum. Nedeni bunlar mıydı acaba? Gerçekten öyle bir huyum vardı ki, odamda bir iskemlenin yeri değişse, hemen tepem atar. Pencereye baktım, boşuna… İçim gene rahat etmedi! Hatta Matryona’yı çağırıp örümcek ağı ve pasaklılığı yüzünden tatlı tatlı azarladım. Kadın yanıt olarak, yalnızca şaşkınlıkla beni süzüp yerine gitti; örümcek ağı da hâlâ olduğu yerde sallanıyor. Sonunda, ancak bu sabah sorunun ne olduğunu anladım. Ama, bütün bunların nedeni Petersburg’un yazlığa tüymüş olmasıydı. Kullandığım kaba deyimi bağışlamanızı dilerim. Doğrusu üslup inceliğini düşünecek halde değilim. Çünkü Petersburg baştanbaşa ya taşınmış, ya da taşınmak üzere kimselerle doludur. Çünkü, araba tutan her kerli ferli adam bana, günlük işlerini bitirip yazlıktaki yuvasına dönen saygıdeğer bir aile reisi olarak görünmektedir. Çünkü yoldan geçenlerde bambaşka bir hal var. Bunlar, çevrelerine sanki: “Canım, biz buraya şöyle, geçerken bir uğrayıverdik. İki saat sonra yazlığa gidiyoruz…” demek ister gibidirler. Bir genç kız bembeyaz, ipince

parmağıyla cama vurup, çiçekçiyi çağırıyor. Hemen, bunları havasız şehir apartmanında bahar ve çiçek safası sürmek için değil, yazlıklara, eve götürmek amacıyla aldığını düşünüyorum. Bu gibi keşiflerde öyle ustayım ki, adamın yüzüne bakar bakmaz, hangi yazlıkta oturduğunu yanılmadan kestirebiliyorum. Kamenniy ve Aptekarskiy Adaları'nda, yahut Peterhof yolunda oturanlar ince, zarif tavırlı, çok şık giyimli ve şehre inerken kullandıkları zengin arabalara sahip olan kimselerdi. Pargolovo'dan ötede yerleşenler, ağırbaşlı insanlardı. Krestovskiy Adası yaşayanları hep neşeli görünürdü. Bazen, uzun yük arabası dizileriyle karşılaşırdım. Üzerlerine çeşitli ev eşyası, iskemleler, Türk üslûbunda olan ve olmayan divanlar yığılmış, bu arabaların yanısıra hayvanının dizginini tutarak tembel adımlarla arabacı yürürdü. Çoğu zaman, eşya yığınının en üstünde evin kilidi küreği olan sıska bir hizmetçi otururdu. Neva ve Fontanka'dan Çernaya Deresi'ne, yahut Adalar'a giden eşyayı taşıyan mavnalara baktıkça bunlar gözümde büyür, onlar mavna dizileri yüzlerce mavnalık kafileler halinde görünürdü. Bana Petersburg halkı, akın akın yazlığa gidiyor, şehir ıssız bir çöle dönmüş gibi geliyordu. Üzgün ve küskündüm; benim gidecek bir yerim yoktu. Her yük arabasının ardına takılmak, efendi kılıklı her adamın arabasına sokulup birlikte gitmek istiyordum. Ama hiçbiri beni çağırmıyordu, yüzüme bile baktıkları yoktu.

O gün o kadar uzun dolaştım ki, her zamanki gibi, nerede olduğumu unuttum. Az sonra şehir sınırına uğradığımı fark ettim. Birden neşelenerek, geçidi atladım, ekilmiş tarlalar, çayırlar arasından yürüdüm. Hiç yorgunluk duymuyor, bütün varlığımla, üstümden bir yük kalkmış gibi hafiflik hissediyordum. Yoldan geçenler bana selamlayacakmış gibi bakıyordu. Hepsi şendi, hepsinin ağzında sigarası vardı. Ben de o günkü kadar coşkun bir neşe arasında boğulmuş, sağlığı bozuk bir şehirli olarak, uyanan doğanın görüntüsünden o derece şaşkınlığa düşmüştüm ki, içimde sanki İtalya'daymışım gibi bir duygu belirdi.

Baharın gelişiyle göğün bağışladığı her türlü olanaklardan yararlanarak yeşillenen, renk renk çiçekle bezenen Petersburg doğasının ne dokunaklı hali var!.. Onu, bazen, yalnızca acıdığımız, bazen, acıma dolu bir sevgi duyduğumuz, bazen de hiç farkında olmadığımız cılız, hastalıklı bir kıza benzettim. Kızcağızın, o silik, zavallı hali içinde, ansızın olağanüstü güzellikle parlayıverdiği anlar vardır. O sıralar siz, bu mucizenin hangi

kudretli el sayesinde olduğunu sormaktan kendinizi alamazsınız. Bu hüzünlü, düşünce dolu gözlere ışıltılar veren, solgun, çökük yanakları pembeleştiren, ipince yüzü bir tutku dalgası gezdirerek canlandıran hangi güçtür? Neden bu göğüs heyecanla inip kalkmaya başlamıştır? Kızcağızın bütün varlığındaki bu canlanma, renklenmenin nedeni nedir: Gülümsemesi ne kadar çekici, attığı kahkahalar nasıl da ahenkli olmuştur. Çevreye bakınıp bir şeyler arar, bir şeyler anlar gibi olursunuz. Ama o an geçiyor. Yarın belki gene o eski dalgın, hüzün dolu bakışla karşılaşacak, aynı solgun yüzü, hareketlerde eski boyun büküklüğü ve ürkekliği göreceksiniz. Hatta, belki, kızgınlığın izlerini sezeceksiniz. O zaman gözlerinizin önünde yanıp sönüveren bu geçici güzelliğe acıyacaksınız. Çünkü ona ısınıp sevecek zamanınız olmamıştır.

O günün gecesi, gündüzünden de güzel geçti. Şehre çok geç döndüm. Eve yaklaştığım zaman saat on'u çaldı. Yolum, o saatte pek ıssız olan kanal boyundan geçiyordu. Evim şehrin en tenha köşesindedir. Hem yürüyor, hem şarkı söylüyordum. Neşeli olduğum zamanlar, sevincini paylaşacak dostu, ahbabı olmayan kimsesiz her mutlu insan gibi ben de mutlaka bir şeyler mırıldanırdım. Tam o sırada başıma hiç ummadığım bir serüven geldi.

Kanalın parmaklığına dayanarak duran bir kadın gördüm. Parmaklığın demirine abanmış, görünüşte kanalın bulanık suyunu seyre dalmıştı. Sarı renkli, pek hoş bir şapkası vardı, cicili bicili bir pelerin giymişti. "Yaman bir esmer güzeli galiba…" diye düşündüm.

Adımlarımı duymamış olmalıydı. Soluğumu tutup, kalbim hızla çarparak önünden geçtikten sonra da kıpırdamadı. Kendi kendime: "Tuhaf şey! Amma dalmış?" dedim ve birdenbire durakladım. Boğuk bir hıçkırık sesi duymuştum. Hayda!.. Yüreğim burkuldu. Kadınlara karşı hayli ürkektim, ama böyle bir anda!.. Geri dönüp yanına yaklaşarak: "Hanımefendi!" diyecek oldum. Ama bu seslenişin, Rus sosyete romanlarında binlerce kez yinelendiği aklıma geldi. Salt bu yüzden çekindim. Ben uygun bir söz ararken genç kız kendine geldi, arkasına baktı, toparlandı. Başını eğerek önümden kayar gibi yürüdü. Hemen ardından yürüdüm. Kız farkına vardı, öbür kaldırıma geçti. Karşıya geçmeye cesaret edemedim. Kalbim yakalanmış bir kuş yüreği gibi çarpıyordu. O sırada bir olay yardımıma yetişti.

Nerden çıkıverdiğinin farkında olmadan, kaldırımda, kıza oldukça yakın, fraklı görünüşü pek tutarlı, ama yürüyüşü hiç tutarlı olmayan bir adam belirdi. Hafifçe yalpalayarak, duvarlara usul usul tutunarak yürüyordu. Genç kız, gece sokakta birisinin ardına takılmasını istemeyen bütün genç kızlar gibi ürkek adımlarla yıldırım hızıyla gidiyordu. Kuşkusuz yalpalayan adamın o yürüyüşle kıza ulaşmasına olanak yoktu. Nasılsa talih bana bu sefer de yardımcı oldu. Bizim fraklı zat, bir anda, yerinden kopmuş gibi, genç kızın ardından koşmaya başladı. Kızcağız rüzgar gibi uçuyordu. Ama öteki, adım adım yaklaştı ve sonunda ulaştı. Genç kız bir çığlık attı. Sağ elimle tuttuğum kalın bastonun o gün yanımda bulunuşuna içimden şükrettim. Kendimi aynı anda karşıki kaldırıma attım. Sırnaşık adam durumu anladı, gücün hakkını teslim etti. Sustu, adımlarını ağırlaştırdı. Ancak biz epeyce uzaklaştıktan sonra, bana olan öfkesini oldukça kaba sözlerle dile getirdi. Ama dedikleri pek uzaktan geliyordu.

Genç kıza:

— Elinizi bana verin; dedim. O zaman sizi rahatsız etmeye cesaret edemez.

Kız korkudan, heyecandan hâlâ titreyen elini uzattı. Ey nerden çıktığı belli olmayan adam, sana o andaki gönül borcumun derecesini bilseydin! Kıza, pek belli etmeden baktım; çok sevimli ve –tahmin ettiğim gibi– esmerdi. Siyah kirpiklerinde hâlâ deminki korku ya da keder gözyaşları parlıyordu. Ama dudaklarında bir gülümseme başlangıcı vardı. O da gözucuyla beni süzdü, hafiften kızardı, gözlerini indirdi.

— Gördünüz mü, dedim, beni demin neden uzaklaştırdınız?

Yanınızda olsaydım başınıza gelmeyecekti bu.

— Sizi tanımıyordum ki. Sizi de öyle sandım…

— Şimdi tanıyor musunuz?

— Biraz. Örneğin, şimdi titriyorsunuz; neden?

Kızın zekasına hayran oldum. Bu, güzelliğin yanında hiç de küçümsenmeyecek bir özelliktir.

— Anladınız demek! Karşınızdakini ilk bakışta anladınız. Evet, kadınlara karşı biraz çekingenim. Bu anda ben; o adamın sizi heyecanlandırdığı kadar heyecanlıyım. Oysaki düşte bile, bir kadınla konuştuğumu görmüş değilim.

— Ne diyorsunuz!.. Sahi mi?

— Evet. Elim hâlâ titriyor, değil mi? Hayatımda ilk olarak sizinki gibi güzel, küçük bir ele dokunduğum için. Kadınlardan şimdi uzağım; hoş, onlara hiçbir zaman yaklaşmadım ya. Yapayalnızım. Onlarla nasıl konuşulduğunu bile bilmem. Hatta şimdi bile –acaba saçma bir şey söyledim mi? diye düşünüyorum–. Açık söyleyin bana; size önceden haber vereyim, alıngan değilim.

— Hayır hayır, tam tersine. Ama madem açık konuşmamı istiyorsunuz, size kadınların çekingenlikten hoşlandığını da söyleyeyim. Hem bundan ben de hoşlanırım. Evime kadar sizi yanımdan bırakmayacağım.

Sevinçten, sanki tıkanarak:

— Ya, bu kadar yüz verirseniz, ben de çekingenliği bırakırım, dedim. O zaman bütün çabam boşa gider!

— Çabanız mı? Ne çabası?.. Bunu beğenmedim ama.

— Bağışlayın. Ağzımdan kaçtı. Bir daha söylemem. Ama siz de hak verin, böyle bir anda istemez miyim…

— Kendinizi beğendirmek çabası, değil mi?

— Elbette… Ne olur bana hak verin. Yirmi altı yaşındayım. İnsan içine girmedim. Güzel, düzgün konuşmasını nerden öğrenecektim? Her şeyi olduğu gibi söylemek en iyisi… Kalbim konuşurken susmayı bilmem. Neyse… Sorun bu değil… Evet, inanır mısınız, tek bir kadınla ne konuşmuşluğum, ne tanışıklığım var… Yalnız her gün; benim karşıma bir kadın çıkmasını hayal eder dururum. Böylece kaç kere aşık olduğumu bilseniz.

— Aşık mı oldunuz? Kime?

— Hiç kimseye. Bir ideale. Düşüme giren kadınlara. Hayalimde öyle romanlar yaratıyorum ki… Siz beni bilmezsiniz tabii. Kuşkusuz, demin söylediklerim hiçbir kadınla karşı karşıya gelmedim demek değildir. İki üç kadınla karşılaştım; ama kimdi bunlar bilir misiniz? Ev sahiplerim. Size bir şey söylesem gülersiniz. Kaç kez sokakta, kibar bir kadına, tabii yalnızsa, yaklaşıp konuşmak aklımdan geçti. Yalnızca, çekingen, saygılı ve içten konuşacaktım. Ona yalvaracaktım. Benim gibi talihsiz bir adamın yalvarışını dinlemenin kadınlık gereği olduğunu söyleyecektim. Ondan istediğim topu topu, ağzımı açar açmaz beni kovmaması, sonra kardeşçe bir ilgi göstererek içten bir iki söz söylemesi olacaktı. Varsın içinden alay etsin, ama umut verici bir çift sözü esirgemesin benden. Ondan sonra birbirimizi görmesek de zararı yok!.. Gülüyor musunuz? Hoş, ben de sizi eğlendirmek için konuşuyorum ya…

— Gücenmeyin. Niçin gülüyorum biliyor musunuz? Siz kendi kendinize düşmansınız. Bir kere denemekten ne çıkardı ki sanki. Belki başarırdınız. Sokakta da olsa önemi yok. Ne kadar yalın hareket edilirse o kadar iyi. Budala olmayan, iyi kalpli ve o anda bir şeye kızmamış hiçbir kadın sizden, çekine çekine yalvardığınız o bir çift sözü esirgemezdi. Aman aman, neler söylüyorum ben!.. Haklısınız, elbette ki sizi kaçığın biri sanacaklardı. Ben deminki yargıyı kendime göre verdim. İnsanları az çok bilirim!

— Sağ olun! diye bağırdım. Ah bu hareketinizin benim için önemini bilemezsiniz!

— Peki, peki. Yalnız bana şunu söyleyin; benim öyle bir kadın olduğumu nasıl anladınız? Bana yaklaşmaya nasıl cesaret ettiniz?

— Nasıl mı? Yalnızdım, vakit geceydi; o adam da ölçüyü taşırmıştı… Bunu yapmak ödevimdi.

— Hayır, hayır; deminki şeyden sözediyorum. Karşıdayken yanıma gelmek istemediniz mi?

— Karşıdayken mi? Vallahi, ne söyleyeyim; yanıt vermeye korkuyorum… Bugün çok mutluyum. Bir yürüyüş yaptım, şarkı söyledim, kıra çıktım. Bu derece mutlu olduğumu hiç anımsamıyorum. Siz… Belki bana öyle gelmişti… Bunu anımsattığım için affedin: Bana, ağlıyorsunuz gibi

gelmişti. Dayanamadım, yüreğim burkuldu. Sizin için nasıl üzülmezdim? Kardeşçe bir merhamet duymam suç mudur? Merhamet sözünü bağışlayın. Doğru söyleyin; içimden gelerek size yaklaştığım için bana darıldınız mı?

Kız gözlerini yere indirerek elimi sıktı.

— Artık bundan söz açmayalım. Zaten suç bende, ben açtım sözü. Hakkınızda aldandığıma memnunum. Eh, evime geldik. Şu sokağa gireceğim; iki adımlık yer… Hoşça kalın, teşekkür ederim.

— Peki, bir daha birbirimizi hiç görmeyecek miyiz? Böyle ayrılacağız demek?..

Genç kız güldü:

— Gördünüz mü? Size iki sözcük duymanın yettiğini söylüyordunuz. Şimdi de… Bununla birlikte kesin bir şey söylemeyeceğim. Belki gene görüşürüz.

— Yarın gelirim buraya.

— Pek de sabırsızsınız. Nerdeyse koşul ileri sürüyorsunuz…

— İzin verin, diye sözünü kestim. Eğer gene uygunsuz bir söz söylersem bağışlayın. Ama buraya gelmeden yapamayacağım. Ben bir hayalciyim; gerçek hayatı o kadar az yaşıyorum ki, burada geçirdiğim dakikalar benim için bulunmaz bir mutluluk. Onları hayalimde döne döne yaşayacağım. Sizi bir gece, bir hafta, bütün bir yıl hayalimde canlandıracağım. Yarın yüzde yüz geleceğim buraya; tam bu yerde, aynı saatte bir gece öncesini anımsayarak mutluluğumla sarhoş olacağım. Bu yeri şimdiden sevdim. Şehirde, böyle iki üç yerim var. Birinde geçenlerde, tıpkı sizin gibi, ağladım. Kimbilir, belki on dakika önce siz de bir anı yüzünden ağlıyordunuz… Kusura bakmayın, gene gevezelik ettim, belki de burada mutlu anlar geçirmişsinizdir…

— Peki, dedi genç kız. Yarın onda geleceğim buraya. Ne yapayım, sizi kırmak elimden gelmiyor. Zaten burada bulunmam gerek. Ama size randevu verdiğimi sanmayın, işim var, nasıl olsa gelecektim. Sizin gelmeniz de iyi olacak doğrusu. Bakarsın bugünkü gibi bir tatsızlık çıkar… Bu var…

Sonra sizi görmek de isterim… Bazı şeyler söylemek için. Ama beni ayıplamayasınız? Ben öyle kolayca randevu veren kızlardan değilim… Size de vermezdim ama. Neyse, burası giz olarak kalsın. Ama önce bir koşulum var.

— Koşul mu? Her koşulunuza şimdiden razıyım!.. diye bağırdım. Sözünüzden dışarı çıkmayacağım. En ufak bir saygısızlığımı görmeyeceksiniz. Zaten beni tanıdınız artık.

Kız gülerek:

— Tanıdığım için yarın davet ediyorum, dedi. Evet, sizi iyice tanıyorum. Yalnız şu koşulla gelin; (bakın, apaçık konuşuyorum ve sizden her istediğimi yüzde yüz yapmanızı rica ediyorum), bana aşık olmayın. Bu, olanaksız bir şey, size kesin olarak söylüyorum. Ama arkadaş oluruz; bunu mennuniyetle kabul ederim. Yalnız aşık olmayın, çok rica ederim.

Kızın uzattığı eli şaşkınlıkla sıkarak:

— Olmayacağım, dedim. Yemin ediyorum.

— Hayır, yemin etmeyin. Barut gibi birden alevleneceğinizi biliyorum. Böyle konuştuğum için ayıplamayın beni. Ah… Her şeyi bilseydiniz. Benim de ne iki çift söz edecek, ne de akıl danışacak kimsem var… Böyle birini sokakta arayacak değilim ya… Siz başkasınız tabii. Sizi sanki yirmi yıldır tanıyor gibiyim. Değişmeyeceksiniz, değil mi?

— Görürsünüz… Yalnız yirmi dört saat nasıl sabredeceğimi bilemiyorum.

— Rahat rahat uyuyun. Hayırlı geceler. Size güvendiğimi unutmayın. Deminki sözünüz çok hoşuma gitti: Gerçekten kardeşçe bir duygunun hesabını verecek değilsiniz ya! Vallahi bunu öyle hoş söylediniz ki, bütün içimi olduğu gibi dökmek istedim.

— Beni meraka düşürdünüz. Neyiniz var?

— Yarın anlatırım. Şimdilik dediğim gibi, “giz olarak kalsın”. Sizin için de daha iyi; bari uzaktan romana benzesin. Belki yarın anlatırım, ama belki de

anlatmam… Sizinle bir kere daha enine boyuna konuşuruz, birbirimizi daha iyi tanırız.

— Yarın size kendime ilişkin her şeyi anlatacağım, her şeyi. Vallahi, düşte gibiyim. Başkasının yapacağı gibi, kızıp beni kovmadığınıza pişman değilsiniz ya, doğru söyleyin? İki dakika içinde beni mutlu ettiniz. Evet, mutlu ettiniz. Bu hareketinizle beni kendi kendimle barıştırdınız, kuşkularımı yok ettiniz. Bazen öyle anlarım oluyor ki… Ama artık her şeyi anlatacağım; hepsini öğreneceksiniz.

— Peki, kabul. İlkin siz başlayacaksınız.

— Olur.

— Hoşça kalın.

— Güle güle!

Ayrıldık. Bütün gece sokak sokak dolaştım. Eve girmek içimden gelmiyordu. Ertesi güne kadar!.. Öyle mutluydum ki!

İkinci Gece

Genç kız gülerek, iki elimi birden sıktı:

— İşte iple çektiğiniz ana kavuştunuz, değil mi?

— İki saattir buradayım. Bütün gün neler çektim bilemezsiniz.

— Bilirim, bilirim. Ama biz dünkü gibi boş gevezelikle vakit öldürmeyelim. Bakın, bundan sonra daha akıllıca hareket etmeliyiz. Dün gece hep bunu düşündüm.

— Ne bakımdan daha akıllı olacağız? Ben razıyım ama, vallahi, hayatımda şimdiye kadar bu derece akıllıca hareket ettiğimi hiç anımsamıyorum.

— Sahi mi? Pekala. Ama ilkin, ellerimi bu kadar sıkmayın.

Sonra, size bugün sizi epeyce düşündüğümü de haber vereyim.

— Sonuç.

— Sonuç mu?.. Her şeye baştan başlamak gerekir. Çünkü, sizi hiç tanımadığımı, dün çocukça, küçücük bir kız gibi hareket ettiğimi anladım. Tabii suç hep şu yufka yüreğimde. Hatamı düzeltmek için size ilişkin her şeyi en ince noktasına kadar öğrenmeye karar verdim. Bunu sizden öğreneceğim. Başkasından öğrenemeyeceğim için, bana kendinizi olduğunuz gibi anlatacaksınız. Haydi, hikayenizi bekliyorum.

Bayağı korktum.

— Ne hikayesi? diye bağırdım. Hikayem olduğunu kim söyledi size?

Kız gülerek sözümü kesti:

— Canım, hayatınız anlatacak bir şey olmadan geçmedi ya?

— Geçti işte. Bir başıma, tam anlamıyla sipsivri yaşadım. Bunun ne demek olduğunu bilir misiniz?

— Nasıl yani? İnsan yüzü görmeden mi yaşadınız?

— Yoo, görmesine gördüm ama, gene yalnızdım.

— Kimseyle konuşmaz mıydınız?

— Hiç kimseyle.

— Aa, merak ettim doğrusu: Neyin nesisiniz? Anlatsanıza. Durun, anladım: Herhalde benim gibi sizin de bir nineniz var. Benimki kör. Hiç yanından ayrılmadım; neredeyse konuşmayı unutacağım. İki yıl önce yaramazlık etmiştim. Baktı ki, benimle başa çıkamayacak, o günden sonra eteğimin ucunu kendi eteğine iğnelemeyi huy edinmişti. Ninem kördür, ama çorap örer. Ben de yanında oturarak ya dikiş diker ya da yüksek sesle ona kitap okurum. Tuhaf değil mi, iki yıldır böyle nineme iğneli olarak yaşıyorum.

— Vah vah, yazık doğrusu. Ama benim böyle bir ninem yok.

— Nineniz yoksa ne diye evde oturuyorsunuz?

— Demek ille benim nasıl bir adam olduğumu öğrenmek istiyorsunuz?..

— Evet, yüzde yüz.

— En ince noktalara kadar öğrenmek istiyorsunuz, öyle mi?

— Tam anlamıyla.

— Peki. Ben bir tipim.

— Tip mi?.. Ne tipi?..

Genç kız, en aşağı bir yıl gülmemiş gibi bir kahkaha salıverdi.

— Ömürsünüz vallahi. Bakın, şurada bir sıra var; oturalım. Tenha burası, gelen geçen yok; kimse duymaz bizi. Haydi başlayın hikayenize! Bir hayat

hikayeniz olmadığına dünyada inanmam; saklıyorsunuz. Bir kere tip ne demekmiş?

— Tip mi?.. Tip, kimseye benzemeyen, gülünç bir adamdır; dedim ve kızın çocukça kahkahasına ben de katıldım. Kendine özgü bir tabiat demektir. Peki, hayalcinin ne olduğunu da bilmiyor musunuz?

Genç kız birden ciddileşerek:

— Hele insanın düşünmesi gereken başka şeyler varken… diye ekledi.

— Tamam. Madem ki Çin İmparatoruyla evlendiğiniz oluyordu, beni kolayca anlardınız. Haydi dinleyin. Ama şey… Ben henüz adınızı bile bilmiyorum.

— Hele şükür! Ne çabuk anımsadınız.

— Vallahi aklıma gelmedi. Öyle mutluydum ki..

— Adım Nastenka.

— Nastenka!.. O kadarcık mı?

— “O kadarcık…” Az mı? Pek nankörsünüz!

— Yoo, az değil. Çok, hem de pek çok Nastenka, iyi yürekli kızım. Pek çok; madem ki ilk günden benim için yalnızca Nastenka oldunuz…

— Değil mi ya! Haydi başlayın.

— Başlayalım. Size oldukça gülünç bir hikaye anlatacağım Nastenka.

Yanına oturarak, ukalalığa varan bir ciddilikle ezber okuyormuş gibi konuşmaya başladım:

— Nastenka; Petersburg’ da, –belki bilmezsiniz– oldukça tuhaf köşeler var. Buraların güneşi sanki öbür Petersburgluları aydınlatan güneş değildir: Sanki yalnız bu yerler için ısmarlanmış yepyeni, bambaşka bir güneştir… Bu köşelerde apayrı bir hayat yaşanır, aziz Nastenka. Bu, çevrenizde fıkır

fıkır kaynayan hayata benzemeyen başka, bizim ciddi zamanımıza değil de, masal alemlerine yaraşan bir hayattır. Bu hayat; tam anlamıyla fantastik ateşin, idealin ve aynı zamanda yazık ki aziz Nastenka, bayağı demeyelim ama, renksiz, düpedüz ve basit şeylerin bir karışımıdır.

— Aman Yarabbi!.. Bu ne biçim başlangıç. Bakalım, daha neler işiteceğiz?

— İşiteceksiniz Nastenka. (Vallahi, size Nastenka demeye doyamayacağım galiba!) Bu köşede yaşayan ve hayalci denilen garip insanların hayatına ilişkin bir şeyler işiteceksiniz. Hayalcinin tam bir tanımını yapmak gerekirse; insandan çok, ara kademede bir yaratık, demek yerinde olur. Oturmak için çoğu zaman cehennemin bucağındaki yerleri seçer. Gündüz ışığından kaçmak istiyormuş gibi, oralara sığınır. Bir köşeye yerleşince de, sümüklüböceğin duvara yapışması gibi, ayrılmak bilmez. Daha doğrusu, bu bakımdan hep evciğiyle birlikte yaşayan kaplumbağaya benzer. İsli, nursuz, sigara dumanı sinmiş ve mutlaka yeşile boyalı şu dört duvara karşı bu bağlılık nedendir dersiniz? Niçin bu gülünç adam, eksile eksile tek tük kalan ahbaplarından biri evine gelince onu şaşkın, utangaç, hatta renkten renge girerek karşılar? O kadar ki, içeri adım atar atmaz insanın, bu evde ya bir cinayet işlenmiş ya da kalp para basıyorlar diyesi gelir. Yahut da, ev sahibi; sanki ölmüş bilinmeyen bir şairin dostu olarak ve hareketini “Kutsal bir ödev”. diye adlandırarak, basımevlerinden birine imzasız bir mektup hazırlamış, şimdi de, basılması için birtakım şiirler çiziktirmekle uğraşmaktadır. Niçin ev sahibiyle konuğu bir türlü konuşacak söz bulamazlar? Başka zamanlar çalçene, kahkahası bol olan, latif cinse ilişkin ve öbür neşeli konuları seven adamın dili neden tutuluverir? Bu ilk ve herhalde son ziyarette –çünkü böyle bir karşılaşmadan sonra ikinci kez gelmeyi aklından geçirmez tabii– niçin ziyaretçi de ev sahibinin şaşkın, donuk halini görünce onun gibi olur? Hele ev sahibinin konuşmayı canlandırmak için karşısındaki gibi, toplum hayatına, kadınlara ilişkin konularda bilgili görünmek, kendini yanlışlıkla kapısını çalan zavallı konuğun zevkine uydurmak istemesine ne demeli?

Bu ziyaretine bin kere pişman olan konuk, potlarını düzeltmeye uğraşan ev sahibinin elinden elini kurtardıktan sonra, şapkasını kapıp, bir an önce kaçmak için neden önemli ve acele işler uydurur? Niçin bu ahbap dışarı fırlar fırlamaz şu acayip adamın aslında hiç de fena olmayan bir çocuk

olduğunu bildiği halde, neden onu düşündükçe bir kıyaslama yapmaktan kendini alamaz? Adamcağızın halini, yaramaz çocukların eline düşüp hırpalanan bir kedi yavrusuna benzetmiştir. Hayvancık zalim ellerden kurtulunca odanın karanlık bir köşesine, bir iskemlenin altına sinmişti. Orada tüyleri diken diken, aksırıp tıksırarak, özgün yüzceğizini pençesiyle temizleyip, dış dünyaya, hatta merhametli kalfa kadının beylerin sofrasından getirdiği yiyeceğe bile düşman düşman bakmıştı. O adamın bu benzetişi yapmasının nedeni neydi?

Beni şaşkınlıktan gözleri ve ağzı açık dinleyen Nastenka, sözümü kesti:

— Doğrusu ben, ne bunların niçin böyle olduğunu, ne de bana böyle tuhaf, gülünç sorular sormanızın nedenini bilebilirim. Bildiğim tek şey; bütün bu anlattıklarınızın tıpı tıpına başınıza gelmiş olduğu…

Çok ciddi bir tavırla:

— Kuşkusuz, dedim.

— O halde devam edin. Ne de olsa, sonunda ne olacağını öğrenmek istiyorum.

— Demek kahramanımızın, daha doğrusu benim –çünkü olayın kahramanı doğrudan ben, kulunuzum– ne yaptığımı öğrenmek istiyorsunuz Nastenka, öyle mi? Ahbabımın umulmadık ziyaretinin beni niçin allak bullak ettiğine, bütün bir günümü altüst ettiğine meraklandınız. Oda kapısı açılır açılmaz telaşlanmamın, yüzümün kızarmasının, konuğumu kabul etmekteki beceriksizliğimin nedenini ve bu yüzden ne kadar ezildiğimi size anlatmamı mı istiyorsunuz Nastenka?

— Evet, istediğim bu. Hem çok güzel anlatıyorsunuz. Yalnız bu kadar güzel anlatmasanız olmaz mı? Konuşmuyor da kitap okuyorsunuz sanki.

Gülmemi güçlükle tutarak, ağır ciddi bir tavırla:

— Nastenka, dedim. Güzel anlattığımı ben de bilirim. Başka türlü konuşamam. Aziz Nastenka, ben şimdi, yedi mühürlü çekmecede bin yıl hapisten sonra özgürlüğe kavuşan Süleyman Peygamberin ruhu gibiyim.

Biz upuzun bir özlemden sonra –çünkü ben sizi çoktandır tanıyordum– birbirimize kavuştuk. Zaten ne zamandır birisini arıyordum. Aradığım sizdiniz. Sizi bulunca başımdaki binlerce kapak açıldı. Eğer içimdeki söz seli taşmazsa boğulurum. Bunun için beni uslu uslu, sözümü kesmeden dinlemenizi rica ederim; yoksa susar, hiç konuşmam.

— Aman, sakın ha!.. Ağzımı açmayacağım bir daha. Dinliyorum.

— Devam ediyorum: Günümüzün en çok sevdiğim saati; bütün iş, görev ve zorunlukların bittiği saattir. Herkes bir an önce yemeğini yiyip biraz uzanıp dinlenmek için evine gitmekte acele eder. Yolda, o akşam, gece ve kalan serbest zaman için tasarılar kurulur. Kahramanımız da… –izninizle, hikayemi üçüncü kişiden sözeder gibi anlatayım, kendimi anlatmaktan sıkılıyorum– Evet, kahramanımız da işsiz güçsüz olmadığı için; o saatte işten dönenlerin seline kapılarak yürür… Çökük, solgun yüzünde tuhaf bir hoşnutluk belirmektedir. Soğuk Petersburg göğünde güneş ışığının ağır ağır soluşuna ilgiyle bakmaktadır. Ama buna bakıyor demek doğru değil. Çünkü bakmaz, çok yorgunmuş ya da başka, daha meraklı bir şeyle uğraşıyormuş gibi, bilinçsiz bir seyir içindedir. Bu halde çevreyle ancak üstünkörü, bilinçsiz bir şekilde ilgilenebilir. Ertesi güne kadar sıkıcı işlerden kurtulduğuna hoşnut, dersten sonra sevdiği oyuna, yaramazlığa kavuşan bir okul öğrencisi gibi sevinç içindedir… Ona profilden bakınız Nastenka. Zayıf sinirlerine ve hastalık derecesinde duygulu hayal gücüne bu sevincin yaptığı olumlu etkiyi görürsünüz. Birden bir düşünceye daldı… Yemeğini mi düşünüyor dersiniz? Yoksa, o günün akşamını mı? Nereye bakıyor acaba? Yıldırım hızıyla koşan atların çektiği pırıl pırıl bir araba içindeki kadını gösterişli bir tavırla selamlayan heybetli adamı mı düşünüyor? Hayır Nastenka; artık bu ayrıntılara önem verdiği yok onun! O, şu andan başlayarak kendi, özel hayatının zenginliği içindedir. Karşısında, neşeyle parıldayan akşam güneşinin son ışıkları onun için anlam doluydu; ısınan kalbinde bir yığın hayal canlandırdı. Önceleri gözünden hiçbir şey kaçırmadığı yoldan şimdi tamamıyla ilgisiz yürüyor. Jukovskiy’i[4] okudunuzsa onu tanırsınız: “Hayal Tanrıçası” hünerli eliyle büyülü kasnağından altın iplikle görülmemiş, olağanüstü bir hayatın şekillerini, resimlerini dokumaya başladı. Belki hep o hünerli eliyle kahramanımızı rahat rahat yürüdüğü granit kaldırımdan billur göğün yedinci katına uçuruvermiştir bile… Denemek için durdurup, birdenbire, bu anda nerede

olduğunu, hangi sokaklardan geçtiğini sorsanız, yüzde yüz ne geçtiği yolun, ne bulunduğu yerin farkındadır. Öfkesinden kızarır ve durumu kurtarmak için bir yalan uydurur. Bir kere kibar bir ihtiyar kadın sokak ortasında onu durdurup, kaybettiği yolu soracak oldu. Kahramanımız korkuyla irkildi, az kalsın bağıracaktı; asık bir yüzle yoluna devam ediyor. Gelen geçenin ona bakıp gülümsediğinin, hatta arkasından baktığının, küçük bir kızın ona ürkek ürkek yol verirken yüzünde birdenbire beliren dalgın gülümsemeyi ve el hareketlerini görünce bastığı kahkahanın farkında değildir. Ama yorulmak bilmeyen hayal, ihtiyar kadıncağızı, meraklı yolcuları, gülen küçük kızı ve Fontanka'yı kaplayan mavnalarda (kahramanımızın oradan geçtiğini varsayarsak) akşam yemeği yiyen tayfayı da kapıp, örümcek ağının sinekleri sarışı gibi altın kaneviçesinin üzerine kondurdu. Adamcağız, hepsini içine sindirerek evceğizine döndü. Sofraya oturup yemeğini bitireli epey olduğu halde, ancak hizmetini gören dalgın ve daima küskün Matryona masayı toplayıp çubuğunu getirdiği zaman, ayılabildi. Şaşkınlıkla, yemeğin nasıl geçtiğini, ne yediğini hiç fark etmediğini anladı. Oda karardı. Ruhunda boşluk, hüzün vardı. Çevresindeki hayal ülkesi yıkılıyor, bir iz bırakmadan yıkılıyordu. Her şey, düş gibi, gürültüsüz, sessizce gelip geçmişti. Şimdi hayallerinin neler olduğunu bile anımsamıyordu. Ama içini sızlatan yeni bir duygu, kışkırtıcı bir istek belirsiz bir yığın yeni hayal çağırıyor… Küçük odada derin bir sessizlik vardır; yalnızlık ve tembellik hayalgücünü okşuyor. Hayal dünyası hayal bulmaya, ihtiyar Matryona'nın mutfakta kendisi için pişirdiği kahvenin suyu gibi inceden inceye kaynamaya başlamıştır. Yavaş yavaş taşıyor; gelişigüzel aldığı kitap, üçüncü sayfayı bulmadan hayalcimizin elinden düşüyor. Hayal gücü gene harekete geldi. Önünde yepyeni bir dünya, yeni çekici bir hayat birdenbire bütün parlaklığıyla belirdi. Yeni hayaller ona yeni mutluluk getiriyor! Çeşnisi değişik, aldatıcı, tatlı bir zehir!.. Gerçek hayatımızdan ona ne artık! O dünyanın görüşüyle sizinle benim hayatımız pek tembel, pek ağır ve uyuşuk geçiyor. Hepimiz kaderimize küsüz, hayattan bezmişiz. Gerçekten de öyle; bakın, ilk bakışta sanki birbirimize dargınmışız gibi, ne kadar soğuk görünüyoruz. Buna baktıkça hayalcimiz, "Zavallılar!.." diye düşünüyor. Bu düşüncesinde şaşılacak yan yok. Önünde ucu bucağı görünmeyen canlı bir tablo gibi büyülü masal dünyası var. Tabii bu dünyanın baş kahramanının, hayalcimizin değerli kişiliği olduğunu söylemeye gerek yok. Şu çeşit çeşit serüvenlere, gürül gürül akan hayallere bakın! Belki kurduğu hayallerin neye ilişkin olduğunu soracaksınız? Her

şeye ilişkin… Önceleri kendi kabuğunda, kimseden beğeni görmeden yaşayan, ama sonunda başarıya ulaşan şairi düşünün. Hayalinde neler canlandırmaz; Hoffman'la arkadaşlığı, Bartolome Gecesi, Diana Vernon, Kazan şehri alınırken İvan Vasilyeviç'in kahramanlığı, Klara Mobray, Evfia Dens, Yan Gus'un Papazlar Konseyi'nin önündeki duruşu, Robert'de ölülerin dirilmesi… (Bunun müziğini anımsar mısınız? Sanki mezarlık kokar…) Minna ve Brenda, Berezina'daki savaş, Danton, Kleopatra *oi suoi amanti*[5] Kolomna' da ufacık bir yuva… İçinde, onu –tıpkı sizin gibi meleğin– ağzını, gözlerini açarak derin şaşırtıyla dinleyen sevimli bir yaratık…

Dediğim gibi Nastenka; bu tembellik tiryakisi, sizin, benim aradığımız hayatı ne yapsın! O, bu hayatı küçümser, değersiz bulur. Ama belki bir gün, beğenmediği bu hayatın bir günü için, hem de zevk, mutluluk düşünmeden, pişmanlık ve sonsuz bir keder içinde bütün o hayali yıllarını gözden çıkarmaya razı olacağını hiç aklına getirmiyor. Bu korkunç an henüz çatmadığı için, hiçbir isteği yoktur. Çünkü o, her istediğinin üstündedir, her şeye sahiptir; her şeyi kanıksamıştır. Kendi hayatının yapıcısı olduğu için ona her an istediği şekli verebilir. Zaten hayal dünyası öyle kolay, öyle doğal yaratılıyor ki, bunların hayal olduğuna inanılmıyor bile. O dünyada insana her şey düzme bir seraptan, aldatıcı bir hayalden ibaret gibi değil, gerçeğin ta kendisi olarak görünüyor. O zaman niçin hayalcinin ruhu sıkıntıyla doluyor, nabzı yanaklarına akmaya başlayıp bütün varlığını tanımlara sığmaz bir sevinç kaplıyor? Niçin uykusuz geçirdiği geceler onun için eşsiz bir neşe, mutluluk anı olarak çabuk geçiyor?.. Kahramanımız ancak güneşin ilk pembeliği pencereyi yaldızlarken iç sarsıntıları içinde hırpalanmış, ama gene de derin bir haz duyarak kendini yatağa atar. Petersburg'a özgü garip, fantastik bir sabah ışığı odayı aydınlatmıştır.

Öyledir Nastenka! Ona baktıkça siz de aldanırsınız. Kalbini yaşayan hayallerin gözle görünür, elle tutulur şeyler olduğuna inandırmaya başlar. Oysa ki, hepsi yalandır!.. Hem de ne yalan Nastenka, ne yalan… Örneğin; aşık olmuştur… Seviyor… Sevginin sevinçlerini, heyecanını, üzüntülerini bütün kalbiyle tadıyor. Bakın şunun yüzüne: Bu adamın delice hayallerinin sevgili nedir bilmeden kurulduğuna inanabilir misiniz? Demek, o ateşli aşk yalnızca bir düşten başka bir şey değilmiş. Peki ama, dünyadan birlikte uzaklaşarak, hayatlarını, iç dünyalarını birleştirerek yıllarca el ele

yürüdükleri de doğru değil mi? Ayrılık anında; çevrelerinde kopan fırtınadan habersiz, siyah kirpiklerinden sızan gözyaşlarını götüren rüzgara aldırmadan sevgilisinin göğsünde ağlayan kız kimdir öyleyse?.. O halde bu da hayaldi. Sevgi, umut dolu dolaştıkları yıkık, hüzün verici, yollarını yosunlar kaplamış bahçenin de aslı yok mu? Ya o ihtiyar, suratsız ve hırçın kocasıyla oturduğu dedelerden kalma garip ev… Adam, birbirlerinden bile gizledikleri aşkın korkuluğuydu. Aşkları temiz ve günahsızdı; ama insanlar gene de fenadır Nastenka! Yıllar sonra, uzak bir memlekette, yabancı gök altında, daima sıcak, ebedi güzellikler şehrinde, parlak bir saray balosunda (saraysız da olmaz ha!) müzik sesleri arasında onunla yeniden karşılaştı. Gül ve mersin ağaçlarıyla çevrili bir taraçada rastlaştılar. Kadın, yüzünden maskeyi atarak: “Serbestim!..” diye fısıldadı, sevdiği adamın kolları arasına atıldı. Birbirlerine sarılarak bir anda kederi, ayrılık ıstıraplarını, uzakta kalan yurttaki kasvetli evi, ihtiyar kocayı, karanlık bahçede son olarak öpüştükleri sırayı, her şeyi unuttular…

Tam o sırada, odanıza sırık gibi uzun, babacan, geveze bir arkadaşınız dalıp: “Birader, şimdi Pavlosk’tan geliyorum,” diye bağırırsa, komşunun ağacından çaldığı elmayı cebine sokarken yakalanan afacan çocuk gibi kızmaz mısınız Nastenka? Düşünün; ihtiyar kont ölmüş, mutluluk kapıları açılmıştır… Oysa adam Pavlosk’tan geliyor!..

Sustum. Kendimi zorlayarak gülmek istediğim aklımdadır. Tam tersine, boğazım yanıyor, çenem titriyor, gözlerim gittikçe buğulanıyordu… İrileşmiş gözlerinin zeki bakışını benden ayırmayan Nastenka’nın çocukça bir neşeyle bir kahkaha salıvermesini bekliyordum. Bu kadar fazla açıldığıma, içimi döktüğüme, kitap gibi konuştuğuma pişmandım. Nasıl olsa, kendi hakkımda yargımı vermiştim; karşımdakinin beni anlayacağından emin olmadan ne diye açılmıştım? Ama Nastenka’nın hiç ses çıkarmadığını gördüm. Az sonra elimi sıktı ve ürkek bir ilgiyle sordu:

— Demek bütün hayatınızı hep böyle geçirdiniz?

— Evet, hep böyle… Galiba sonum da böyle olacak Nastenka.

— Hayır, olmayacak; dedi. Olmasın. Bu gidişle ben de ömrümü ninemin dizinin dibinde geçirmeye tutsak olacağım. Böyle yaşanmaz.

Artık duygularımı gizlemiyordum.

— Biliyorum Nastenka, biliyorum! diye bağırdım. Şu anda her zamankinden çok, en iyi yıllarımı boşu boşuna yitirdiğimi biliyorum. Bu, beni, derecesiz üzüyor. Zaten Tanrı, bunları anlamam için bana sizin gibi bir meleği yolladı. Şu anda yanınızda oturup sizinle konuşurken yarını düşünmek içimden gelmiyor artık. Çünkü bu yarın, gene yalnızlık, gene küflü, gereksiz bir hayat taşıyor… Yanınızda, gerçek hayatta bu kadar mutlu olduktan sonra neyi hayal edebilirim? Beni reddetmediğiniz, hayatımda hiç olmazsa iki gece yaşamama olanak verdiğiniz için Tanrı sizden razı olsun.

Nastenka'nın gözlerinde yaşlar parladı.

— Hayır, hayır! Böyle olmaz!.. diye bağırdı. Birbirimizden ayrılmayacağız. İki gece nedir ki!

— Ah Nastenka, beni kendi kendimle uzun bir zaman için barıştırdığınızı biliyor musunuz? Artık, arada bir yaptığım gibi, kendi hakkımda o kadar kötü düşünmeyeceğim. Biliyor musunuz, belki hayatımda işlediğim suç ve günahı –böyle bir hayat suç ve günahtan başka nedir ki?– unuturum Nastenka. Emin olun, öyle kederli, bunaltıcı anlarım oldu ki, ben de herkes gibi gerçek bir hayat yaşayabilecek miyim diye kuşkulanıyordum. O anlarda gerçek dünyadan ne kadar uzakta olduğumu, duygularımın körlendiğini hissediyor, kendime lanet okuyorum. Çünkü hayal dünyasında geçirdiğim gecelerin sarhoşluğundan ayılmak pek acıklı oluyor. Oysa ki çevremizde gürül gürül akan insan seli ne canlı, ne renkli bir dünyadır. Hayat kasırgasına kendilerini kaptırmış bu insanların her şeyi gerçektir: Saatleri birbirine benzemez; yeniliklerle, başka başka heyecanlarla doludur. Sınırsız sandığımız hayalde yoksulluk, tekdüzelik var. Önüne çıkan ilk gölgenin, bir düşüncenin, güneşi karartan ilk bulutun tutsağıdır o. Hayal dünyası incinir, yorulur da… Sonsuz dedikleri hayal, sürekli bir gerginlik içinde bulunmaktan tükeniyor. Çünkü zaman geçip insan olgunlaştıkça, eski ülkülerin yerine yenilerini koyamayınca yıkıntılar arasından yeni bir şeyler bulup çıkarmak zorunluğu oluyor. O zaman hayalci, tıpkı ateş yakmak isteyince, sönmüş külleri karıştırarak köz aradığımız gibi, vaktiyle kalbini duygulandırıp gözlerini yaşartan eski hayallerini canlandırmaya çalışıyor. Biliyor musunuz Nastenka? Ben artık o anlamsız, ürünsüz, ama ruhumun

aziz saydığı hayal dünyasına hoşça kal dedim. Yalnızca arkada kalan tatlı bir geçmiş gibi anımsıyorum. Bu dünyanın bana anı olarak bıraktığı yerleri zaman zaman dolaşarak, halin içinde geri gelmez geçmişi yaşamayı pek severim. Bunun için bir gölge gibi amaçsız ve başıboş şehrin ıssız sokaklarında sık sık dolaşırım. Neler anımsarım o zamanlar… Örneğin tam bir yıl önce, aynı saatte, aynı kaldırımda, şimdiki gibi yalnız başıma üzgün, hüzünlü dolaşıyordum. O günkü düşündüklerim aklıma geldikçe bunların hiç de iç açıcı şeyler olmadığını anımsıyorum. Ama ruhum bugünküne göre daha huzurluydu, şimdiki gibi yakamı kurtaramadığım kara düşüncelerim, gece gündüz rahat vermeyen vicdan azabım yoktu. Şimdi "Hani hayaller?" diye sormaktan kendimi alamıyorum. Baş sallayıp: "Yıllar ne çabuk geçiyor…" demekten başka çare yok. Bu kez yeni bir soru karşınıza dikiliveriyor: "Peki ama, geçen yıllar, ömrün en iyi yılları ne olacak?.. Yaşadın mı, yoksa yalnızca yaşadığını mı sandın?.. " İçinizdeki ses: "Bak, çevrende her şey nasıl gittikçe soğuyor…" demektedir. Umutsuzluk; yalnızlık içinde yıllar geçecek; sarsak ihtiyarlık bastonuna dayanarak karşınıza dikilecek. Her şey hüzüne, kedere bürünecek… Yaşadığınız o parlak dünya sönecek, hayaller, sarı yapraklar gibi bir bir dökülecek… Ah Nastenka, o zaman hem yapayalnız kalmak, hem de arkandan acıyacak bir şeyin olmadığını bilmek, –çünkü yitirdiklerinin hepsi değeri sıfır olan hayaller; ne kadar acı, değil mi?

— Aman üzmeyin beni!

Nastenka yanağından süzülen bir damla gözyaşını silerek:

— Bundan sonra bunların hiçbiri olmayacak! dedi. Yalnız değilsiniz; ben varım artık. Başıma ne gelirse gelsin, ayrılmayacağız. Bakın, ben basit bir kızım. Ninem öğretmen tuttuğu halde çok okumadım. Bununla birlikte emin olun, sizi tümüyle anlıyorum. Çünkü demin anlattıklarınızın hepsini, ninem eteğimi kendi eteğine iğnelediği zamandan beri ben de yaşadım. Tabii bunları sizin kadar güzel anlatamazdım; okumuş değilim ben.

Duygulu söylevime ve yüksek üslubuma saygı duyan Nastenka bu sözleri çekinmeden söyledi.

— Ama bana açıldığınız için çok hoşnutum. Şimdi sizi iyice tanıyorum. Bir şey söyleyeyim mi? Ben de size hikayemi, hem de hiçbir şey gizlemeden

anlatmak istiyorum. Sonra sizden akıl danışacağım. Çok akıllı bir adamsınız. Bana fikir verirsiniz, değil mi?

— Vallahi Nastenka, şimdiye kadar kimsenin danışmanı, hele akıl hocası olmadım. Ama bu kez bundan caymanın yerinde olacağına inanıyorum. Peki, söyleyin güzel Nastenka, benden nasıl bir fikir istiyorsunuz? Açık konuşun. Şu anda o kadar neşeli, mutlu, cesur ve zekiyim ki, size kolayca yanıt vereceğim.

Nastenka gülerek sözümü kesti:

— Yoo… Yoo!.. Bana yalnızca akıllıca değil; yürekten, kardeşçe, sanki beni hayatınız boyunca seviyormuşsunuz gibi fikir vermelisiniz.

— Hay hay, olur Nastenka! diye bağırdım. Sizi yirmi yıldır sevmiş olsam gene bugünkü heyecanla sevemezdim.

— Öyleyse verin elinizi.

Elimi uzattım.

— Şimdi sıra benim hikayeme geldi.

Nastenka’nın Hikayesi

— Hikayemin yarısını, yani bir büyükannem olduğunu biliyorsunuz zaten…

Gülerek sözünü kestim:

— Öbür yarısı da bunun kadar kısa ise…

— Susun ve dinleyin. Her şeyden önce bir koşulum var: Sözümü kesmeyeceksiniz. Çünkü şaşırırım sonra. Haydi dinleyin uslu uslu:

İhtiyar bir ninem var. Çok küçükken öksüz kaldığım için beni yanına aldı. Ninem besbelli vaktiyle daha zenginmiş. Hala eski günlerini anımsar. Bana Fransızca öğretti, öğretmen de tuttu. On beş yaşımdayken (şimdi on yedideyim) derslere son verdik. İşte o sıralar bir yaramazlık yaptım. Ne yaptığımı söylemem, önemsiz bir suçtu, o kadar. Ama ninem bir sabah beni yanına çağırdı. Gözleri kör olduğu için bana göz kulak olamayacağını, ardımdan koşamayacağını söyledi. Bu yüzden ben adam olana kadar hep eteğine iğneli kalacaktım. İlk zamanlar çok ağırıma gitti. Elişi yaparken, ders çalışıp kitap okurken bir adım uzaklaşamıyordum. Bir keresinde ninemi kandırmak istedim, yerime Fyokla’yı oturttum. Fyokla, hizmetçimizdir; kulakları duymaz. Kadın benim iskemleme oturdu. Ninem koltuğunda kestirirken bitişiğimizdeki bir arkadaşıma gittim. Ama sonu kötü oldu: Ninem uyanınca yanında benim oturduğumu sanmış, bir şey sormuş. Fyokla, ninemin konuştuğunu görüyor, ama kulağı işitmediği için yanıt veremiyormuş… Sonunda başka çare bulamamış, iğneyi çıkarıp mutfağa kaçmış…

Nastenka sözünü keserek kahkahayla gülmeye başladı. Ben de ona katıldım. Ama ben gülmeye başlayınca Nastenka durdu.

— Yoo. Rica ederim, ninemle alay etmeyin. Ben, olayın gülünçlüğüne gülüyorum… Ne yapalım, ninem böyle işte. Ama ben gene de azıcık severim onu. O gün yediğim paparayı ömrümce unutamam. Yeniden yerime oturttular… Haddin varsa kıpırdan! Haa, şunu söylemeyi unuttum: Bizim,

yani ninemin bir evi vardır. Ev dediysem, küçücük, üç pencereli, ahşap, ninem kadar yaşlı bir şey… Tavan arası da var. Yeni bir kiracı taşınınca…

— Demek eski kiracı da vardı… dedim sözgelişi.

— Elbette. Ama sizin gibi geveze değildi. Hoş, adamcağızın dili ağzında dönmezdi ya!.. Kupkuru, dilsiz, kör, topal bir ihtiyardı. Sonunda, ömrünü tüketip ölüverdi. Bunun üzerine bize yeni bir kiracı gerekti. Kiracısız yapamayız biz: Ninemin dul aylığı azıcık bir şey… Yeni kiracımız da aksi gibi genç bir adamdı. Buralı değildi, taşralı… Pazarlık etmediği için ninem odayı hemen verdi. Sonra da "Yeni kiracımız nasıl Nastenka: Genç mi, yaşlı mı?" diye bana sordu. Yalan söylemek istemedim. "Şey dedim, pek öyle genç değil, ama yaşlı da sayılmaz."

— "Görünüşü nasıl, yakışıklı mı?"

Gene yalan söylemedim: "Yakışıklı," dedim. Ninem söylenmeye başladı:

— "Hay Tanrının cezası! Kızım bak, ben bunları sana herife gönlünü kaptırmayasın diye söylüyorum. Ne günlere kaldık. Odayı kiralıyor diye, ne idüğü belirsiz bir adamı "sevimli" buluyoruz. Eskiden böyle miydi?"

Zaten ninemin her sözü eski günlere bağlanır. Eskiden o daha gençmiş, güneş eskiden daha çok ısıtırmış, süt şimdiki gibi çabucak kesilmezmiş… Yani her şeyin iyisi eskidenmiş. Ben oturduğum yerde ses çıkarmıyordum, ama "Ninem, kiracımız genç mi, yakışıklı mı diye sormakla beni kendisi kışkırtıyor." diye düşünüyordum. Bu bir kere aklıma gelmişti de sonra, çorap örerken ilmikleri saymaya başlayınca unutuverdim.

Bir sabah kiracımız bize uğradı. Ninem odasının duvarlarını kağıtlamayı vaat etmişti. Söz sözü açtı… Ninem de çene çalmaya bayılır. Bir aralık bana: "Hadi Nastenka, odama git de hesap tahtasını getir!" dedi. Hemen kalktım. Nedense müthiş kızardım. O anda, ninemin eteğine iğneli olduğum da aklımdan çıkmasın mı? Kiracı görmeden usulcacık iğneyi çıkaracak yerde, yerimden bir fırlayış fırladım ki, ninemin koltuğu da benimle birlikte geldi… O anda kiracının her şeyi öğrendiğini anladım, daha çok kızardım. Olduğum yerde durakaldım. Sonra, birdenbire, ağlamaya başladım. Öyle utanmış, öyle üzülmüştüm ki, gözlerim dünyayı görmek istemiyordu. Hele

ninem: “Ne duruyorsun kız, söylediğimi yapsana!” diye bağırınca, hüngür hüngür boşandım. Kiracı, ondan utandığımı görünce hemen vedalaşarak gitti.

O günden beri, koridorda ne zaman bir patırtı duysam fenalıklar geçiriyordum. Kiracı geliyor diye usulcacık eteğimden iğneyi çıkarıyordum. Ama her defasında aldanıyordum: Gelen o değildi. İki hafta geçti. Bir gün kiracımız haber yolladı: Fransızca bir sürü kitabı varmış. Hepsi güzel, okumaya değer kitaplarmış. Ninemin canı sıkılıyor ve arzu ediyorsa ona okumam için verebilirmiş. Ninem memnunlukla kabul etti. Yalnız kitapların gerçekten iyi olup olmadığını merak ediyordu, “Ahlâkı bozucu olmasın Nastenka,” diyordu. “Böyle kitapları okutmam sana, kötü şeyler kaparsın.”

— Neler kaparım nineciğim? Neler yazılı bu kitaplarda?

— Delikanlıların temiz aile kızlarını, evlenme vaadiyle nasıl ana-baba ocağından kaçırıp sonra sokak ortasında bıraktıklarını, kızların nasıl sokağa düştüklerini yazarlar. Ben böyle kitaplardan çok okudum Nastenka. Geceleri gizli gizli, sabaha kadar okurdum. Sen bunlara sakın el sürme… Hangi kitapları göndermiş?

— Hep Walter Scott’un romanları nineciğim.

— Walter Scott’un romanları mı? Bunda bir dolap olmasın?

Kitaplara bak bir kere: Belki içine aşk mektubu falan koymuştur.

— Bir şey yok.

— Cildin içine bak. Kafirler bazen oraya sokarlar.

— Ciltte de yok nineciğim.

— Eh, iyi öyleyse.

Böylece Walter Scott’u okumaya başladık. Bir ayda kitapların hemen hemen yarısını tamamladık. Adamcağız da bize durmadan kitap yolluyordu. Puşkin’in yapıtlarından birkaçını gönderdi. Hiç kitapsız kalmadık. Artık peri padişahının oğluyla evlenmeyi düşünmüyordum.•

Bir gün onunla merdivende karşılaştık. Ninem dışardan bir şey istemişti. O durdu: Ben kızardım, o da kızardı, ama hemen güldü.

Selamlaştık. Ninemin hatırını sordu. Sonra: “Kitapları okudunuz mu?” diye sordu.

— “Okudum,” dedim.

— “En çok hangisini beğendiniz?”

— “İvanhoe ile Puşkin’in kitaplarını.” O günkü konuşmamız bu kadarcıktı.

Bir hafta sonra gene merdivende yakaladı beni. O gün ninem yollamamıştı, kendim bir şey için iniyordum. Saat üçe doğruydu. Kiracımız hep o saatte eve gelirdi. “Merhaba,” dedi. “Merhaba” diye karşılık verdim.

— “Bütün gün büyükannenizin yanında oturmaktan canınız sıkılmıyor mu?”

Bunu sorunca bir utandım, bir kızardım ki!.. Başkalarının halimi anlaması pek gücüme gitti. Hiç karşılık vermeden yoluma gitmek istedim, ama yapamadım.

— “Siz iyi bir kızsınız; dedi. Böyle konuştuğum için kusuruma bakmayın. Emin olun, sizin iyiliğinizi büyükannenizden de çok istiyorum. Görüşecek kimseniz yok mu sizin?”

Olmadığını söyledim. Bir Maşenka vardı, ama o da Piskov’a gitmişti.

— “Benimle tiyatroya gelir misiniz?”

— “Tiyatroya mı?.. Peki ama ninem?..”

— “Ninenize duyurmayız.”

— “Yoo… dedim. Ben ninemi aldatacak kız değilim. Hoşça kalın.”

Bana kısaca:

— “Güle güle,” dedi, o kadar.

Bir de baktım, yemekten sonra bize geldi. Oturdu, ninemle uzun uzun konuştu. Nerelere gittiğimizi, ahbabımız olup olmadığını sordu. Sonra, birdenbire: “Bugün operaya, ‘*Sevil Berberi*’ne bir loca aldım; dedi. Ahbaplarla gidecektim ama, işleri varmış, gelemiyorlar. Bilet elimde kaldı.”

Ninem; “*Sevil Berberi* mi?” diye sordu. “Şu, benim gençliğimde oynanan ‘*Sevil Berberi*’ olmasın?”

Kiracı: “Ta kendisi,” dedi, yan gözle bana baktı. O zaman her şeyi anladım, kızardım. Heyecandan kalbim küt küt atmaya başladı.

— “Demek o eski ‘*Sevil Berberi…* ‘ Hey gidi günler hey!.. Gençliğimde bizim evde küçük bir sahnemiz vardı. Rozina’yı ben oynamıştım.”

— “Bu gece gitmek istemez misiniz? Biletlerim yanmasın bari.”

Ninem razı oldu.

— “Hay hay, gidelim. Benim Nastenka tiyatro yüzü görmemiştir.”

Sevincimden çıldıracaktım! Hemen hazırlandık. Giyindik, kuşandık. Ninem müzik için gidiyordu. Daha doğrusu bunu beni eğlendirmek için yaptı. Neme gerek, altın gibi kalbi vardır. Tabii, bize kalsa tiyatroya gitmek aklımızdan bile geçmezdi. ‘*Sevil Berberi*’nin üzerimde bıraktığı etkiden söz açmayacağım. Kiracımız tiyatroda bana öyle tatlı bakıyor, o kadar güzel konuşuyordu ki, gündüz, tiyatroya yalnız gitmemizi salt beni denemek için önerdiğini o saat anladım. Sevinçten kabıma sığmıyordum! O gece kendimden pek hoşnut, son derece neşeliydim. Kalbim müthiş çarpıyordu; ateşim de biraz yükseldi. Bütün gece *‘Sevil Berberi*’ni sayıkladım.

O geceden sonra bize sık sık gelir sanıyordum. Oysa ki tam aksi çıktı. Hemen hemen tümüyle ayağını kesti. Ayda bir kere bizi tiyatroya çağırmak için uğruyordu. Bir iki kere gittik. Ama ben pek hoşnut değildim. Ninem benimle ilgilenmediği için bu çağrıları acıyarak yaptığını ve başka hiçbir şey olmadığını anlıyordum. Gitgide üstüme bir hal geldi: Oturduğun yerde oturamaz oldum; ne kitap okuyabiliyordum, ne canım elişi yapmak

istiyordu. Bazen bir gülme tutar, ninemi kızdırmaya başlardım; bazen için için ağlardım. Sonunda öyle zayıfladım ki, nerdeyse yatağa düşecektim. Opera mevsimi geçti. Kiracımız büsbütün uğramaz oldu. Arada bir, hep merdivende karşılaştığımız zamanlar, başıyla hiç konuşmadan, beni selamlayıp geçiyordu. Ciddi, benimle konuşmak istemiyor gibi bir hali vardı. O inip sokağa çıktıktan sonra da ben merdiven ortasında pancar gibi kıpkırmızı bekler dururdum. Zaten onu görür görmez kan beynime vuruyordu.

Artık hikayem bitmek üzere. Tam geçen yılın mayısında kiracımız nineme geldi. Buradaki işini bitirip bir yıl için Moskova'ya gideceğini söyledi. Bunu duyar duymaz, iskemleye yığılıverdim. Ninem hiçbir şeyin farkında değildi tabii. Kiracı, bizimle vedalaşıp odasına gitti.

Ne yapacaktım?.. Düşündüm taşındım, kararımı verdim. Ertesi gün gidecekti. Ben de kararımı yerine getirmek için o gece ninemin yatmasını bekledim. Tasarladığım gibi yaptım. Bir bohçaya birkaç kat elbise, çamaşır koydum. Bunu alıp kiracımızın oturduğu tavanarasına çıktım. İçimden bütün canım çekilmiş gibiydi. Merdiveni çıkmam belki bir saat sürdü. Oda kapısını ittim; beni görünce hayalet görmüş gibi bir çığlık attı. Sonra yanıma koştu, bana su verdi. Ayakta duracak halde değildim. Biraz kendime gelince bohçamı yatağının üstüne bıraktım. Yanına çöküp, yüzümü ellerimle kapayarak iki gözüm iki çeşme ağlamaya başladım… Besbelli o da o anda her şeyi anladı. Önümde öyle solgun duruyordu ki, içim sızladı.

— "Beni dinleyin Nastenka diye başladı. Ben yoksul bir adamım; hiçbir şeyim, hatta doğru dürüst bir konumum bile yok. Evlensek, nasıl bakarım size?"

Uzun uzun konuştuk. Ninemin eteğine iğneli olarak oturmaktan bıktığımı, gözümün alabildiğine kaçacağımı, ne olursa olsun onunla birlikte Moskova'ya gideceğimi söyledim. Onsuz yaşayamayacağımı da ekledim. Utanç, sevgi, gurur, her şey birden kabardı içimde. Sanki kıvranarak yatağına düştüm. Reddedileceğimden öyle korkuyordum ki!

Birkaç dakika sandalyede sessizce oturdu. Sonra kalkıp yanıma geldi, elimi tuttu. O da, gözleri yaşararak:

— “Nastenka, iyi yürekli sevgili kızım! dedi. Beni dinleyin. Size yeminle söylüyorum: Eğer günün birinde evlenecek duruma gelirsem, hayatımın biricik mutluluğu siz olacaksınız. Bakın: Moskova’ da tam bir yıl kalacağım. İnşallah, işlerim uz gider. Dönüşümde, beni o zamana kadar unutmazsanız, birleşir mutlu oluruz, yemin ediyorum size. Ama şimdi buna hakkım yok! Ama bir daha söylüyorum; bir yıl sonra değilse bile, bir gün yüzde yüz olacak. Tabii siz başkasını yeğlemezseniz. Sizi herhangi bir vaatle bağlamak istemem.”

Ertesi gün gitti. Nineme bir şey açmamaya karar verdik. Öyle istedi. İşte hikayem bitti demektir. Tam bir yıl geçti. O geldi; üç gündür burada ve… Ve…

Sonunu öğrenmek için sabırsızlanarak:

— Ve ne oldu? diye Nastenka’nın sözünü kestim.

— Ve hâlâ görünmedi; diye yanıt verdi. Ses seda yok…

Sözünü kesti, biraz durdu, başını eğdi. Sonra, birdenbire yüzünü elleriyle kapayarak hıçkırmaya başladı. Ağlayışından içim paralandı. Sonun böyle geleceğini hiç beklemiyordum doğrusu.

Ürkek, sokulgan bir sesle:

— Tanrı aşkınıza ağlamayın Nastenka, dedim. Nerden biliyorsunuz? Belki henüz gelmemiştir…

— Hayır, hayır; burada… Burada olduğunu biliyorum! O vakit sözleşmiştik. Gitmeden bir gece önce konuştuklarımı size anlattım ya… Buraya, rıhtıma çıkmıştık. Saat ondu. Şu sıraya oturduk. Artık ağlamıyor, söylediklerini zevk içinde dinliyordum. Moskova’dan döner dönmez bize geleceğini ve ben onu reddetmezsem nineme her şeyi açabileceğimizi söyledi. Şimdi burada olduğunu biliyorum, ama bize gelmedi; hâlâ gelmedi!..

Nastenka yeniden boşandı. Üzüntü içinde yerimden fırladım:

— Bunun bir çaresi yok mudur dersiniz? Şey… Ben gidip onunla görüşsem, olmaz mı? Nastenka?

Başını kaldırarak bana baktı:

— Olur mu acaba?

Toparlanarak:

— Yok, yok olmaz! dedim. Siz bir mektup yazın en iyisi.

Nastenka başını eğdi, yüzüme bakmadan, kesin bir tavırla:

— Bu hiç olmaz, dedi.

Ben fikrimi savunmaya devam ettim:

— Neden olmayacakmış? Mektuptan mektuba fark var, yazılışa bakar. Vallahi inanın bana Nastenka, size kötü bir şey yapmanızı öğütleyecek değilim. Her şey yoluna girer. İlk adımı atmışsınız da şimdi neden…

— Olmaz, olmaz. Kendimi zorla onun başına…

Gülümseyerek:

— İlahi Nastenka; diye, sözünü kestim. Düşündüğünüz şeye bakın. Bu da nerden çıkıyor… Zaten siz onu aramakta haklısınız: Size söz vermiş. Hem anladığıma göre, kibar bir adam, dürüst hareket etmiş.

Hem konuşuyor, hem de Nastenka'yı inandırmak için kullandığım mantığa hayran oluyordum.

— Bu genç ne yaptı? diye devam ettim. Söz vererek bağlandı.

Evlenecek olursa, sizden başkasını almazmış. Bir yandan da sizi büsbütün serbest bırakmış. İstediğiniz anda onu reddedebilirsiniz. Şu halde ilk adımı atmak size düşer. Durumunuz ondan daha ayrıcalıklı. Örneğin, sözünü geri vermek isteseydiniz…

— Şey… Siz olsaydınız nasıl yazardınız?

— Neyi?

— O mektubu?..

— Bakın nasıl yazardım: İlkin “*Sayın Bayım!*” diye başlardım…

— “Sayın Bayım… ” yüzde yüz gerekli mi?

— Tabii. Ama bakın… Bana kalırsa…

— Peki, peki. Sonra?

— “*Sayın Bayım! Özür dileyerek…*” Yok özür dilemeye falan gerek yok. Bulunduğunuz durum her şeyi açıklamaktadır. Kısaca şöyle dersiniz: “*Size bu satırları yazıyorum. Sabırsızlığımı hoş görün.*

Tam bir yıl umut içinde yaşadıktan sonra tek bir kararsızlık gününe bile dayanamıyorum. Belki buraya geldikten sonra niyetinizi değiştirdiniz. Bu takdirde mektubumdan sitem ettiğim veya sizi suçladığım anlamını çıkarmayın. Çünkü kalbinize hükmetmek elimde olmadığı için sizi suçlayamam. Kaderim böyleymiş!

“Asil ruhlu bir adamsınız. Sabırsızlığın bana yazdırdığı bu satırları hoş görürsünüz umarım. Unutmayın ki, bunları yazan zavallı, kimsesiz bir kızdır. O kadar yalnız ki, akıl verecek, yol gösterecek tek kimsesi yok. Kalbine söz geçiremediyse suç onun mu? Ama bir an için bile olsa, kalbime giren bu kuşku yüzünden beni bağışlayın. Sizi sevmiş ve hâlâ sevmekte olan birisini kırmayı aklınızdan bile geçirmeyeceğinizi biliyorum.”

Nastenka:

— Evet. Tam düşündüğüm gibi! diye bağırdı; gözleri sevinçle parladı. Sorunumu çözümlediniz. Sizi Tanrı gönderdi. Çok teşekkür ederim!

Kızın neşelenen yüzüne hayranlıkla baktım.

— Neye teşekkür ediyorsunuz? Tanrının beni gönderdiğine mi?

— Elbette.

— Ah Nastenka, bazı insanlar aramızda yaşadığı için şükrederiz ya… Ben de size rastladığım ve ömrümün sonuna kadar aklımdan çıkmayacağınız için bu şükran duygusu ile doluyum.

— Peki canım, peki. Şimdi dinleyin beni. Onunla gelir gelmez, verdiğim bir adrese mektup yazması için sözleşmiştik. Adres sahipleri sevimli, çok temiz, iyi kalpli insanlar. Tabii, işin aslını bilmiyorlar. Şayet mektup yazamazsa, –mektupta her şey yazılmaz tabii– o zaman Petersburg’a döndüğü günün gecesi, saat onda buraya gelecekti! Öyle kararlaştırmıştık. Döndüğünü öğrendim. Ama bugün üçüncü gündür ne mektup var, ne kendisi… Sabahlan ninemi bırakıp çıkamıyorum. Mektubumu siz, sözettiğim kimselere götürüverin. Onun adresine yollarlar. Yanıt gelirse, yarın saat onda buraya getirirsiniz.

— İyi ama mektup… Daha mektup yazacaksınız… Bu, ancak öbür gün olur.

Nastenka bozuldu:

— Mektup mu?.. Öyle ya… Ama… diye kekeledi, sonra sözünü bitirmeden yüzünü öteye çevirdi. Kızarmıştı.

Birdenbire, elime bir zarf tutuşturduğunu hissettim. Bu, önceden hazırlanmış, zarfı kapalı mektuptu. Belleğimde zarif, sevimli bir yüz canlandı.

— R,i-Ro; s,i-si; n,a-na… diye başladım. İkimiz birden:

— Rosina! diye bağırdık.

Ben, coşkunluk içinde nerdeyse Nastenka’yı kucaklayacaktım.

O, kızarmış yüzüyle, siyah kirpiklerinde boncuk boncuk titreşen gözyaşlarıyla gülüyordu. Sonra çabuk çabuk konuşarak:

— Haydi bugünlük bu kadar. Hoşça kalın! dedi. İşte mektup. Bu da götüreceğiniz adres. Güle güle! Hoşça kalın. Yarın görüşürüz.

İki elimi alarak kuvvetlice sıktı. Sonra ok gibi, oturduğu sokağa daldı. Durduğum yerde arkasından uzun uzun baktım.

Karanlıkta tümüyle gözden kaybolmuştu. İçimden, “Evet yarına… Yarına kadar!” diye yineledim.

Üçüncü Gece

Bugünkü, elemli, yağmurlu, iç karartan havayı tıpkı gelecekteki ihtiyarlığıma benzettim. İçimde birtakım garip düşünceler, belli belirsiz duygular, henüz açıklayamadığım sorular birbirini kovalıyordu. Ama bende bunların hiçbirini bir sonuca bağlayacak ne güç, ne de istek var. Yapacağım iş değildir bu zaten!

Bugün görüşmeyeceğiz. Dün ayrılırken ortalığı sis bürümüş, bulutlar yavaş yavaş göğü kaplamaya başlamıştı. Havanın yarına bozacağını söyledim. Nastenka ses çıkarmadı, kötü bir kehanette bulunmak istemedi besbelli.

— Yağmur yağarsa görüşemeyiz, dedi; gelmeyeceğim ben.

Nastenka, belki de bugünkü yağmurun farkına varmamıştı, diye düşündüm. Ama gerçekten gelmedi…

Dün üçüncü buluşmamız, üçüncü beyaz gecemizdi.

Sevinç ve mutluluk insanı ne kadar güzelleştiriyor!.. Kalp sevgiyle taşarken içtekini başkasının kalbine dökmek, çevrede her şeyin neşelendiğini, gülüp söylediğini görmek istiyor. Dün gözlerinde bana sonsuz bir şefkat ve iyilik vardı. Bana sokuluyor, gözlerimin içine bakıyor, kalbime giriyordu sanki!.. Mutlu olmanın verdiği işvebazlık… Oysaki ben… Bütün bunlara inanıyordum. Sanıyordum ki, o da…

Ama bunu nasıl da düşünebiliyordum? Nasıl, her şeyin başkasına ilişkin olduğunu, benim zerrece hakkım olmadığını anlayamayacak kadar körleşmiştim! Bana gösterdiği şefkat, özen ve sevginin… Evet, bana olan sevgisinin yakında başkasına kavuşmanın verdiği sevinçten ayrılmış bir mutluluk payı olduğunu nasıl da anlayamadım!.. Boşuboşuna bekledikten sonra, adam gelmeyince, Nastenka somurttu, ürktü, ödlek bir hal aldı. Bütün hareketleri, inceliğini, işve ve neşesini yitirdi. İşin tuhafı, haliyle, bana karşı daha ilgili oldu. Sanki kendisi için özlediği ve elde edememekten korktuğu şeyden bir parçayı bana sunmak istiyordu. Zavallı Nastenka bu korkulu ve şaşkın haliyle sonunda, onu sevdiğimi anlamıştı galiba…

Anlamış ve talihsiz sevgime acımıştı. Zaten insanlar mutsuz olmadıkça başkalarının mutsuzluğunu anlayamıyor. O zaman duygular daha incelip güçleniyor.

Buluşmamıza büyük bir heyecanla gelmiştim. Gelişini dar bekledim. Neler işiteceğimi bilmiyor, bu işin nasıl sona ereceğini kestiremiyordum. Nastenka, sevinçten gözleri ışıldayarak yanıt bekliyordu. Yanıt, çağrısına koşarak gelen sevgilisi olacaktı. Nastenka benden tam bir saat önce gelmişti. İlkin her şeye, her sözüme kahkahalarla gülüyordu. Bir aralık sustum.

— Niçin bu kadar neşeli olduğumu biliyor musunuz? dedi. Size baktıkça seviniyorum. Sizi bugün öyle seviyorum ki.

— Öyle mi? dedim ve kalbim hızla çarpmaya başladı.

— Sizi, bana aşık olmadığınız için bu derece seviyorum. Sizin yerinizde başka birisi olsa bana rahat vermezdi. Burnuma sokulur, ahlar, oflarla türlü türlü şeyler isterdi. Oysaki siz tam anlamıyla can dostusunuz!

Nastenka bunları söylerken elimi öyle sıktı ki, az kalsın bağıracaktım. Güldü. Sonra ciddileşerek:

— Vallahi, çok iyi arkadaşsınız, dedi. Sizi bana Tanrı gönderdi. Şimdi yanımda bulunmasaydınız halim ne olurdu? Bir kere çıkarcı değilsiniz. Bana karşı tertemiz bir sevginiz var. Ben evlendikten sonra gene arkadaş, kardeşten daha yakın iki arkadaş olacağız. Sizi, hemen hemen onu sevdiğim kadar seveceğim…

O anda derin bir keder duydum. Gene de, nedense, içimden gülmek geldi.

— Sinir bunalımı geçiriyorsunuz, dedim. Onun gelmeyeceğini düşündükçe korkuyorsunuz.

— Aşkolsun size! Vallahi, biraz daha az mutlu olsaydım, güvensizliğiniz ve sitemleriniz yüzünden ağlardım. Ama ne yalan söyleyeyim, evet, içim pek rahat değil!.. Neyse bunları sonra düşünürüm. Evet, evet, haklı olduğunuzu açıkça söylerim. Gerçekten tuhaf bir halim var. Baştan aşağı bekleyiş

kesildim; bütün duygularım sanki bir sis perdesinden geliyor. Aman bırakalım şu duygu konusunu.

O sırada ayak sesleri duyuldu. Karanlıktan bize doğru gelen birisi çıktı. İkimiz de titredik. Nastenka çığlığını zor tuttu. Elini bıraktım ve çekilmek için davrandım. Ama aldanmıştık: Gelen o değildi.

Nastenka elini yeniden bana uzattı.

— Neden korktunuz? Niye bıraktınız elimi?.. Onu birlikte karşılayacağız. Birbirimizi ne kadar sevdiğimizi görmesini istiyorum.

Arkasından:

— Birbirimizi ne kadar seviyoruz… diye yineledim.

Kendi kendime: “Ah Nastenka, Nastenka, dedim. Bu sözlerinde ne büyük gerçek var! Doğru, bir sevgi bazen, kalbimizi buz gibi yapar, ruhumuzu ağırlaştırır. Senin elin soğukken, benimki ateş gibi… Gözlerin bağlı senin Nastenka! Ah, mutlu bir insan bazen ne çekilmez oluyor. Ama sana kızmak elimde mi ki!..”

Sonunda taştım:

— Size bugünü nasıl geçirdiğimi anlatayım mı Nastenka?

— Nasıl geçirdiniz? Evet, çabuk anlatın. Niye şimdiye kadar bir şey söylemediniz?

— İlkin, verdiğiniz işleri yaptım; ahbaplarınıza gidip mektubunuzu bıraktım. Sonra… Eve döndükten sonra uykuya yattım.

Nastenka, gülerek sözümü kesti:

— Hepsi bu mu?

— Hemen hemen… Buluşmamızdan bir saat önce uyandım.

Sanki hiç uyumamıştım. Ne olduğumu anlayamadım. Gelirken size bunları anlatmak istiyordum. Zaman durmuş, o anda içimdeki duygular sonsuzlaşmış gibiydi. Bir an, sonsuzluk kadar sürdü; hayat durmuştu benim için… Uyandığım zaman, vaktiyle duyduğum bildik, ama unutulmuş tatlı bir ezgi kulağımda çınlıyordu. Sanki hayatım boyunca içimden kopmak istiyormuş ve ancak şimdi…

— Aman Yarabbi, bunlar nasıl şeyler? diye sözümü kesti Nastenka. Bir tek sözcüğünü anlayamıyorum.

— Oysaki size bu tuhaf duyguyu anlatmayı ne kadar isterdim Nastenka!..

Yalvaran sesimde zayıf, gizli bir umut seziliyordu.

Nastenka'nın hali birdenbire değişti. Neşeli, afacan, geveze oldu. Koluma girerek gülüyor, benim de gülmemi istiyordu. Utangaççа söylediğim her sözün onda, çınlayan uzun bir kahkaha şeklinde yankısı oluyordu… Tam kızmaya başlamışken, Nastenka bu sefer işveli bir tavır takındı:

— Doğrusu, bana aşık olmadığınıza biraz üzülüyorum. İnsan anlaşılmaz bir yaratık, değil mi? Saflığımı beğenmediğinizi söyleyemezsiniz herhalde. Çünkü size her şeyi, aklıma gelen en saçma şeyi bile olduğu gibi anlatıyorum.

Uzaktan, şehrin kulesinden çanın dolgun, ölçülü sesi duyuldu.

— Galiba onbiri çalıyor; dedim.

Nastenka birdenbire sustu, gülmesini kesti; saymaya başladı. Sonra ürkek, kararsız bir sesle:

— Evet… Onbir, dedi.

Saatin vuruşlarını saydırmakla neşesini kaçırdığım için pişman oldum. Hırçınlığını yüzünden kendime kahrettim. Zavallı kız hesabına için için üzüldüm. Suçumu nasıl bağışlatacağımı bilemiyordum. Nastenka'yı avutmaya, adamın gelmeyişi için önemli ve gerçeğe uygun nedenler bulmaya çalıştım. O anda Nastenka'yı kandırmak işten değildi. Bu durumda

bulunan her insan, her teselliye başvurur, suçluyu temize çıkarmak için en küçük kanıta bile sevine sevine sarılır. Ben de, gittikçe ateşlenerek ve önüne serdiğim kanıtların açıklığına kendim de bayılarak başladım:

— Nasıl gelebilirdi; tabii ki gelemezdi. Beni öyle şaşırttınız ki, zaman kavramını yitirdim… Bakın, kendiniz hesabedin Nastenka: Mektubunuzu aldığını ve şu veya bu nedenle gelemeyeceğini kabul edelim. Size bununla ilgili yazmışsa, mektubunu ancak yarın alabilirsiniz. Ben yarın erkence yoklar, yanıtı size getiririm. Bin türlü olasılık var: Örneğin, mektup geldiğinde evde değildir. Belki şu ana kadar mektubunuz eline geçmemiştir. Her şey olabilir.

— Elbette. Doğrusu bunların hiçbiri aklıma gelmedi.

Nastenka uysal uysal konuşurken sesinde, müziği bozan uyumsuz bir nota gibi, sözlerine uymayan, gizli bir düşüncenin etkisi sezilebiliyordu. Devam ederek:

— Bakın ne yaparsınız, dedi. Yarın ona olabildiğince erken gidersiniz. Yanıtı alınca, hemen bana bir haber ulaştırın. Evimi biliyorsunuz, değil mi?

Nastenka bir kere daha adresini yineledi. Sonra birdenbire, uysal, ödlek bir hal aldı. Görünüşte beni çok dikkatli dinliyordu. Ama bir aralık bir şey sorunca, yanıt veremedi; bozuldu, başını öteye çevirdi. Gözlerinin içine baktım: Tahmin ettiğim gibi, ağlıyordu…

— Ne yapıyorsunuz Nastenka, ne yapıyorsunuz Tanrı aşkınıza! Çocuksunuz vallahi. Çocukluk bu yaptığınız. Bırakın, yeter artık.

Gülümsemek, kendini toplamak istedi. Ama çenesi titriyor, göğsü kabarıp iniyordu. Kısa bir sessizlikten sonra:

— Sizi düşünüyorum, dedi. O kadar iyisiniz ki, bunu anlamamak için taş olmak gerek. Şimdi aklıma ne geldi, biliyor musunuz? İkiniz arasında kıyaslama yaptım. Niçin o siz değil? Niçin sizin gibi değil?.. Sizden kötü o; gene de sizden çok, onu seviyorum!

Yanıt vermedim. Ama Nastenka bir şey söylememi beklemiyordu zaten.

— Belki onu henüz iyice anlayamıyorum; diye devam etti. Yalnız çok iyi biliyorum; ondan daima korkar gibiyim. Pek ciddiydi, gururlu görünüşü vardı. Tabii, bunun yalnız görünüşte olduğunu, benim kalbimden daha yumuşak bir kalbi olduğunu biliyorum. Bohçamı alıp odasına çıktığım geceki bakışını dünyada unutamam. Ama gene de ona pek fazla saygı duyduğum için, bana birbirimizin dengi değiliz gibi geliyor.

— Yanılıyorsunuz Nastenka. Onu dünyada her şeyden çok, kendinizden de çok sevdiğiniz için öyle geliyor size.

— Evet, orası öyle… dedi saflıkla Nastenka. Şimdi aklıma ne geldi biliyor musunuz? Artık ondan söz açmayacağım. Şundan bundan konuşacağız. Çoktandır aklıma takılan bir şey var: Niçin insanların en iyisi bile sürekli olarak başkalarından bir şey saklıyormuş gibi durur ve susar? Sözlerimizi tartarak konuştuktan sonra niçin karşımızdakine içimizi dökmemeli?.. Herkes olduğundan sert görünmek istiyor. Duygularını kolayca açıklarsa küçülecekmiş gibi bir kuşku var.

O anda ben de duygularımdan her zamankinden çok çekindiğim için, sözünü kestim:

— Doğru söylüyorsunuz Nastenka. Ama bu halin birçok nedeni vardır.

— Hayır mayır; örneğin siz, dedi; siz başkalarına hiç benzemezsiniz. Bilmem, duyduklarımı size nasıl anlatayım. Bana öyle geliyor ki, siz… Hatta şimdi bile… Benim için bir şey feda etmektesiniz…

Nastenka bana ürkerek, yan yan baktı.

— Böyle konuştuğum için kusuruma bakmayın. Ben cahil bir kızım, henüz dünyayı tanımıyorum. Bazen konuşmayı bile beceremiyorum.

Sesinde gizli bir duygunun titreyişi vardı. Buna karşın, gülümsemeye çalıştı.

— Gene de size ne kadar teşekkür borçlu olduğumu, benim için yapılanı hissettiğimi söylemek istiyorum… Tanrı sizi de mutlu etsin! Geçen gün hayalciliğiniz için anlattıklarınızın hiçbiri doğru değil. Yani, bunlar sizin

değil demek istiyorum. Siz daha iyisiniz; o gün kendinizi tanımladığınızdan bambaşka bir adamsınız. Bir gün sevecek olursanız, sevdiğiniz kızla mutlu olacaksınız inşallah! O kız için dileyecek bir şeyim yok. Çünkü sizinle nasıl olsa talihli olacak. Bunu bilerek söylüyorum, çünkü kadınım; sözlerime inanın.

Nastenka sustu ve elimi kuvvetle sıktı. Heyecanımdan konuşamıyordum. Birkaç dakika böyle geçti. Sonra başını kaldırarak:

— Evet, galiba bugün gelmeyecek; dedi. Geç oldu artık.

Onu inandırmaya çalışarak kesin bir sesle:

— Yarın gelir, dedim.

Nastenka neşelendi.

— Evet, bana da öyle geliyor; ancak yarın gelebilir. Öyleyse şimdilik hoşça kalın. Yarın görüşürüz. Yağmur yağarsa belki de gelmem. O zaman öbür gün yüzde yüz, ne olursa olsun, geleceğim. Siz de mutlaka gelin.

Vedalaşırken elini uzatan Nastenka, temiz bakışını gözlerime dikerek:

— Artık daima birlikteyiz, değil mi? dedi.

Ah Nastenka!.. Şimdiki yalnızlığımı bilseydin…

Saat dokuzu çalarken odamda duramadım. Havanın kötülüğüne aldırmadan sokağa fırladım. Her zamanki yerimize gittim, sıraya oturdum. Hatta Nastenka’nın sokağına kadar yürüdüm. Ama utandım, evlerine birkaç adım kala durdum. Pencerelerine bakmadan geri döndüm. Eve gelince, içimde, o zamana kadar hiç duymadığım bir sıkıntı vardı. Hava aksi gibi rutubetli, kasvetli. İyi bir gece olsa, sabaha kadar gezecektim. Ne yapalım, yarını bekleyeceğim. Yarın, her şeyi apaçık ortaya koyacak!

Ama bugün de mektup yoktu. Zaten olmaması gerekti. Artık birlikteydiler…

Dördüncü Gece

Tanrım, her şey bitti!

Saat dokuzda gittim. Nastenka oradaydı. Uzaktan fark ettim. İlk gördüğüm günkü gibi, rıhtımın demir parmaklığına dayanmış, duruyordu. Yaklaştığımı duymamıştı.

Heyecanımı güçlükle tutarak:

— Nastenka! diye seslendim.

Ani bir hareketle döndü.

— Hadi? Hadi. Hadi çabuk!

Şaşkınlıkla baktım. Parmaklığı eliyle tutarak:

— Mektup nerede diyorum, getirdiniz mi mektubu? diye yineledi.

Şaşkınlığım biraz geçince:

— Bende mektup yok… diyebildim. Onunla görüşmediniz mi?

Hala gelmedi mi?

Nastenka'nın yüzünde bir damla kan kalmadı. Uzun zaman, sessizce bana baktı. Son umudunu kırmıştım. Sonunda, tıkanacak gibi titrek bir sesle:

— Elden ne gelir!.. dedi. Benden böyle yüz çevirdikten sonra…

Gözlerini indirdi, sonra bana bakmak istedi, bakamadı. Birkaç dakika heyecanını yenmeye çalıştı. Sonra, birdenbire sırtını bana çevirerek, parmaklığa yaslandı, ağlamaya başladı.

— Yapmayın canım… dedim, ama bu durum karşısında devam edemedim. Hem ne söyleyebilirdim?

— Avutmaya çalışmayın beni; ondan söz açmayın bir daha… diye ağlıyordu Nastenka. Beni bu kadar insafsızca, kalpsizce bırakmadığını söylemeyin!.. diyordu. Ama bunu niçin yaptı, niçin?.. Ne yaptım ben? O uğursuz mektubumda mı bir şey vardı acaba?.. Hıçkırıklar konuşmasını kesti. Ona baktıkça kalbim parçalanıyordu.

— Ne kadar acımasız, insafsız davrandı… Bir satır bile yazmadı, tek bir satır! Yanıt verseydi de beni sevmediğini, istemediğini söyleseydi. Bütün suçu onu sevmek olan zavallı, savunmasız bir kızı aşağılamak, onu kırmak kolaydır. Ah, şu üç gün içinde neler çektim, Yarabbim!.. Birinci kez nasıl ayağına gittiğimi, nasıl karşısında küçülerek ağlayıp bir damla aşk dilendiğimi düşündükçe fena oluyorum. O da, bütün bunlardan sonra…

Nastenka'nın siyah gözleri birdenbire alev gibi parladı:

— Size bir şey söyleyeceğim. Buna olanak yok! Evet, doğal bir şey değil bu… Ya siz ya da ben aldandık… Belki mektubumu almadı. Belki hâlâ hiçbir şeyden haberi yok adamın? Siz söyleyin, Tanrı aşkınıza, bu derece barbarca, kaba hareket edilebilir mi? Tek bir sözcük yazmadı… Dünyanın en aşağılık adamına bile bundan çok merhamet edilir. Yoksa hakkımda fena bir şey mi işitti? Belki birisi dedikodu falan yapmıştır?.. Söyleyin, buna ne dersiniz?

Nastenka, sanki bağırarak konuşuyordu.

— Nastenka, yarın sizin adınıza ona gideceğim.

— Ee?..

— Hepsini anlatıp yanıt isteyeceğim.

— Sonra?

— Siz bir mektup hazırlarsınız. "Hayır" demeyin Nastenka. Hareketinize saygı göstermesi gerek. Her şeyi öğrenecek; şayet…

— Hayır kardeşim hayır, istemem. Bu kadarı yeter. Artık benden ne tek bir söz, ne bir satır yazı… Yeter! Bundan sonra onu sevmeyeceğim, benim için

yok o! U..nu.ta..ca..

Sözünü bitirmedi. Onu sıraya oturttum.

— Üzmeyin kendinizi bu kadar Nastenka. Oturun şuraya.

— Bir şeyim yok. Biraz ağladım, o kadar… Gözyaşları kurur…

Onun uğruna öleceğimi, kendimi kanala atacağımı mı sandınız?

Kalbim doluydu. Bir şey söylemek istedim, beceremedim.

Nastenka elimi tutarak devam etti:

— Söyleyin bana: Siz böyle yapmazdınız, değil mi? Ayağınıza gelen kızı yüzüstü bırakmazdınız. Onun zayıf, budala kalbiyle küstahça alay etmezdiniz! Acırdınız, değil mi?.. Bu kızın yapayalnız olduğunu, kendisini, kalbini yönetemediğini; kendini sizi sevmekten koruyamadığını hiç, hiçbir şeyde suçlu olmadığını anlardınız… Ah

Tanrım!..

Artık heyecanımı tutamadım:

— Nastenka!.. Beni mahvediyorsunuz. Dayanamayacağım artık!.. diye bağırdım. Fazla susamayacağım. Kalbimde birikenleri size söylemeden yapamam.

Oturduğum yerden doğruldum. Nastenka elimi eline aldı. Şaşkınlıkla yüzüme bakıyordu. Sonra:

— Ne oldunuz? diye sordu.

— Beni dinleyin Nastenka. Size söyleyeceklerim, belki saçma, aptalca hayallerden ibaret. Bunların asla gerçekleşmeyeceğini bildiğim halde susamıyorum. Uğruna acı çektiğiniz şeyin hatırı için söyleyeceklerimi bağışlayın.

Nastenka ağlamıyordu artık. Bana diktiği gözlerinde garip bir şaşkınlığın parıltıları vardı.

— Neymiş o?.. Neniz var?

— Bu, olacak şey değil, ama sizi seviyorum Nastenka… Söyleyeceğim buydu.

Elimi umutsuzlukla salladım:

— Bakalım bundan sonra benimle eskisi gibi konuşabilecek misiniz, söylediklerimi dinleyecek misiniz?

Nastenka sözümü kesti:

— Ne çıkar bundan? Beni sevdiğinizi çoktandır biliyorum. Yalnız, beni aşkla değil de, herkes gibi sevdiğinizi sanıyordum… Demek öyle değildi…

— Evet, önceden yalnızca öyle sevdim. Ama şimdi… Ben de tıpkı bohçanızla ona gittiğiniz günkü gibi, karşınızdayım. Hatta sizden daha kötü durumdayım, çünkü o, başka kimseyi sevmiyordu.

Oysa ki, sizin kalbiniz dolu…

— Aman neler söylüyorsunuz! Ne demek istediğinizi anlamadım. Niçin bunları, yani hangi amaçla söylüyorsunuz? Hem böyle, birdenbire… Öff!.. Ben de saçmalıyorum. Ama siz…

Nastenka büsbütün şaşırdı. Yanakları kızardı, bakışlarını indirdi.

— Ne yapayım Nastenka, ne yapayım? Suç işledim. Güveninizi kötüye kullandım. Ama hayır; suçlu değilim Nastenka! Bütün varlığımla duyuyorum bunu! Kalbim bana haklı olduğumu söylüyor. Çünkü ben, sizi incitemem, size hiçbir kötülüğüm dokunmaz. Dostunuzdum. Yine de öyleyim; hiçbir şeye ihanet etmiş değilim, gözlerimden yaşlar akıyor Nastenka. Varsın aksın. Bunun kimseye zararı yok, kurur…

Nastenka beni sıraya oturttu.

— Oturun canım, oturun! Aman Tanrım!

— Hayır Nastenka, oturmayacağım. Burada kalamam artık. Bundan sonra beni görmeyeceksiniz. Yalnız şunu söyleyeyim ki, sizi ne kadar sevdiğimi asla öğrenemeyecektiniz. Gizimi saklayacaktım. Bencilliğimle üzmek istemezdim. Ama dayanamadım; siz açtınız… Suç benim değil, sizin… Artık beni yanınızdan kovmalısınız…

Zavallı kız utangaçlığını elinden geldiği kadar gizlemeye çalışarak:

— Kovan kim, ben sizi kovmuyorum ki… dedi.

— Demek kovmuyorsunuz? Oysa ki, ben kendim kaçacaktım… Zaten gideceğim, ama içimi döktükten sonra. Demin sitemlerinize, gözyaşlarınıza, acılarınıza dayanamadım. Dayanamadım Nastenka, çünkü… (olduğu gibi söyleyeceğim) Çünkü sizi, aşkınızı reddettiler… O zaman kalbimin size olan sevgimle ne kadar dolu olduğunu anladım. Bu sevginin hiçbir işe yaramadığına ne kadar acındığımı anlatamam! Ama içim taştı Nastenka, dayanamadım, bunları söylemek zorunda kaldım.

— Evet, söyleyin, hepsini söyleyin. Bunu sizden istemem tuhafınıza gidecek… Gene de söyleyin, konuşun. Nedenini size sonra söylerim. Her şeyi anlatacağım size.

— Anlatacak ne var Nastenka, bana yalnızca acıyorsunuz. Yitirdiğiniz şey geri gelecek gibi değil. Ağızdan çıkan söz de öyledir, değil mi?.. Artık her şeyi biliyorsunuz. Böyle başlıyor bu. Pek güzel. Şimdi bakın siz oturup, ağlarken, şunu düşünüyordum: (Size düşündüklerimi de söyleyeceğim. Hoş, bunlar olacak şeyler değil ya!) Düşündüm ki, belki bir şey olur da… Şu veya bu nedenle… Onu artık sevemezsiniz… O zaman –bunu dün de, önceki gün de düşünmüştüm–, ne yapıp yapıp kendimi size sevdirecektim. Siz kendiniz söylemiştiniz bunu. Beni hemen hemen sevdiğinizi söyleyen siz değil misiniz?.. İşte söyleyeceklerim aşağı yukarı bunlardı. Bir de, beni sevseydiniz ne olacağını söylemem kaldı. Bakın, sevgili dostum –her şeye karşın dostumsunuz– ben basit, yoksul, değersiz bir insanım. Gerçi bunların hiçbirinin önemi yok… (Şaşkınlığımdan sıralıyorum bunları Nastenka…) Yani, demek istiyorum ki, bunlara karşın sizi öyle sevecek, öyle sevecektim ki, tanımadığım o adamı sevseniz, sevmeye devam etseniz bile aşkım sizi

rahatsız etmeyecek, yük olmayacaktı. Yalnızca yanınızda sizin için çarpan, borçluluk dolu, sıcak bir kalp olduğunu bilecek, bunu her an anlayacaktınız. Bu kalp, sizin için… Ah Nastenka, Nastenka!.. Ne hale getirdiniz beni!

Nastenka sıradan hızla kalktı.

— Ağlamayın! Ağlamanızı istemiyorum. Kalkın hadi, yürüyelim. Ağlamayın diyorum size!..

Nastenka mendiliyle gözlerini silerek:

— Hadi gidelim, dedi. Belki benim de size söyleyeceğim var… Evet, madem ki beni bıraktı ve unuttu onu sevdiğim halde (sizi aldatmak istemiyorum…) Şey… Bana yanıt verin: Örneğin, eğer ben de sizi sevmiş olsaydım, eğer yalnızca… Ah, aşkınızla alay ederek, bana aşık olmadığınız için övünerek sizi nasıl incittiğimi düşündükçe içim sızlıyor. Bunu nasıl düşünemedim, nasıl tahmin edemedim?.. Çok, ama çok aptallık ettim. Evet, kararımı verdim, her şeyi söyleyeceğim!

— Bir dakika, Nastenka. Ben gideyim artık. Size yalnızca sıkıntı veriyorum. Öyle ya! Şimdi, benimle alay ettiğiniz için vicdan sızısı çekiyorsunuz. İstemem bunu… Kendi kederiniz yetmiyormuş gibi… Ama suç benim tabii. Hoşça kalın Nastenka!

— Durun; beni dinleyin. Bekleyebilir misiniz?

— Neyi bekleyeceğim?

— Onu seviyorum, ama bu geçer, geçmesi gerek. Geçmemesine olanak yok. Hatta geçiyor bile, bunu hissediyorum. Ne belli, belki bugün bile sona erecek. Çünkü ondan nefret ediyorum, benimle alay etti o. Oysa ki, siz benimle birlikte ağladınız, onun gibi beni yüzüstü bırakmadınız. Siz seviyorsunuz; o, sevgi nedir bilmedi. Ben de, ben de seviyorum sizi… Evet, seviyorum, sizin beni sevdiğiniz gibi seviyorum! Size önce de söylemiştim: Ondan daha iyi, daha soylu olduğunuz için seviyorum sizi. Çünkü… Çünkü o…

Zavallı kız heyecanın şiddeti altında ezilerek sözlerini bitiremedi, başını omuzuma, sonra göğsüme bırakıp için için ağlamaya başladı. Avutucu sözlerim işe yaramadı. Nastenka'nın ağlaması bir türlü kesilmiyordu. Sinirli bir hareketle elimi sıkıyor, hıçkırıklar arasında:

— Biraz durun, şimdi susacağım. Size bir şey söyleyeceğim… diye yineliyordu. Aklınıza bir şey gelmesin… Salt sinirimden ağlıyorum. Şimdi geçer.

Sonunda sustu, gözlerini sildi. Yürümeye devam ettik. Konuşmak istedim, ama bırakmıyor, biraz daha beklememi rica ediyordu. Susuyorduk… Sonunda, biraz kendini toparlayarak söze başladı. Hafif, titrek sesinde kalbime saplanıp tatlı tatlı sızlatan titreyişler vardı:

— Sakın beni hoppa, hafif bir kız sanmayın. Öyle kolayca unutup ihanet edecek insan değilim… O, bunları ayak altına aldı, beni incitti, kalbimi kırdı. Artık sevmiyorum onu, sevmiyorum. Ancak beni anlayan ulugönüllü, ince ruhlu birisini sevebilirim; çünkü kendim de öyleyim… O, bana yaraşık değil. Ne yapalım, kısmet böyleymiş! Böyle hareket etmekle daha iyi etti: İçyüzünü şimdiden anladım… Bitti.

Nastenka elimi sıktı.

— Hem de kimbilir, belki ona olan aşkım, duygularımın, hayallerimin aldanışından ibaretti. Belki bu salt ninemin baskısından kurtulmak için yaptığım bir yaramazlıktı. Onu, onun gibi bir adamı değil, bana acıyan birini sevmem gerekirdi ve… Ve… Bırakalım bunu artık.

Nastenka heyecandan tıkanarak sözünü kesti. Sonra:

— Size şunu söylemek istiyordum, diye devam etti; eğer onu sevmeme (hayır, sevmiş olmama) karşın siz de… Yani siz, aşkınızın, kalbimdekini kovacak kadar güçlü olduğuna güveniyorsanız… Acıyarak, yapayalnız, avuntusuz ve umutsuz beni her zaman sevecekseniz, yemin ederim, gönül borcum… Şey, sevgim, sizin sevginize yaraşır olacaktır. Elimi kabul ediyor musunuz?

Sevincimden tıkanarak:

— Nastenka!.. diye bağırdım… Ah Nastenka!..

O, sakin olmaya çalışarak:

— Yeter canım, yeter, dedi. Söyleyeceklerimizi tamamladık, değil mi? Siz de mutlusunuz, ben de. Keselim artık.

— Peki Nastenka, peki! Keselim, evet. Artık mutluyum! Ben de… Ben de mutluyum. Başka şeylerden söz açalım Nastenka: Hadi başlayalım!

Ama ne konuşacağımızı bilemiyorduk. Gülüyor, hıçkırıyor, ipe-sapa gelmez bir sürü söz ediyorduk. Yaya kaldırımından yürürken geri dönüyor, karşıya geçiyor, sonra durarak yeniden rıhtıma dönüyorduk. Çocuklaşmıştık sanki…

— Ben şimdilik yalnız oturuyorum Nastenka, dedim. İlerde…

Şimdilik gelirim bin iki yüz ruble, ama zarar yok…

— Elbette canım. Ninemin dul aylığı da var; bize yük olmaz.

Onu yanımıza alırız.

— Tabii, yalnız benim de şu Matryona’m var…

— Fyokla’yı da unutmayalım!

— Matryona iyi kadındır. Tek kusuru, kafası bomboştur. Ama bunun önemi yok, değil mi?

— Ne olacak canım. İkisi birlikte geçinir giderler. Yalnız siz hemen yarın bize taşınmalısınız.

— Nasıl, size mi?.. Peki öyle olsun…

— Evet, odamızı kiralarsınız. Bizim çatı arası var ya, boş duruyor. Soylu kişilerden ihtiyar bir kadın oturuyordu, çıktı. Ninemin şimdi genç bir kiracı istediğini biliyorum. “Niçin genç istiyorsun?” diye sordum. “İhtiyarladım,

dedi, evimizde genç bir erkek olsa iyi olur. Sakın, sana koca aradığımı aklına getirme Nastenka!” Ama ben, bunun için olduğunu hemen anladım.

— İlahi Nastenka!..

Güldük.

— Şey, az kalsın unutuyordum: Nerede oturuyorsunuz?

— N-nin köprüsünün yanında, Barannikov’un evinde.

— Ha, şu büyük ev, değil mi?

— Evet, büyükçe bir ev.

— Biliyorum. Güzel evdir. Artık siz ondan vazgeçin de bir an önce bize taşının.

— Yarından tezi yok Nastenka. Ev kiramdan size borçluyum ama, ziyanı yok. Birkaç güne kadar aylığımı alacağım.

— Ben de belki ders vereceğim. Önce kendim çalışır, sonra ders vermeye başlarım.

— Tamam! Yakında bir ikramiye de alırım belki…

— Şu halde, yarından başlayarak kiracım olacaksınız…

— Öyle. Oynarsa Sevil Berberi’ne gideriz.

Nastenka guldü:

— Hay hay, gideriz. Yalnız “Sevil Berberi”ne değil, başka bir oyuna…

— Tamam; başka bir oyuna… Kuşkusuz bu daha iyi olur, düşünemedim.

Konuşmamız arasında kendimizden geçmiş gibiydik. Bazen yürürken duruyor, orda uzun uzun konuşuyorduk. Sonra gene yürümeye devam ediyor, epey uzağa gidiyor, kahkahalara gözyaşlarımızı katıyorduk… Arada

bir Nastenka eve gitmek zamanı geldiğini söylüyor, alıkoymaktan çekindiğim için, onu evine kadar götürmek üzere o yola dönüyordum. Ama bir çeyrek sonra gene rıhtımda, sıranın önünde olduğumuzu görüyorduk. Bazen Nastenka iç çekiyor, gözleri nemleniyordu. O zaman bana bir ürkeklik geliyor, buz kesiliyordum. Ama o, hemen elime yapışıyor, beni sürüklemeye başlıyor; gene gevezelik ederek, konuşarak dolaşmaya koyuluyorduk.

Sonunda Nastenka:

— Artık eve gitmeliyim, dedi. Çok geç oldu herhalde. Bu kadar yaramazlık yeter.

— Haklısınız Nastenka. Yalnız ben uyuyamam artık; eve gitmeyeceğim.

— Ben de uyuyamayacağım galiba. Ama siz gene götürün beni.

— Elbette!

— Bu sefer doğruca eve gideriz.

— Tabii canım, tabii…

— Söz mü?.. Çünkü ne de olsa eve gitmem gerek.

Gülerek:

— Söz! dedim.

— Hadi gidelim.

— Gidelim… Göğe bakın Nastenka, göğe bakın! Yarın olağanüstü bir gün olacak. Gök masmavi, hele ay!.. Şu sarı buluta bakın; ayı kaplayacak, bakın, bakın… Aa, geçti… Bakın Nastenka bakın!

Ama Nastenka buluta bakmıyordu. Hareketsiz, taş kesilmiş gibi yerinde duruyordu. Biraz sonra, usul usul, ürkek bir halle bana sokuldu. Elimde duran eli titredi; yüzüne baktım… Bana daha kuvvetle dayandı.

O anda önümüzden genç bir adam geçti. Ama bir iki adım ilerledikten sonra geriye doğru birkaç adım attı. Kalbim hızla çarpmaya başladı. Yavaşça:

— Kim bu Nastenka? diye sordum.

Nastenka bana daha çok sokularak:

— O… diye fısıldadı. O.

Güçlükle ayakta durabildim. Arkamızdan bir sesin:

— Nastenka!.. Sen misin Nastenka?.. dediğini duydum.

O anda delikanlı bize doğru birkaç adım ilerledi. Ne çığlıktı o!.. Ya Nastenka'nın ürpermesi, kolumdan sıyrılarak ötekine doğru koşması!.. Olduğum yerden onlara bakıyordum. Ama Nastenka'nın genç adama kollarını uzatıp boynuna atılmasıyla bana dönmesi bir oldu. Bir rüzgar, şimşek hızıyla yanıma koştu. Ben, olan bitenin farkına varıncaya kadar kollarını boynuma doladı, dudaklarıma içten, sıcak bir öpücük kondurdu. Sonra, tek bir söz söylemeden gene öbürünün yanına koştu, ellerinden tutarak ardından çekti.

Durduğum yerden, uzun uzun arkalarından baktım… Sonunda ikisi de görünmez oldu.

Sabah

Gecelerim o sabah bitti. Tatsız bir gündü. Yağan yağmur kederli kederli penceremin camına vuruyordu. Odam karanlıktı, dışarda puslu bir hava vardı. Başım hem ağrıyor, hem dönüyordu; bütün vücudumu yavaş yavaş bir titreme nöbeti sarıyordu.

Bir aralık Matryona'nın sesini duydum:

— Postacı mektup getirdi beyim.

Sandalyeden fırladım:

— Mektup mu?.. Kimden?..

— Bilmem ki beyim. Sen bak, belki içinde kimden olduğu yazılıdır.

Zarfı açtım. Ondandı:

> *"Bağışlayın beni! diyordu. Ayaklarınıza kapanarak, sizden af diliyorum. Hem sizi, hem kendimi aldattım. Bu bir düş, bir hayaldi. Bugün sizi düşünerek kahroldum. Ne olur, bağışlayın beni!*
>
> *Suçlamayın beni, çünkü size karşı hiç yalanım yoktu. Sizi seveceğim demiştim. Sizi seviyor, size karşı sevgiden de büyük bir duygu besliyorum. Tanrım! Olanak olsa da ikinizi birden sevebilseydim… Ne olurdu siz, o olsaydınız! (Bu sözler bana yabancı değildi,) Sizin için şimdi neler yapmak istemezdim. Ne kadar hüzünlü ve kederli olduğunuzu anlıyorum. Sizi kırdım. Ama sevgiyle kin bir kalpte uzun zaman barınamaz. Siz de beni seviyorsunuz.*
>
> *Size teşekkür ediyorum! Evet, sevginiz için teşekkür ediyorum. Çünkü hayalime, uyanınca bile uzun zaman unutulmayan tatlı bir düş işlediniz. Çünkü bana kalbinizi kardeşçe açtınız, yaralı kalbime huzur, mutluluk vermek istediğiniz anı yaşadıkça unutmayacağım. Beni bağışlamakla kalbimde gömülü size ait anılan sonsuz minnet*

duygularımla bir kat daha yüceleştirmiş olacaksınız. Bu anıyı ruhumda ölünceye kadar saklayacağım. Kalbim ihanet bilmez; daha dün, bağlı olduğu kimseye bir an içinde nasıl dönüverdiğini gördünüz.

Birbirimizi yitirmeyeceğiz. Bize gelir, bizleri unutmazsınız. Her zaman arkadaşım, kardeşim olacaksınız. Karşılaştığımız zaman bana elinizi uzatırsınız değil mi? Uzatacaksınız; beni bağışladınız, değil mi? Beni eskisi gibi seveceksiniz, değil mi?

Evet, sevin beni, unutmayın. Çünkü bu anda ben de sizi öyle seviyorum ki!.. Sevginize layığım, hakedeceğim onu aziz dostum!

Önümüzdeki hafta onunla evleniyoruz. Beni eskisi gibi seviyor, asla unutmamış. Ondan söz açtığım için darılmayın. Size onunla birlikte gelmek istiyorum. Onu seveceksiniz olur mu?

Bağışlayın, unutmayın ve sevin.

Sizin Nastenka'nız."

Mektubu döne döne okudum. Gözlerim doldu. Sonunda kağıt elimden düştü. Yüzümü ellerimle örttüm.

Matryona'nın sesi duyuldu:

— Bey oğlum, bir şey söyleyeceğim sana!

— Ne var nine?

— Tavandaki bütün örümcekleri temizledim. İstersen düğün yap, konuk çağır; tam sırası…

Matryona'ya baktım. Henüz dinç bir kocakarıydı. Ama bilmem neden, o anda onu gözlerinin içi sönmüş, yüzü bumburuşuk, sırtı iki büklüm gördüm… Nedenini bilmediğim halde, odam da bana bu kadın gibi, birdenbire yaşlanmış göründü. Duvarlar, o canlı sarılığını kaybetmiş, bozlaşmıştı…

Yoksa güneş yeni bir yağmur bulutu arkasına saklandığı için mi her şeyi böyle kara, ışıksız gördüm? Belki de bu soğuk, hüzünlü görünüm, beni bekleyen yuvanın tablosuydu. Kendimi, şimdi olduğum gibi, ama tam onbeş yıl sonra, aynı odada, aynı yalnızlık içinde, yıllar geçtiği halde hiç akıllanmayan Matryona ile birlikte görür gibi oldum.

Ama sana kin bağlamak mı Nastenka… Aydın, pürüzsüz mutluluğunu gölgelemek, acı bir sitemle kalbine keder vermek; vicdan sızısı duyurarak en tatlı anlarında seni keder çarpıntısına uğratmak; gelin olduğun gün, siyah büklümlerini süslediğin narin çiçeklerden bir tekini bile soldurmak?.. Bunu mu yapacağım ben Nastenka, asla, asla! O tertemiz, sevimli gülümseyişin parlaklığını, mutluluğunu hiç yitirmesin. Yalnızlık içinde yaşayan ve sana karşı şükran dolu olan kalbe tattırdığın mutluluk anı için sana hayır dua ediyorum.

Tanrım! Ne uzun andı o! Bir insan hayatı için de olsa, az mıydı?

Başkasının Karısı

I

— İzninizle bir şey soracağım beyefendi…

Yoldan geçen kişi birden irkildi; akşamın sekizinde, sokak ortasında karşısına çıkıveren yenot[6] kürkü giymiş adama biraz ürkerek baktı. Bir Petersburg yerlisi sokakta hiç tanımadığı birisiyle konuşursa her zaman ürker zaten. Yenot kürklü adam:

— Affedersiniz, rahatsız ettim, diye devam etti. Ama bilmem ki… Şey, herhalde bağışlarsınız beni. Biliyor musunuz, keyfim pek yerinde değil de…

Kürk yakalı palto giyen genç adam, yenot'lunun halindeki huzursuzluğu fark etti. Adamın yüzü karmakarışık, benzi solgun, sesi titrekti. Dağınık konuşuyor, sözcükler ağzından güçlükle çıkıyordu.

Mevki ve sınıf bakımından kendisinden belki daha küçük birisine ricacı olmak zorunda kalmanın ona ne kadar güç geldiği belliydi. Ayrıca ricası, böyle gösterişli bir kürk, pahalı, göz alıcı koyu yeşil kumaştan frak giyen, göğsünde çeşitli nişanlar taşıyan bir adam için biraz tuhaf, hoppaca, hatta ilgisiz görünüyordu. Yenot kürklü adamın bu yüzden ne derece rahatsız olduğu açıkça belliydi. Heyecanını bastırarak tatsız sahneyi bir an önce uygun şekilde bitirmek istedi:

— Affınızı dilerim; biraz rahatsızım dedim ya… Beni tanımazsınız. Rahatsız ettiğim için yeniden özür dilerim; vazgeçtim.

Kürk giyen adam nezaketle şapkasını kaldırarak koşar adımlarla yoluna devam etti, şaşkınlıktan put kesilen genci yol ortasında bırakarak karanlıkta kayboldu.

Genç, "garip adam!.." diye düşündü. Sonra toparlandı, kendi işini anımsadı. Karşısında durduğu sayısız katlı apartmanın önünde gezinmeye başladı. Ortalığı gitgide sis kapladığı için, dolaşması pek göze çarpmayacaktı,

delikanlı bundan çok hoşnuttu. Gene de saatlerdir müşteri bekleyen bir arabacının gözüne ilişmişti galiba.

— Affedersiniz…

Gezinmeye devam eden genç bir daha irkildi: Karşısında deminki yenot kürklü adam vardı.

— Affedersiniz, gene karşınızdayım… diye başladı. Ama öyle sanıyorum ki… Kibar bir insansınız. Toplumsal durumumu gözönüne almayın, şey… Amacımı anlatamıyorum galiba; sorunu yalnızca insanların her zaman karşılaşabilecekleri sorunlardan biri olarak düşünün; karşınızda büyük bir ricada bulunmak zorunda olan bir insan…

— Elimden gelirse… Buyrun, sizi dinliyorum.

Gizlemli adam sarardı, dudakları isterik bir gülüşle çarpılarak:

— Yoksa sizden para filan mı isteyeceğimi sandınız? dedi.

— Rica ederim.

— Yo, rahatsız ettiğimin farkındayım, kusura bakmayın. Ama artık kendi kendime katlanamaz oldum. Beni iyice sapıtmış, çıldırmak üzere bir adam sayabilirsiniz. Gene de aklınıza başka şey gelmesın.

Genç adam cesaret vermek isteyen, biraz da sabırsızca bir baş sallamasıyla:

— Peki peki, asıl soruna gelin, dedi.

— Öyle mi? Siz yaşta genç bir adamın tembel çocuklar gibi beni azarlaması pek yerinde değil. Demek iyice oynatmışım!.. Beni bu küçülmüş halimle nasıl buluyorsunuz, doğru söyleyin?

Genç adam bozuldu, yanıt vermedi. Yenot kürklü adam kesin bir tavırla:

— Öğrenmek istediğimi size açıkça soracağım, dedi. Buralarda bir bayan görmediniz mi? Sormak istediğim buydu.

— Bir bayan mı?

— Evet.

— Görmesine gördüm ama… O kadar çok geçti ki…

Gizemli adam acı acı gülümsedi.

— Haklısınız. Ne dediğimin farkında değilim, kusura bakmayın. Tilki kürklü, koyu kadife başlıklı, yüzü siyah tülle örtülü bir bayan görüp görmediğinizi öğrenmek istiyorum.

— Hayır, görmedim… Evet, görmedim galiba.

— Yaa!.. Özür dilerim öyleyse.

Genç adam bir şey soracak oldu, ama yenot kürklü adam sabırla onu bir kere daha şaşkınlık içinde bırakarak ortadan yok oldu. Öteki, paltosunun lutr yakasını kaldırarak içinden: “Cehenneme kadar yolun var…” diye onu uğurladı, sayısız katlı apartmanın önünde çevreyi kollayarak gezinmeye devam etti. İçin için kızıyordu: “Saat sekize geliyor, hâlâ çıkmadı… ” Kalenin saati 8’i çaldı.

— Öff!.. Tanrı belasını versin!..

— Affedersiniz.

Kaldırımda gezinen genç yüzünü buruşturdu:

— Ben de özür dilerim sizi, şey… Ama yerden bitmiş gibi karşıma çıkıverdiniz, boş bulundum… diye özür diledi.

— Evet, gene geldim. Belki bu sinirli halimi garip buluyorsunuz ama…

— Rica ederim, sözü uzatmadan, amacınızı söyleyin. Ne istediğinizi hâlâ bilmiyorum.

— Aceleniz ne? Bakın, size her şeyi açık, kısaca anlatacağım. Ne yapalım, bazı durumlarda aykırı yaratılışlı insanlar da birbirine uymak zorunda kalır.

Ama siz pek sabırsızsınız delikanlı!.. Pekala; sorun şu… Bilmem ki, nasıl anlatayım… Ama her şeyi anlatmaya karar verdiğime göre, söyleyeceğim. Bir bayan arıyorum; o bayanın şimdi nerede olduğunu yüzde yüz öğrenmem gerek. Tabii adını, kim olduğunu size açıklamam gerekmez, değil mi?

— Peki peki, sonra?..

— “Sonra” mı? Bu ne biçim konuşma, sesinizin tonu!.. Kusura bakmayın, belki “delikanlı” dememe kırıldınız, ama kötü amacım yoktu. Sözün kısası, bana büyük bir iyilik yapmak isterseniz, sorun şu: Bu bayan, namuslu bir kadın, tanıdık, son derece iyi bir aileden… Bana bu işi onlar yükledi… Benim ailem yok, bekarım; anladınız mı?

— Ee?

— Durumumu takdir edin delikanlı. (Affedersiniz, gene delikanlı diyorum…) Bir dakika kaybetmeye gelmez! Düşünün o bayan… Şey, bu apartmanda kimler oturuyor biliyor musunuz?

— Çok kimse…

Yenot kürklü adam doğal görünmeye çalışarak hafifçe güldü:

— Yerden göğe kadar haklısınız. Zihnim biraz dağınık, ben de farkındayım bunun, ama sesiniz niye öyle? Şaşkınlığımı itiraf ediyorum. Gururunuz incindiyse siz de benim küçülmeme tanık oldunuz işte. Dediğim gibi, sözü geçen kimse soylu olmakla birlikte, kişiliği bakımından hafifçedir. Kusura bakmayın, ondan sanki bir yapıtmış gibi söz ediyorum. Kendisi de Pol de-Kok’u[7] dilinden düşürmez; her şey bu Pol de-Kok’un başı altından çıkıyor zaten…

Genç adam konuşana acıyarak baktı. Öteki, dili büsbütün dolaşarak sonunda sustu, anlamsız bir sırıtmayla karşısındakine baktı. Sonra nedense titreyen eliyle paltosunun yakasına sarıldı. Genç adam bir iki adım gerileyerek:

— Bu evde kimlerin oturduğunu sordunuz, dedi.

— Evet siz, siz de çok kimse bulunduğunu söylediniz.

— Öyle. Ama burada… Bildiğime göre, Sofya Ostafyevna da burada oturuyor.

Genç adam bunu fısıltı halinde, sanki üzülerek söyledi.

— Gördünüz mü, gördünüz mü ya! Bir şeyler biliyorsunuz siz, delikanlı!

— Yok, vallahi hiçbir şey bilmiyorum. Sizi üzgün gördüm de…

— Öyle ya. Zaten aşçı kadından demin, buraya girip çıktığını öğrendim. Ama siz rast getiremediniz onu. Sofya Ostafyevna'ya gelmiyor, o tanımaz bile onu!

— İyi öyleyse. Affedersiniz, izninizle…

Tuhaf adam acı bir alayla:

— Tabii umurunuzda değil bunlar! dedi.

— Durumunuzun nedenini bilemiyorum, diye karşılık verdi delikanlı. Yoksa ihanete mi uğradınız, açıkça söylesenize…

Sonra, durumlarının benzerliğini vurgulayan bir gülümsemeyle:

— Hiç değilse birbirimizin haline acırız! diye ekledi, hafifçe eğilerek yenot kürklü adamı selamlamak istedi.

Ama öteki bir türlü ayrılmak istemiyordu.

— Aman ne diyorsunuz siz de! diye bağırdı. Evet, doğrusunu söylemek gerekirse düşündüğünüz gibi… Tabii olağan şeyler bunlar. Gene de ilginiz çok duygulandırdı beni; gençler arasında… Şey, yaşça artık genç değilim, bekar anlamında genç diyorum.

— Öyle öyle, belli! Peki, ne gibi yardımım dokunabilir size?

— Bakın; siz de kabul edersiniz ki, Sofya Ostafyevna’yı ziyaret etmek… Gerçi sözü geçen bayanın nereye, hangi daireye girdiğini kesin olarak bilmiyorum; bildiğim yalnızca, bu eve girdiği… Siz buralarda dolaşırken ben de karşı yanda geziniyordum. Bayanın burada olduğunu bildiğim için çıkmasını bekliyordum. Kendisine, hareketinin ne derece ayıp, çirkin olduğunu açıklamak istiyordum… Ne demek istediğimi anlıyorsunuz tabii…

— Hımm… Evet… Anlıyorum.

— Ama onunla doğrudan doğruya ilgili olduğumu sanmayın sakın! Başkasının karısı o. Kocası ta orada, Voznesenski köprüsünde bekliyor beni; kadını hem yakalamak istiyor, hem karar veremiyor. Çünkü bütün kocalar gibi bir türlü inanamıyor…

(Yenot kürklü bey gülümsemeye çalışarak) onun arkadaşıyım, diye devam etti. Oldukça saygın bir adamım, yani sandığınız gibi değilim.

— Olabilir. Sonra?

— Hiç. Kadını yakalamaya çalışıyorum. Bu işi üzerime aldım. Ne yapayım, kocasına acıyorum!.. Ama bu genç bayanın son derece kurnaz olduğunun da farkındayım. (Pol de-Kok’un romanlarını yastığının altından eksik etmez!) Bunun için nasıl olsa kaş-göz arasında elimden kaçıverecek… Ne yalan söyleyeyim, buraya gelişini aşçı kadından öğrendim, duyar duymaz deli gibi koştum. Elimle yakalamak istiyordum… Zaten çoktandır kuşkulanıyordum… Bunun için sizden rica edecektim, nasıl olsa burada dolaşıyorsunuz… Şey, kim olduğunuzu bilmeden…

— Önemi yok onun, istediğinizi söyleyin.

— Peki efendim. Yani demek istiyorum ki, sizinle tanışmak onuruna ermediğim halde… Adınızı sormaya çekinirim çünkü… Her neyse, hoş bir rastlantı oldu, tanıştık işte.

Kürkünün içinde titreyen adam, delikanlının elini ateşli ateşli sıktı:

— Baştan yapmalıydım bunu ama, bulunduğum durumda görgü kuralı kimin umurunda!..

Yenot kürklü adam hem konuşuyor, hem yerinde duramayıp çevreye merakla bakınıyor, ayaklarını oynatıyor, suda boğulan biri gibi ikide bir genç adamın koluna yapışıyordu.

— Bakın, sizden arkadaşça, –teklifsizliğimi hoş görün– şunu rica edecektim: Siz hem karşı yanda, hem arka merdiven kapısının açıldığı sokağın kaldırımlarında, yani bir dikdörtgenin üç kenarı boyunca dolaşın. Ben de büyük kapının önünü tutacağım. Böylelikle kaçırmayız onu… Tek başıma kalırsam kaçıracağımdan korkuyorum. Görür görmez bana seslenin. Ah ne deliyim ben!.. Önerimin saçmalığını, uygunsuzluğunu ancak şimdi anladım ama…

— Rica ederim, bunda ne var ki!

— Hayır hayır, bağışlanır göstermeyin beni, kendimde değilim, ömrümde bu derece sersemlik etmedim. Hüküm giymiş bir suçlu gibi hissediyorum kendimi. Ama sizinle açık konuşacağım delikanlı: Sizi aşık sandım da.

— Buralarda ne yaptığımı öğrenmek istediniz, öyle mi?

— Soylu genç, sayın beyefendi; sizin o adam olduğunuzu aklımdan bile geçirmedim. Böyle bir düşünceyle lekeleyemem sizi. Ama gene de… Şey… Bir aşık olmadığınıza inandırabilir misiniz beni?

— Tabii, daha doğrusu aşığım, ama karınızın aşığı değilim.

Böyle olmasa şimdi burada değil, onun yanında bulunurdum.

— Karım mı? Benim karım olduğunu kim söyledi size? Bekarım ben; anlayacağınız, aşık benim.

— Şu Voznesenski köprüsünde bekleyen adamın karısının aşığı mısınız?

— Evet, haklısınız… Saçmaladım doğrusu. Ne yapalım, birbirine engel olmayan bağlar bunlar. Hem şunu da kabul etmeliyiz delikanlı; zamanımızda bazı serbestlikler…

— Peki peki, anladık.

— Onun kocası değilim ben, bunu anlatmak istiyorum.

— Pekala, öyle olsun.

— Zaten öyle. Doğrusu, salt kendi kendimi yatıştırmak için açıyorum bunları size.

— Ama benim huzurumu kaçırdınız, işime engel oldunuz. Sizi çağıracağıma söz veriyorum. Yalnız çok rica ederim, gidin buradan, beni rahat bırakın. Benim de beklediğim var çünkü.

— Peki efendim, başüstüne, gidiyorum. Garip sabırsızlığınıza saygım var, anlıyorum bunu, delikanlı. Şu anda çok iyi anlıyorum sizi…

— Eksik olmayın.

— Hadi hoşça kalın. Şey, kusura bakmayın, gene rahatsız ediyorum sizi… Bilmem ki, nasıl söyleyeyim… Bana bir daha namus ve onurunuz üzerine onun aşığı olmadığınıza yemin eder misiniz?

— Aman Tanrım!..

— Son bir soru canım: Sizin… Yani ilgili olduğunuz bayanın kocasının soyadını biliyor musunuz?

— Elbette… Sizin soyadınız değil, merak etmeyin.

— Soyadımı nereden biliyorsunuz?

— Bana baksanıza, siz burada çene çalarken herif öbür yandan kaçacak. Ne duruyorsunuz? Sizinkinin tilki kürküyle kukuletası mı var? Benimki damalı pelerinle mavi kadife şapka giyiyor… Var mı daha diyeceğiniz?

Sırnaşık adam birdenbire döndü:

— Nee? Mavi kadifeden şapka mı? Benimkinin de damalı pelerinle mavi kadife şapkası var!..

— Hay Tanrının belası… Ne çıkar bundan, olmayacak şey değil ya! Ama fark etmez benim için, çünkü benimki oraya gitmez.

— Nerede öyleyse?

— Canım, söyledim ya size…

— Vallahi hiç sıkılma yok sizde!.. Pekala, söyleyeyim: Benimkinin üçüncü katın caddeye bakan kısmında ahbapları var; adını söyleyecek değilim tabii…

— Tanrım! Bizim de cadde üzerinde üçüncü katta ahbaplarımız var. Bir general…

— General mi?

— General ya. Adını da söyleyeyim: General Polovitzin.

— Vay canına! Yok yok, o değil bu, değil. (Hay aksi şeytan!)

— O değil demek?

— Değil tabii…

— Değil ha?..

İkisi de susmuş, şaşkın şaşkın birbirlerine bakıyordu. Genç adam durgunluğu üstünden atmak ister gibi silkindi, karşısında durana, öfkeyle:

— Ne bakıyorsunuz öyle? diye bağırdı.

Kürklü adam gene telaşlandı:

— Efendim, şey… Size açıkça söylüyorum…

— Ee, yeter gevelemeniz, biraz daha akıllıca konuşalım. Davamız ortak. Önce, orada kiminiz olduğunu söyleyin.

— Yani bildiklerimden kimler olduğunu söylemek istiyorsunuz?..

— Evet.

— Gördünüz mü ya! Amacınızın ne olduğunu gözlerinizden anladım zaten!

— Hay kahretsin! Öyle değil, düşündüğünüz bu değil; kör müsünüz, sizinkiyle birlikte olsam şimdi sizinle konuşabilir miyim! Amma da çattık. Bana ne, ister söyleyin, ister söylemeyin, vız gelir!..

Delikanlı kızgınlıkla topukları üzerinde iki kere döndü, elini salladı.

— Bir şey demedim ben, diye telaşlandı kürklü. Vallahi, onurlu bir insan gibi hepsini anlatacağım size. Dinleyin. Bilin ki, ilkin, yalnız başına gelirdi buraya; üçüncü kattakiler akrabasıdır. Benim de bir şeyden kuşkulandığım yoktu. Dün Ekselansla karşılaştık; bana, üç haftadan beri başka eve taşındıklarını söylemez mi? Ka… şey, benim değil, o adamın, Voznesenski köprüsünde bekleyenin karısı daha bir gün önce bu eve gittiğini söylemişti. Aşçı kadından öğrendiğime göre, Ekselansın dairesini Bobinitzin adında bir genç adam tutmuş…

— Şeytan canını alsın namussuzun!..

— Yaa!.. Aklım başımdan gitti efendim, dehşet içindeyim…

— Tasamın büyüğü sizin dehşete düşmeniz!.. Vay canına!

Hah, işte göründü; işte, işte!..

— Nerede, nerede? Siz gerekirse, “İvan Andreyiç!” diye sesleniverin, ben hemen yetişirim.

— Peki peki. Hay aksi şeytan… İvan Andreyiç!..

Tıkanarak gerisin geriye gelen İvan Andreyiç:

— Buradayım! diye haykırdı. Ne oldu, gördünüz mü? Nerede?

— Hayır, yok bir şey, yok… Yalnızca o bayanın adını soracaktım.

— Gla…

— Nee? Glafira mı?

— Yoo… Hayır… Glafira değil… Affedersiniz, adını söyleyemem size.

Kürklü adam bunu söylerken benzi kül gibiydi. Delikanlı:

— Öyle ya, Glafira olmadığını ben de biliyorum. Öteki de Glafira değil, diye homurdandı. Neyse bunun önemi yok, asıl yanında kim olduğunu merak ediyorum.

— Nerede?

— Orada! Hay Tanrı belanızı versin! (Delikanlı öfkesinden durduğu yerde tepiniyordu.)

Öteki, bir türlü kanaat getiremediği için, sorularına devam ediyordu:

— İyi ama, neden ben ağzımı açar açmaz hemen “Glafira” diye yapıştırdınız? Adının Glafira olduğunu nerden bildiniz?

— Elinin körü! Adının Glafira olmadığını söyleyen siz değil miydiniz?

— Rica ederim beyefendi, ne biçim konuşma bu!..

— Ee… Yeter artık, karınız mı ne oluyor bu kadın, çıkarın baklayı ağzınızdan?..

— Yo, karım değil; evli değilim ki… Ama sizin yerinizde olsam delikanlı, felakete uğramış, onurlu, son derece saygıdeğer değilse de kibar, efendi bir adama adımbaşı bela okuyarak, şeytanı anarak konuşmazdım.

— Evet, şeytan alsın sizi! Yüzünüze söylüyorum işte, duydunuz mu?

— Öfkelisiniz, ağzınızdan çıkanı kulağınız duymuyor, bunun için size yanıt verecek değilim. Aman Tanrım, bunlar da kim?

— Nerede, nerede?

Hızlı adım sesleri, kahkahalar duyuldu, oldukça civelek iki kız, sokak kapısından dışarı fırladı. Kürklü adamla delikanlı onlara sokuldular. Kızlar yüz vermedi:

— Çekilsenize yahu… Ne oluyorsunuz?

— Hadi çekilin şuradan!..

— Bizimkiler değilmiş…

— Değiliz tabii… Bildiğiniz kızlardan değiliz. Hişt, arabacı!..

— Buyur Matmazel, nereye?

— Pokrov'e. Gel, seni de götüreyim Annuşka.

— Peki, şöyle geçeyim… Çek arabacı!.. Ama kuş gibi uçur bizi…

Araba yol aldı.

— Kimden çıktılar dersiniz?

— Aman Yarabbim!.. İçeri girsek nasıl olur?

— Nereye gireceğiz?

— Hani şu Bobinitzin mi ne, ona.

— Yo, olmaz.

— Neden?

Kürklü adam çaresizlikle başını salladı:

— Ben girerdim ama, malımı bilirim: Orada olsa bile, hemen bir yalan uydurur, zeytinyağı gibi suyun üstüne çıkar… Örneğin, beni birisiyle yakalamak için geldiğini söyler, suçu üstüme atar.

Delikanlı dişlerini gıcırdatarak:

— Ah, belki şu anda orada, içerde olduğunu düşünüp de girememek!.. Canım, ne duruyorsunuz burada, gitsenize o generale.

— Taşındılar dedik ya.

— İyi ya. O onlara girip çıkarken siz de gidebilirsiniz. Generalin taşındığını bilmiyormuş gibi, karınızı almak bahanesiyle gidersiniz.

— Sonra?

— Sonra Bobinitzin’in dairesinde gereken kimseyi yakalarsınız… Ne anlamaz şey…

— Ben yakalamışım yakalamamışım size ne, niye bu kadar ilgileniyorsunuz, delikanlı? Demek haklıymışım!..

— Öf… Bıktırdı bu sözleriniz! Utanın gülünç, akılsız adam, utanın!..

— Peki niye bu kadar sinirleniyorsunuz? Öğrenmek istediğiniz ne?..

— Öğrenmek istediğim mi? Aman, sizinle uğraşacak değilim, yalnız da giderim. Burada kalın, arşınlayın kaldırımları…

Sabrı taşan kürklü adam:

— Fazla ileri gidiyorsunuz, beyefendi! diye bağırdı.

Genç adam dişlerini, yumruklarını sıkmış, öfkeden köpürerek üstüne yürüdü:

— İleri gidiyormuşum… Kime karşı, kime?

— Rica ederim…

— Evet, kimsiniz siz, kime karşı ileri gidiyorum? Adınız sanınız ne?..

— Ne diye söyleyeyim size, delikanlı. Adımı ne yapacaksınız? Söyleyemem, olanağı yok. Pekala, ben de geleceğim sizinle. Hadi birlikte gidelim, her şeye razıyım. Yalnız emin olun, bana daha nazik davranmanız

yerinde olur. İnsan hiçbir durumda soğukkanlılığı elden bırakmamalı; üzüntünüzün nedenini kestirebiliyorum, bununla birlikte kendinizi kaybetmemelisiniz. Henüz çok gençsiniz…

— Siz de yaşlısınız. Ne çıkar bundan? Boşuboşuna çene yarıştırmakta yarar yok. Ayağımın altında dolaşmayın bari.

— Neden yaşlı oluyormuşum? Yaşlılığımı da nerden çıkardınız? Tabii durumuma göre belki… Hem ayak altında dolaştığım yok.

— Peki peki. Çekilin de…

— Yoo, siz nereye ben de oraya!.. Engel olamazsınız; ben de katıldım. Birlikteyiz!..

— Ona da peki. Yalnız gürültü yok. Yavaş…

Merdivenden üçüncü kata tırmandılar; sahanlık zifiri karanlıktı. Genç adam durdu, kürklüye:

— Kibritiniz var mı? diye sordu.

— Ne kibriti?

— Canım… Şey, sigara içmez misiniz?

— Haa, evet! Var; buyrun, işte…

Kürklü adam telaşla ceplerini karıştırmaya başladı.

— Amma da akılsız!.. diye homurdandı delikanlı. Şey… Şu kapı galiba…

— Bu, bu; evet bu, bu!..

— “Bu-bu-bu!” Ne bağırıyorsunuz, yavaş konuşamaz mısınız?

— Çok küstahsınız beyefendi! Benim içim kan ağlıyor, siz…

Işık parladı…

— Kapıdaki pirinç tabelayı görüyor musunuz, üzerinde “Bobinitzin” yazılı, değil mi?

— Evet evet, Bobinitzin…

— Kapıyı çalmalı.

— Çalmalı ya… diye yineledi kürklü adam.

— Çalın!..

— Yo, önce siz çalın.

— Korkak!..

— Bu sözünüzü iade ederim.

— Hadi defolun öyleyse!..

— Gizimi size söylediğime pişmanım… diye mırıldandı kürklü adam.

— Hoppala!.. Ne yaptım size?

— Daha ne olsun: Kederimi gördünüz, huzursuzluğumdan yararlanmak istiyorsunuz.

— Huzursuzluğunuz pek umurumda benim!..

— Enfes! Ne kusursuz bir ahlâk…

Yenot kürklü adam öfkesinden tıkanır gibiydi. Delikanlı ona kafa tutmaya devam ediyordu:

— Ahlâkçılık taslamak size mi düştü!..

— Ahlâksızlık değil de ne sizinki… Aldatılan her kocayı hımbıl mı sanıyorsunuz?

— Demek o kadının kocası sizsiniz? Hani kocası Voznesenski köprüsünde bekliyordu? Bu yırtınmaya, telaşa neden ne?

— Aşığı belki de sizsiniz?

Genç adam, kürklüyü anlamlı bir bakışla süzdü:

— Böyle devam ederseniz gerçekten hımbıllığınızı kanıtlayacaksınız. Söylediklerim açık, değil mi?

Yenot kürklü adam, başına bir kova kaynar su dökülmüş gibi geri sıçradı:

— Onun kocası olduğumu söylemek istiyorsunuz, öyle mi?

— Şşt… Duydunuz mu?

Bir an sessizce durdular. Sonunda kürklü adam:

— Odur, dedi.

— Değil.

Ortalık gene sessizleşti. Bobinitzin'in dairesinden birtakım sesler duyuldu. Kürklü adam fısıltıyla:

— Ne alıp veremediğimiz var bizim beyefendi, anlamıyorum! dedi.

— Durup dururken gücenen sizdiniz…

— Ama sabrımın son aşamasına getirdiniz beni.

— Susun azıcık.

— Henüz çok genç bir adam olduğunuzu kabul edin…

— Susun dedik ya!..

— Evet, bu durumdaki bir kocaya hımbıldan başka şey denmez, bunu ben de kabul ediyorum.

— Kapanmayacak mı çeneniz be!..

— Mutsuz bir kocaya bu derece azılı düşmanlığınızı anlamıyorum.

— Hah o!.. Odur, o!..

İçerdeki sesler bir an kesildi.

— O mu dersiniz?

Genç adam heyecanla:

— O, o, o!.. diye yineledi. Sonra kürklüyü alayla süzerek: Peki ama, size ne oluyor, niye bu kadar telaşlanıyorsunuz?

Kürklü adamın yüzü sapsarı kesildi, hıçkırır gibi:

— Beyefendi, dedi; şu yüzde yüz ki, çok üzgünüm beyefendi… Ne kadar küçüldüğümü yeter derecede gördünüz; karanlıkta belli olmuyor ama, yarın sabah… Sabah karşılaşacağımızı ummam ya, gene de bundan çekindiğimi sanmayın. Zaten bütün bu sorunla ben değil, Voznesenski köprüsündeki arkadaşım ilgili. Yemin ederim ki o. Mutsuz bir adam, çok da iyi ahbabım… İzin verin, her şeyi anlatayım size. Candan dostuz onunla; böyle olmasa onun adına bu derece üzülür müydüm! Kaç kere söyledim: Evlenmek nene gerek iki gözüm, neyin eksik diye… İyi bir yerin, paran, pulun var. Ne diye bir fettanın şımarıklığı uğruna bunları gözden çıkarıyorsun! Doğru değil mi? Yok, ille evleneceğim diye tutturdu. Aile mutluluğu filan… Al sana aile mutluluğunu! Bir zamanlar elin kocalarını aldatırken şimdi bunun acısını tadıyor… Kusura bakmayın, zorunlu kaldım da açtım bunu. Evet, mutsuz bir adam o, çile dolduruyor!..

Kürklü adam ağlar gibi hıçkırdı, yanındaki kızgınlıkla dişlerini gıcırdattı:

— Cehennemin dibine… Hepsinin de, dünyada enayi gezen çok! Siz nesiniz ki?

— Bu kadarı fazla artık; bütün nezaketime, içtenliğime karşı bu şekilde konuşmanız…

— Affınızı dilerim beyefendi, soyadınızı bağışlar mısınız?

— Soyadımı ne yapacaksınız?

— Ne mi yapacağım?..

— Bağışlayın, söyleyemem.

Delikanlı birdenbire:

— Şvabrin’i tanır mısınız? diye sordu.

— Şvabrin’i mi?..

— Evet, Şvabrin’i. Nasıl, biraz anlar gibi oldunuz, değil mi?

Paltolu genç, yenot kürklü adama takılır gibi söyledi bunu.

Öteki şaşkın bir halle:

— Şvabrin saygıdeğer biridir, dedi. Kabalığınızı bağışlıyorum.

— Dolandırıcı, satılmış ruhlu, rüşvetçi, madrabazın biri, devlet soyguncusu sizin Şvabrin! Yarın öbür gün sanık sandalyesine oturacaktır.

Yenot kürklü adamın beti benzi kül gibiydi.

— Affedersiniz, dedi; o kişiyi hiç tanımıyorsunuz, hakkında en ufak bilginiz yok galiba…

— Kişi olarak tanımıyorum, ama pek emin bir kaynaktan bilgi aldım.

— Hangi kaynaktan beyefendi? Ne kadar üzgün olduğumu görüyorsunuz.

— Ahmak, kıskanç herifin biriymiş, karısına sahip olamıyor.

Merak ettiniz de söyledim.

— Kusura bakmayın, düşünceniz baştanbaşa yanlış, delikanlı.

O anda Bobinitzin’in dairesinden yine birtakım gürültüler, açılan kapıyla konuşma sesleri duyuldu. İkisinin ağzından bir, “Aa!.. ” çıktı. Yaşlı adamın rengi gene attı:

— Yo yo, o değil bu, değil!.. diye kekeledi. O olsaydı sesinden tanırdım. Artık kuşkum kalmadı, o değil.

— Susar mısınız biraz?..

Genç adam sırtını duvara yapıştırdı. Kürklü adam, ona:

— Ben kaçıyorum, beyefendi, dedi. Benimki değil… Çok memnun oldum!..

— Pekala; gidin, uğurlar olsun.

— Siz niye gitmiyorsunuz?

— Size ne?

Tam o sırada Bobinitzin’in kapısı açıldı, kürklü adam daha fazla duramadı, merdivenden paldır küldür indi. Bir kadınla bir erkek duvara yapışakalan gencin önünden geçtiler, adamcağızın kalbi duracak gibi oldu. Önce bildiği bir kadın sesi duyuldu, arkasından bir erkek kısık sesle konuşmaya başladı:

— Üzülmeyin canım, ben arabamı çağırtayım.

— Ah!.. Evet, peki… Çağırtın.

— Burada zaten; hemen gelir.

Kadın yalnız kaldı. Genç adam birdenbire kadını elinden yakaladı:

— Ettiğin yeminler bu mu, Glafira! diye haykırdı.

Kadın bir çığlık attı:

— Ayyy!.. Kim o? Tvorogov, siz misiniz? Ah Tanrım… Ne işiniz var burada, Tvorogov?

— Kimdi o yanınızdaki?

— Kocam canım, kim olacak. Gidin buradan, çabuk. Şimdi gelir. Polovitzin’lerdeydik. Gidin, Tanrı aşkınıza gidin!

— Polovitzinler bu evden çıkalı üç hafta oldu. Her şeyi biliyorum artık.

— Ayyy!..

Kadın sokak kapısına davrandı. Genç adam ona ulaştı.

— Kimden duydunuz bunu? diye sordu kadın.

— Kocanız, İvan Andreyiç söyledi hanımefendi. İşte kendisi de burada.

Gerçekten İvan Andreyiç karşılarındaydı.

— Eyvah! diye bağırdı kürklü adam; demek sizdiniz ha?

Glafira Petrovna gerçek bir sevinçle ona doğru atıldı:

— *A, c’est vous?*[8] Tanrım, başıma neler geldi! Polovitzinler’e gittim, düşün! Onlar şimdi İsmailovski köprüsü civarında oturuyorlar; söylemiştim sana, değil mi? Dönüşte bir kızak tuttum. Atlar birdenbire parladı, kızağımız paramparça olmaz mı!.. Buraya, yüz adımlık yere düştüm… Arabacıyı götürdüler. Deli olacağım sandım, bereket versin Mösyö Tvorogov…

— Nee?

Mösyö Tvorogov, Mösyö Tvorogov’dan çok bir taş heykele benziyordu.

— Evet, Mösyö Tvorogov, eksik olmasın beni burada görünce eve götürmeyi önerdi. Ama siz gelince gerek kalmadı… Teşekkürlerimi kabul edin İvan İlyiç.

Kadın, şaşkın şaşkın bakan İvan İlyiç‘in elini çimdiklercesine sıktı.

— Mösyö Tvorogov'la ahbaplığımız yeni değil, Skorlupovlar'ın balosunda tanışmıştık; galiba söz etmiştim sana… Unuttun mu yoksa, Kokocuğum?

— Unutur muyum canım, dedi Koko'su. Sonra bay Tvorogov'un elini ateşli ateşli sıktı. Çok çok memnun oldum.

Birdenbire, kısık sesli birinin:

— Kim bunlar, ne oluyor? Gidiyoruz, hadi! diye seslendiği duyuldu.

Sırık boylu bir adam, üçünün önüne dikildi, saplı gözlüğünü çıkararak yenot kürklü adamı incelemeye başladı.

— Ooo, nerelerden böyle Mösyö Bobinitzin? diye cıvıldamaya başladı kadın. Düşünün, atlar kızağımı devirdiler… Şey, tanıştırayım sizi: Kocam… Jean; Mösyö Bobinitzin, Kaprovlar'ın balosunda…

— Haa… Evet… Çok memnun oldum efendim. Gidip bir araba çağırayım şekerim.

— Evet evet, bir araba çağır Jean; dehşetli korktum, hâlâ titriyorum, bayılacağım nerdeyse… (Tvorogov'a yavaşça):

— Bu geceki maskeli baloya gel… diye fısıldadı. Sonra, yüksek sesle: Hoşça kalın Mösyö Bobinitzin, dedi. Yarın Karpovlar'ın balosunda görüşürüz, değil mi?

— Hayır efendim, bağışlayın. Burada olandan sonra göremezsiniz beni artık.

Bay Bobinitzin bir şeyler daha homurdandı, ayaklarını bitiştirerek, iri, kalın pabuçlarını birbirine çarptı ve kızağına bindi. Bayan da kocasının çağırdığı arabaya kuruldu. Yenot kürklü adam pek bitkin görünüyordu; arabanın yanında hareketsiz duran paltolu gence bön bön bakıyordu. Delikanlının yüzündeki sırıtış da epeyce yavandı.

— Bilmem ki… diye başladı kürklü.

Genç adam, meraklı, biraz da çekingen bir halle elini uzatarak:

— Tanıştığımıza çok memnun oldum beyefendi, dedi.

— Ben de, ben de çok memnun oldum.

— Kaloşunuzu düşürdünüz galiba…

— Ben mi? Sahi… Eksik olmayın, teşekkürler. Ne zamandır lastik almayı düşünüyorum…

Delikanlı içten bir ilgiyle:

— Lastik ayağı terletirmiş, dedi.

Karısı arabadan:

— Geliyor musun Jean, çabuk ol! diye seslendi.

— Evet, doğru, terletirmiş… Geliyorum hayatım, geliyorum. Konuşmaya daldık da… Tam buyurduğunuz gibi, terletir ayakları. Efendim izninizle…

— Rica ederim efendim!..

— Tanıştığımıza son derece memnun oldum.

Yenot kürklü adam arabaya bindi, araba hareket etti. Genç adam olduğu yerden şaşkınlık dolu bir bakışla arabayı uğurladı.

II

Ertesi gün İtalyan Operası‘nda bir temsil vardı.

İvan Andreyiç tiyatro salonuna bomba gibi daldı. O ana kadar kimse onda müzik düşkünlüğü görmemişti. İtalyan Operası’na gidişlerinde tatlı tatlı kestirdiği herkesçe bilinirdi. Hatta birkaç kere dostlarına bunun pek zevkli olduğunu, primadonnanın sesinin beyaz, yumuk bir kedinin miyavlaması gibi ninni yerine geçtiğini söylemişti. Ama İvan Andreyiç, bunu çok önceleri, geçen mevsim söylüyordu. Oysa ki şimdi değil tiyatroda, evinde, geceleri bile uyuyamaz olmuştu. Böylece o gece tıklım tıklım dolu Opera salonuna bomba gibi dalınca denetleme memurunun bile kuşkusunu uyandırdı. Adamcağızın kaygılı bakışı İvan Andreyiç‘in elbisesinin yan cebinde bir kama kabzası arıyordu. Şunu da söyleyelim ki, o sıralar operada iki parti çarpışıyordu. Her biri kendi primadonnasını tutuyordu. Partinin birine xxx-istler, ötekine xxx-nistler diyorlardı. Grupların ikisi de müziğe o derece düşkündü ki, tiyatro idaresi güzellik ve güzelliğin temsilcisi primadonnalara karşı bu taşkın sevgi gösterisinden sanki korkmaya başlamıştı. Bu yüzden, ak saçlı bir ihtiyarın –gerçi saçları tam anlamıyla ak değildi ya– daha doğrusu, ellisinde, dazlakça, kerli ferli bir adamın, bir delikanlı hızıyla salona dalışını gören memur, elinde olmadan, Danimarka Prensi Hamlet’in “İhtiyarlık böyle bir kendini salıverirse, gençlik ne olur acaba ilh… ” sözlerini anımsadı, bir kama görmek kaygısıyla İvan Andreyiç‘in frakının cebine yan yan baktı. Ama o cepte yalnızca para cüzdanı vardı, o kadar.

İvan Andreyiç, salona dalar dalmaz ikinci kattaki locaları hızlı bir bakışla süzdü, kalbi duracak gibi oldu; o oradaydı, localardan birinde oturuyordu!.. Locada bir de karısı ve baldızıyla General Polovitzin, generalin son derece çevik, genç yaveri ve sivil elbise giyen bir adam daha vardı. İvan Andreyiç olanca dikkatiyle bu adamı seçmeye çalışırken öteki, yaverin arkasına geçerek locanın karanlığına gömüldü.

O, başka yere gittiğini söylediği halde buradaydı!..

Zaten İvan Andreyiç'i mahveden şey, Glafira Petrovna'nın bir zamandan beri her adımında görünmeye başlayan ikileşmeydi. Locadaki sivil adam, bardağı taşıran son damlaydı. İvan Andreyiç koltuğa yığılırcasına çöktü. Oysa ki olay pek basitti, üstünde bu kadar durmaya neden yoktu…

Söylemeyi unutmayalım ki, İvan Andreyiç'in koltuğu birinci kat localar doğrultusundaydı. İkinci kattaki sözkonusu loca tam koltuğunun üstüne geliyordu. Bu aksilik yüzünden İvan Andreyiç, yukarda olanı biteni göremezdi tabii. Oturduğu yerde kızıyor, kaynayan semaver gibi köpürüp kabarıyordu. Birinci perdenin farkında bile olmadı, aryaların tek bir notası kulağına girmedi. Müziğin iyi yanlarından biri, insanın duygularını yansıtmasıdır, derler. Sevinen adam içinde sevinç; üzgün kimse hüzün bulurmuş. İvan Andreyiç'in kulakları o anda fırtına uğultularıyla doluydu. Hayranlık çığlıkları büsbütün hırçınlaştırdı onu. Bereket, birinci perde bitmişti. Ama perde inerken kahramanımızın başına hiçbir kalemin yeteri kadar anlatamayacağı bir olay geldi.

Bazen tiyatroda üst katlardan program filan düştüğü olur; hele piyes seyircileri esneten, sıkıcı bir nesneyse bu olay çevredekileri epey eğlendirir. İnce kağıt parçasının ta üst kattan salına salına inişini derin bir ilgiyle seyredenler bunun koltukta çevresinden habersiz oturan seyircinin başına konuşuna kıs kıs gülerler. Adamın sonraki utangaç hali (utanacağı yüzde yüzdür) gerçekten görülmeye değer. Ben kendi adıma, bayanların loca kenarlarına koydukları dürbünlere baktıkça huylanırım: Bunlardan biri umulmadık bir anda aşağı iniverecekmiş gibi gelir… Ama böyle acı olasılıklar tasarlamanın yeri değil burası. Bu konuyu bizi her türlü hileden, dolandırıcılıktan –evinizde varsa– hamam böceklerinden korunma çareleri gösteren gazetelere bırakıyorum.

Ama İvan Andreyiç'in başına gelen hal şimdiye kadar hiçbir yerde yazılmış değildir: Önce de söylediğimiz gibi, epey dazlak kafasına düşen şey ne program, ne de kağıt parçasıydı. Bunun ne olduğunu söylemeye bile çekiniyorum; kıskanç, öfkeli İvan Andreyiç'in çıplak –daha doğrusu– yer yer saçtan yoksun saygıdeğer başına mis kokulu bir aşk mektubu düşmüştü… İnsan bu ahlâk bozucu nesnenin sözünü etmeye utanıyor doğrusu! Hesapta olmayan bu çirkin olay, zavallı İvan Andreyiç'i başına bir fare yahut vahşi bir hayvan düşmüş gibi şaşırtmış, ürkütmüştü.

Kağıdın bir aşk mektubu olduğundan hiç kuşkusu yoktu. Romanlardaki gibi kokulu, pembe bir kağıttı, eldivenli bir kadın elinde gizlenecek kadar minnacık, muska şeklinde katlanmış bir aşk mektubu… Besbelli verildiği sırada düşürülmüştü. Gereken ellere, programla birlikte uzatılırken, belki generalin çevik yaverinin bir kol çarpmasıyla düşürülmüştü. Yaver zarif bir reverasla özür dilerken sabırsızlanan sivil gencin eline yalnızca o gereksiz program geçti… Olay tuhaf, tatsızdı ama, İvan Andreyiç'in durumu daha da tatsızdı. Soğuk terler döküyordu. Mektubu avucunda sımsıkı tutarak:

— *Predestine*[9] diye fısıldadı; predestine!.. Kurşun suçluyu bulur… Yok, öyle değil; ne suçum var benim? Vur abalıya derler buna!..

Böyle bir olayla sersemleyen kafadan neler geçmez ki! İvan Andreyiç oturduğu koltukta taş kesilmiş, diriden çok ölüye benziyordu. O sırada salondakiler, şarkıcıya coşkunca gösteri yapmaya başladığı halde İvan Andreyiç olayı herkesin fark ettiğine emindi.

Fena halde bozulmuş, kızarmıştı; tertemiz bir toplulukta yakışıksız bir şey yapmış gibi yerin dibine geçmek istedi. Sonunda bütün cesaretini toplayarak gözlerini çevrede gezdirdi. Solundaki züppece bir gence:

— Son arya pek enfesti!.. dedi.

Coşkunluktan kendinden geçmiş, oturduğu yerde tepinen genç, İvan Andreyiç'i ilgisiz bir bakışla süzdükten sonra sesini daha iyi duyurmak için ellerini boru şeklinde ağzına götürdü, sevdiği artistin adını haykırmaya başladı. İvan Andreyiç pek hoşnuttu: "Çok şükür, farkına varmadılar…" diye düşündü, arkaya baktı. Arkasında oturan şişman bir adam da onunla ilgilenmiyordu, sırtını dönmüş, dürbünle locaları süzüyordu. "Güzel… Bunu da atlattık!" diye sevindi İvan Andreyiç. Ötekiler zaten görmüş olamaz, gözlerini koltuğunun yanındaki locaya çevirdi, birden içi cızz etti. Locadaki genç, güzel kadın sandalyenin arkalığına yaslanarak, ağzını kapamış, katıla katıla gülüyordu.

İvan Andreyiç, "Ah şu kadınlar…" diye mırıldanmaktan kendini alamadı, seyircilerin ayaklarına basa basa kapıya doğru yürüdü.

Şimdi okuyucularımı bu durum üzerine düşünüp karar vermeye çağırıyorum: İvan Andreyiç'in o anda hareketlerinde haklı olmasına olanak var mıydı? Bolşoy Tiyatrosu'nda dört kat loca, beşinci katta da paradi bulunduğu bilinir. Sözkonusu mektubun ille bir locadan, hem de yüzde yüz Polovitzinler'in locasından düştüğünü kim ileri sürebilirdi? Paradi seyircileri arasında da kadın yok muydu?.. Ama tutku, hele kıskançlık, tutkuların en güçlüsü değil midir?

İvan Andreyiç fuayeye koştu, ışığa yaklaşarak zarfın mühürünü kopardı, okumaya başladı:

> *"Hemen şimdi, temsil biter bitmez buluşalım G. caddesindeki 'xxx' sokağının köşesinde K. nin evi; üçüncü katın solundaki kapı… Tanrı aşkına, sans faute*[10] *gel!"*

Mektuptaki el yazısından pek emin olmayan İvan Andreyiç, konunun bir randevu olduğunu anlamıştı tabii. İlk aklına gelen şey; suçluları yakalayıp kötülüğü kökünden kesmekti. Hatta hemen o anda harekete geçmek istedi, ama nasıl, nereden başlamak gerektiğini kestiremedi. İkinci kata koştu, ama aklını toplayıp geri döndü. Ne yapacağını, kendini ne yana atacağını bilemiyordu. Boş durmamak için bir de aynı katın karşı yanına geçip kapısı açık bulunan bir locaya baktı. Yüreğine su serpildi: Beş katta da yukardan aşağıya aynı doğrultuda bulunan localar hep genç kadın ve erkeklerle doluydu. Mektup bunların herhangi birinden düşmüş olabilirdi. Bu kez İvan Andreyiç sanki bu locaların hepsinin ona karşı düşmanca sözbirliği ettiğinden kuşkulandı. Huzuru kaçtı, ikinci perde oynarken salona girmedi, tiyatronun koridorlarında bir aşağı bir yukarı dolaşıyordu. Bir aralık gişeye başvurmayı düşündü: Dört kattaki locaların biletlerini alanların adlarını soracaktı; ama gişe kapanmıştı artık. Sonunda salondan şiddetli haykırışlar, alkış sesleri duyulunca temsilin bittiğini anladı. Paradiden, primadonnaları tutan grup başlarının sesleri ortalığı çınlatıyordu. Ama İvan Andreyiç'in bunlarla uğraşacak hali yoktu, hareket şeklini belirlemeye uğraşıyordu. Vestiyerden paltosunu alarak G. caddesinin yolunu tuttu. Suçluları kaçırmadan sıcağı sıcağına yakalayıp, dünkünden daha şiddetli davranmaya karar vermişti.

Evi kolayca buldu, sokak kapısından merdivenin ilk basamağına adım atarken oldukça şık bir gencin, sanki kolunun altından süzülerek öne

geçtiğini, basamakları ikişer ikişer atlayarak üçüncü kata çıktığını gördü. Yüzünü seçmemekle birlikte onu, dünkü gence benzetti. Kalbi duracak gibi oldu. Delikanlı İvan Andreyiç‘i iki kat geçti. Üçüncü katta bir kapı, geleni bekliyorlarmış gibi, zil çalınmadan açıldı. Delikanlının içeri daldığını gören İvan Andreyiç de üçüncü kata, kapı henüz kapanmadan yetişti. Ne yapmak gerektiğini kapının önünde bir an serinkanlılıkla düşündü. Tam o anda sokak kapısının önünde duran bir arabanın gürültüsü, kapının açıldığı duyuldu. Birisi ağır adımlarla, inler gibi öksürerek merdivenden çıkıyordu. Kaybedecek vakit yoktu. İvan Andreyiç aralık duran kapıyı iterek ardına kadar açtı, aşağılanmış bir koca hışmıyla içeri daldı. Bir hizmetçi yolunu kesmek istedi, arkasından bir uşak çıktı, ama İvan Andreyiç‘i tutabilene aşkolsun! Karanlık iki odayı şimşek hızıyla geçtikten sonra kendini bir yatak odasında buldu. Genç, güzel bir kadının karşısındaydı. Kadın korkudan tir tir titriyor, neye uğradığını anlamadan İvan Andreyiç‘e dehşet içinde bakıyordu. Tam o sırada bitişik odadan, yatak odasına yaklaşan ağır adımların sesi geldi: Bu, demin merdivenlerden çıkan aynı ayak sesleriydi.

Genç kadın, ellerini birbirine vurarak:

— Aman Yarabbi, kocam!.. diye bağırdı. Yüzü, üzerindeki sabahlık gibi bembeyaz oldu.

İvan Andreyiç, yanlış yere geldiğini, çocukça, anlamsız bir iş yaptığını; merdivende yeteri kadar düşünüp olgun bir karar vermediğini anladı. Ama iş işten geçmişti! Kapı açıldı, adımlarının tokluğuna bakılırsa “ağır bir koca” olan adam, odanın eşiğindeydi…

İvan Andreyiç‘in o anda kendi hakkında ne düşündüğünü bilemiyorum. Kadının kocasıyla karşılaşıp, bilinçsiz hareket ettiğini, bağışlanmaz bir densizlik yaptığını açıklayarak özür diledikten sonra sıvışmasına engel olan neydi? Bunu da anlayamadım… Kuşkusuz bu gidiş pek şanlı bir gidiş olmazdı, ama hiç olmazsa mertçe, içtenlikli olurdu. Gelgelelim, İvan Andreyiç, Don Juan’lığa, yahut Lovelas’lığa özenmiş gibi, gene çocukça davrandı. İlkin, karyolayı çevreleyen perdeye sarındı, saklanmak istedi. Sonra, iyice bozulan sinirlerine söz geçiremedi, korku aklı bastırdı. Yere çöktü, karyolanın altına daldı. Aşağılanmış bir koca olarak ya da kendini öyle görerek, İvan Andreyiç başka bir kocayla yüzyüze gelmeye dayanamıyordu, belki evine girmenin adamı aşağılama olduğundan

ürkmüştü. Şu veya bu nedenle, nasıl olduğunu kendi de bilemeden yatağın altına sokuldu. İşin garibi, kadın da bunu pek uysalca kabul etmişti… Besbelli dili tutulacak kadar korkmuştu tazecik!

Kocası inleyerek, oflayıp puflayarak odaya girdi, tam ihtiyar işi –makamlı bir sesle– karısına hayırlı akşamlar diledi. Sonra, sırtından ağır bir yük atan adamın halsizliğiyle bir koltuğa çöküp boğuk boğuk öksürmeye başladı. Demin öfkeden kaplan kesilen İvan Andreyiç birdenbire kuzulaştı, kedi karşısında kıpırdanamaz hale gelen fareye döndü: Korkudan soluk alamıyordu. Oysaki bütün aşağılanan kocaların mutlaka saldırgan olmadığının örneği kendisiydi. Ama o anda, ya düşünemediğinden ya da başka bir nedenden aklına gelmedi bunlar. Sessiz sessiz, eliyle sakına sakına çevresini yoklayarak yatağın altında olabildiğince rahat yerleşmeye başladı. O sırada elini başka bir elin yakaladığını duyunca, ne kadar şaşırdığını tahmin edersiniz tabii; karyolanın altında ondan başka biri daha vardı!.. Duyulur duyulmaz bir sesle:

— Kimsiniz? diye fısıldadı.

Görünmeyen adam, aynı fısıltılı sesle:

— Emrettiniz beyim, kim olduğumu söyleyecekmişim!.. diye yanıt verdi. Bir pot kırdınız, sesinizi çıkarmayın bari.

— Ama efendim…

— Susun!

Fazlalık adam; (karyolanın altında ancak bir kişinin uzanacağı kadar yer olduğuna göre İvan Andreyiç öteki adamı fazla görüyordu), İvan Andreyiç‘i acıdan bağırtacak kadar kuvvetle elini sıktı.

— Aman ne yapıyorsunuz beyefendi!.. diye seslenecek oldu

İvan Andreyiç.

— Şşşt…

— Sıkıştırmayın bu kadar, yoksa bağırırım.

— Hele bağırın, bir deneyin de görelim!

İvan Andreyiç utancından kıpkırmızı oldu. Bilinmez adam sert, öfkeli konuşuyordu. Belki feleğin kırk çemberinden geçmiş, böyle durumlara alışık bir adamdı, oysaki İvan Andreyiç bu konuda pek deneyimsizdi; dar, karanlık yerde boğulacak gibiydi, kanın tepesine çıktığını hissediyordu. Ama çaresizdi, yüzükoyun, kımıldamadan yatmak zorundaydı. Boyun eğdi, sustu.

Kadının kocası:

— Pavel İvanıç'daydık ruhum, diye başladı. Preferans'a[11] oturduk. Bir de khi-khi-khi!.. (Öksürük faslı) Şey… Sırtımı… Khi-khi… Aman… Khi-khi…

İhtiyar bir süre, gözlerinden yaş fışkırıncaya kadar öksürdü, sonra:

— Sırtım… dedi; sırtıma öyle ağrı girdi ki… Şu körolası hemoroit yok mu, ne ayakta durduruyor, ne oturtuyor. Khi-khi-khi!.. Oturamadım canım, khi-khi-khi-khi ..

Yeniden başlayan öksürük bunalımı sahibinden daha ömürlü olacak gibiydi. Sonunda ihtiyarcık iki öksürük arasında dilini zahmetle oynatarak bir şeyler gevelemeye başladı, ama anlayabilene aşkolsun!..

— Ne olur biraz öteye çekilin beyefendi! diye fısıldadı zavallı

İvan Andreyiç.

— Emredersiniz. Yer var mı ki, çekileyim?

— Öyle ama, ben ne yapayım, sığamıyorum buraya. Ömrümde ilk kez acı duruma düştüm.

— Ben de bu derece tatsız bir ortamda ilk kez bulunuyorum.

— Rica ederim, delikanlı!

— Susun be!

— Neden susacakmışım? Son derece saygısız bir gençsiniz. Anladığıma göre, hayli gençsiniz; sizden yaşlıyım…

— Susun dedik ya.

— Aa, fazla ileri gidiyorsunuz. Karşınızda kim olduğundan haberiniz yok galiba, beyefendi!

— Karyolanın altında yatan bir adamsınız, biliyorum.

— Evet, ama benim burada bulunmam… Şey… Bir çeşit sürpriz, daha doğrusu yanlışlık eseri. Siz de aldanmıyorsam, ahlâksızlığınız yüzünden…

— Aldandınız işte!

— Beyefendi, unutmayın sizin büyüğünüzüm.

— Bulunduğumuz durumda büyük küçük olmaz, eşitiz beyefendi. Rica ederim, yüzümü ellemeyin.

— Affedersiniz, karanlıkta bir şey seçemiyorum; bu daracık yere sığamıyorum.

— Şişmanlığın cezası bu!

— Aman Yarabbi, ömrümde bu derece hakarete uğramamıştım, aşağılanmamıştım!

— Öyle mi, demek karyola altından daha aşağısına girmediniz?

— Beyefendi, kim olduğunuzu bilmiyorum; bu halin başınıza nasıl geldiğinden de haberim yok, ama benim burada bulunmam tam anlamıyla bir hata yüzünden. Düşündüğünüz gibi değilim ben, beyefendi.

— Yattığınız yerde itişmeden, rahat durursanız sizinle ilgilendiğim yok. Konuşmayı da kesseniz daha iyi olacak.

— Ama siz de bana biraz yer açmazsanız bir yerime inecek.

Ölümümden sorumlu olursunuz beyefendi, emin olun. Saygıdeğer bir insan, bir aile babasıyım. Bu hale dayanamam ben!

— Suç kimin! Hadi şu yana geçin. İşte size bir yer; ama bundan fazlası da yok!

Biraz genişlemekten son derece memnun olan İvan Andreyiç, uyuşmuş kollarıyla bacaklarını oynatmayı denedi.

— Soylu genç! Beyefendi! Hakkınızda yanlış düşündüğümü anladım, dedi. Sizin de pek iyi durumda olmadığınız belli, ama elimden ne gelir! Hakkımdaki düşünceniz de benden yana değil galiba… İzin verin, size kim olduğumu, buraya bilmeyerek nasıl düştüğümü anlatayım, belki o zaman hak verirsiniz bana. Emin olun, tahmin ettiğiniz amaçla gelmedim buraya. Olanlardan dehşetli korkuyorum şimdi!

— Susmayacak mısınız siz yahu! Konuştuğumuzu duyarlarsa asıl o zaman başımıza gelecekten korkun. Şşşt… Herif bir şeyler söylüyor.

Gerçekten ihtiyarın öksürüğü biraz dindi. Miskin miskin geveleyerek:

— İşte böyle canımın içi… dedi. Böyle ya… Khi-khi… Felaket doğrusu. Fedosey İvaniç, “Cıvanperçemi yapraklarını kaynatıp içmeyi deneyin” diyor. - “Sülük yapıştırdım,” dedim. O da, “Cıvanperçemi daha iyi Aleksandr Demyanıç, dedi; söker çünkü… ” Khi-khi-k-hi… Sen ne dersin ruhum? Ah Tanrım… Khi-khi-khi…

— Öyle ya, denersen fena olmaz; dedi karısı.

— Fena olmaz ya. “Belki veremsiniz,” dedi bana; khi-khi-khi… Yo, dedim, sadece nikris, bir de mide iltihabı var… Khi-khi-khi… Herif ille verem diye tutturdu. Sen khi-khi… Sen ne dersin şekerim, verem miyim acaba?

— Aman neler söylüyorsunuz!

— Değil mi ya! Veremmişim… Sen soyunup yatsana şekerim. Khi-khi-khi… Nezle de üstelik… Öff!.. Yatağın altında iyice bunalan İvan Andreyiç:

— Öff… Aman!.. diye hızla soludu. Ne olur, çekilin biraz.

— Şaşıyorum size vallahi, hiç rahat duramaz mısınız?

— Siz de benimle bozdunuz delikanlı, muştalayıp duruyorsunuz. Galiba bu bayanın aşığısınız.

— Çenenizi tutun.

— Susmayacağım! Bana kumanda edemezsiniz. Kadının aşığısınız; benim suçum olmadığına göre, vız gelir, yakalansak da umurumda değil!

Genç adam dişlerini gıcırdatarak:

— Sesinizi kesmezseniz, beni buraya zorla getirdiğinizi söylerim, dedi. Servetini kaybetmiş amcamsınız diye tanıtırım… O zaman benden değil, sizden kuşkulanırlar.

— Alayın sırası değil, beyefendi. Sabrımı tüketiyorsunuz!

— Şşşt… Bakın, yineliyorum; susmazsanız sizi susturmanın çaresini bulurum. Bela kesildiniz başıma! Burada olmasanız iyi kötü sabahlardım, sonra da nasıl olsa çıkardım.

— Yo, ben sabaha kadar duramam burada! Benim gibi ağırbaşlı, nüfuzlu bir adam için… Şey, bu da gece burada mı kalacak dersiniz?

— Kim?

— Şu ihtiyar.

— Kalır ya. Bütün kocalar sizin gibi değil ki, evde geceleyenleri de var.

İvan Andreyiç korkudan buz kesildi:

— Beyefendi; emin olun ben de geceleri evimde geçiriyorum. Bu ilk olarak başıma geliyor, yemin ederim. Beni tanımıyorsunuz siz. Kimsiniz beyim, kimsiniz? Ne olur, arkadaşlık adına söyleyin bunu!

— Bana bakın, güç kullanmaya zorlamayın beni!

— İzin verin de başıma gelen bu kepazece işi anlatayım bari.

— Sözün sırası değil. Hiçbir şey bilmek de istemiyorum. Sesinizi kesin, yoksa…

— Yapamam ki…

Karyolanın altında hafif itişme oldu, İvan Andreyiç sustu. İhtiyarın çatlak sesi duyuldu:

— Şekerim, bu odada kedi mi var, birtakım mırıltılar duyuyorum.

— Ne kedisi, nerden çıkarıyorsunuz bunları?

Kadının kocasıyla konuşacak söz bulamadığı belliydi. Şaşkınlıktan hâlâ kendine gelemiyordu. Adamın son sözleriyle irkildi, o da kulak kesildi:

— Ne kedisi?

— Basbayağı kedi. Geçen gün eve geldim, bakıyorum: Bizim Vaska, çalışma odasında koltuğuna kurulmuş, mırıldayıp duruyor. “Ne o, Vasenka?” dedim. Mırmırlamaya devam etti. Tıpkı da insan fısıltısına benziyor… İçimden, “Bak şu şeytanın işine, ölümümü çağırıyor galiba…” dedim.

— Saçmalıyorsunuz bugün, ayıp vallahi!

— Peki peki, darılma canım, ölmemi istemezsin, bilirim. İş olsun diye söyledim. Soyun da yatsana şekerim, sen yatana kadar burada oturayım…

— Hayır hayır, yatmam daha… Sonra…

— Peki canım, peki; darılma. Şey… Fare mi var burada ne?

— Ay, ne oluyor size bugün anlamıyorum: Yok kediler, yok fareler… Nedir bu Tanrı aşkınıza!

— Bir şey yok canım… Khi-khi! Bir şey demedim ben. Aman Yarabbi, khi-khi-khi!..

Yatağın altındaki genç adam:

— Öyle gürültü ediyorsunuz ki, herif sonunda… diye fısıldadı.

— Halimi bilseniz, burnum kanıyor.

— Kanasın, ne yapalım? Adam gidinceye kadar dişinizi sıkın, ses çıkarmayın.

— Ama durumumu düşünün, delikanlı; hem yanımda yatanın kimin, neyin nesi olduğunu bilmiyorum…

— Öğrenirseniz elinize ne geçecek sanki? Ben kim olduğunuzu merak ediyor muyum? Peki, söyleyin adınızı, ben de…

— Yok, yok, ne gereği var! Ben yalnızca, burada bulunuşumun anlamsızlığını…

— Şşt… Herif gene bir şeyler söylüyor.

— Vallahi şekerim, kulağıma mırıltılar geliyor benim.

— Hiçbir şey yok. Kulağındaki pamuğu iyice yerleştirmedin de ondan öyle geliyor.

— Pamuk dedin de, burada, üst katta… Khi-khi… Üst katta… Khi-khi…

— Üst katta mı?.. diye birdenbire fısıldadı delikanlı. Hay aksi şeytan, ben burayı sonuncu kat sanıyordum. İkinci katmış demek!

— Bu evin katlarıyla neden bu kadar ilgileniyorsunuz? diye karşılık verdi İvan Andreyiç. Ben de burayı son kat sanmıştım, demek bir kat daha var…

Öksürüğü bir aralık kesilen ihtiyar:

— Birisi kımıldanıyor orada, dedi, vallahi kımıldanıyor!

Genç adam, İvan Andreyiç‘in ellerini yakaladı, olanca hızıyla sıktı.

— Duydunuz mu dediğini, ses çıkarmayın!

— Rica ederim ellerimi bırakın, beyefendi. Bırakın beni!

— Şşşt!..

Kısa bir itişme, arkasından gene her şey sessizleşti.

— Nefis bir parçaya rastladım demin, diye yeniden başladı ihtiyar.

— Ne parçası, dedi karısı.

— Canım, önceleri de anlatmıştım sana; merdivende güzel bir kadınla karşılaşırım bazen… Yoksa söylemeyi unutmuş muydum?.. Belleğimde bir şey var şu sıralar. Kılıçotu… Khi-khi…

— Ne?

— Kılıçotu içmeliyim diyorum; çok iyiymiş… Khi-khi-khi… Çok yararlıymış.

Yatağın altındaki genç, gene öfkeyle dişlerini gıcırdattı:

— Herif konuşuyordu, engel oldunuz! diye söylendi.

İhtiyarın karısı:

— Güzel bir kadına mı rastladın, dedi; sonra?

— Efendim?..

— Güzel bir kadına rastlamışın diyorum.

— Kim rastlamış?

— Sen, kim olacak!

— Ben mi, ne zaman?.. Ha, sahi…

Genç adam, unutkan ihtiyarcığı gayrete getirmek ister gibi:

— Hele şükür! Hadi koca mumya, hadi!.. diye fısıldıyordu konuş, devam et!

— Ah beyefendi, ne korkunç şey, dehşetten tüylerim diken diken oldu. Dünkü gibi, tıpkı dünkü gibi…

— Şşşt…

İhtiyar, gıcırtılı bir sesle:

— Evet evet, hatırladım, dedi. Pek oynak şey! Bir gözleri var…

Mavi şapkalı…

— Mavi şapkalı mı… Vay canına!

— Odur, o!.. Onun mavi şapkası var… Ah Yarabbim! diye bağırdı İvan Andreyiç.

Genç adam yeniden ellerine yapışıp ezercesine sıktı:

— O dediğiniz kim, kimden sözediyorsunuz?

Bu defa “Şşşt” diyen İvan Andreyiç oldu:

— Şşşt… Adam konuşuyor, dinleyelim… Zaten mavi şapkanın ne önemi var, herkesin mavi şapkası olabilir.

İhtiyar devamla:

— Şeytan gibi kurnaz! dedi. Burada ahbapları varmış. Gözleri fıldır fıldır… Ahbaplarına da başka ahbapları geliyor olmalı…

— Bize ne canım, diye sözünü kesti karısı.

— Peki canım, peki, darılma! dedi. İstemezsen anlatmam. Keyfin yerinde değil bu gece galiba.

— Şey, siz buraya nasıl düştünüz? diye sordu genç adam.

— Hayda, demin dinlemek istemiyordunuz, şimdi birdenbire bu ilgi niye?

— Ne ilgisi, vız gelir bana! Anlatmasanız da umurumda değil.

— Darılmayın delikanlı, ne söylediğimin pek farkında değilim. Yani demek istiyorum ki, bu işle ilgilenmeniz boşuna olmamalı… Kim olduğunuzu sorabilir miyim? Şimdilik bildiğim tek şey, tanımadığım bir adamsınız… Öff, iyice zırvaladım galiba!

Bir şey düşünür gibi görünen genç adam:

— Beni rahat bırakın, diye tersledi İvan Andreyiç'i. Ama öteki susmuyordu:

— Öyleyse ben hepsini anlatacağım size. Belki size gücendiğim için anlatmayacağımı sandınız? Asla. İşte elimi uzatıyorum. Yalnızca üzgünüm, o kadar. Ama çok rica ederim, siz de hepsini, ta başından, buraya nasıl geldiğinizi filan, hepsini anlatın. Niçin, ne nedenle geldiniz? Emin olun, size hiç darılmıyorum; vallahi billahi darılmıyorum, işte elim! Yerin tozundan pek temiz değil galiba. Ama zararı yok, yüce duygularımızı ifade ederken bunlar önemli sayılmaz.

— Hay sizi de elinizi de!.. Kıpırdanacak yer yokken elini burnuma sokuyor!..

— Beyefendi, bu davranışınız karşısında bir insan değil de eski bir pabuç varmış gibi…

İvan Andreyiç öfkeli konuşuyordu, ama öfkesinde bir gevşeklik, sesinde yalvarma ifadesi seziliyordu:

— Biraz nazik olun bana karşı… Azıcık hiç olmazsa… Her şeyi anlatacağım size. Birbirimizi pekala sevebilirdik. Sizi evime, yemeğe davet

ederdim. Oysa bu şekilde burada yan yana yatmamız bile olanaksız. Hakkımda yanılıyorsunuz delikanlı. Bilmiyorsunuz ki…

Genç adam, İvan Andreyiç'in sözünü keserek, heyecanla:

— Acaba ne zaman rastlamış ona? dedi. Belki hâlâ bekliyor beni?.. Aman, ne olursa olsun, çıkacağım buradan!

— O dediğiniz kim? Kimden sözediyorsunuz, delikanlı? Orada, üst katta olan… Yarabbim, beni niçin böyle sıkıntıya soktun!

İvan Andreyiç sıkıntısından sırtüstü dönmeye çalıştı.

— Kim, kim!.. Öğrenip de ne yapacaksınız? Zaten çıkıyorum artık ben!

Umutsuzluğu son haddi bulan İvan Andreyiç, delikanlının frakının kuyruğuna yapıştı:

— Ne yapıyorsunuz, nereye?.. 'Ben ne olacağım?

— Bana ne! Burada kalacaksınız tabii. Bana engel olursanız, ihtiyar beni karısının aşığı sanmasın diye demin söylediğim gibi, iflas etmiş amcam olduğunuzu söylerim.

İvan Andreyiç üzgün bir halle:

— Anlamsız sözler bunlar, delikanlı, diye fısıldadı. Kimse inanmaz buna, küçük bir çocuk bile…

— Öyleyse gevezelik etmeyin; yere yapışın, uslu uslu yatın. Hatta geceyi burada geçirin. Sabah bir punduna getirip çıkar, kaçarsınız, kimse farkına varmaz. Ben çıktıktan sonra, yatağın altında bir kişi daha olduğu kimsenin aklına gelmez. Düzineyle gelecek değiller ya! Hoş siz tek başınıza bir düzineye bedelsiniz. Hadi, azıcık çekilin, çıkacağım ben.

— Benimle alay mı ediyorsunuz delikanlı? Ya beni öksürük tutarsa?..

— Şşşt…

Galiba bir aralık kestirmiş olan ihtiyar gene huylandı:

— Nedir bu, dedi. Yukarda da bir patırtı var.

Karyolanın altındakiler ilgilendiler:

— Yukarda patırtı mı?..

— Duydunuz mu, delikanlı, yukarda bir şeyler oluyor?..

— Duydum.

— Aman Tanrım, ben çıkacağım, delikanlı!

— Öyle mi? Ben kalacağım ama… Vız gelir bana orada olanlar. Aklıma ne geldi, biliyor musunuz? Siz de aldatılmış bir kocasınız.

— Nee?!.. Şu terbiyesizliğe bak, nereden çıkardınız bunu? Neden aldatılmış koca olayım… Evli değilim ki ben!..

— Evli değilmiş… Atma!

— Belki bir aşığım ben…

— Aşık mı?.. Tamam!

— Beyefendi, rica ederim beyefendi!.. Pekala, hepsini anlatacağım size. Belki o zaman üzüntüme hak verirsiniz. Düşündüğünüz gibi değilim, evli değilim ben. Sizin gibi bekarım. O şey… Arkadaşım… Çocukluk arkadaşım… Ben de aşığım. Bana dedi ki, “Çok mutsuzum, azap içindeyim… Karımdan kuşkulanıyorum.” Aklı başında bir biçimde, “Kimden kuşkulanıyorsun?” diye sordum. Ama siz beni dinlemiyorsunuz beyefendi. Dinleyin, rica ederim, dinleyin. “Kıskançlık gülünç şey, dedim; suçtur! ” - “Değil, dedi; yalnızca mutsuz bir insanım… Azap çekiyorum, kuşkunun verdiği ıstırap…” - “Ne yapayım, dedim, en iyi dostumsun, çocukluk arkadaşımsın. Zevk çiçeklerini birlikte toplar, sefahat dalgalarına birlikte atılırdık… ” Aman Yarabbi, ne söylediğimin farkında değilim! Gülüyorsunuz delikanlı, bu halinizle deli edeceksiniz beni!

— Zaten delisiniz.

— Deli sözünü ağzıma alır almaz bunu söyleyeceğinizi tahmin ettim zaten. Peki, gülün delikanlı. gülün! Biz de gençtik, biz de kadınları baştan çıkarmasını bilirdik… Öff, beyin hummasına tutulacağım ben…

— Şekerim, birisi aksırıyor burada, nasıl şey bu? diye geveledi ihtiyar. Sen mi aksırdın yoksa?

— Tanrım, sen bana sabır ver! dedi karısı.

Karyolanın altından bir tıslama duyuldu. Kadın telaşlandı:

— Yukardakilerin gürültüsü…

— Evet evet, onlar… Sana söylemiş miydim: Demin, khi-khi-khi… İnce bıyıklı, iki dirhem bir çekirdek bir züppeye… Khi-khi…

Aman öff… Belim… Bir züppeye rastladım…

— İnce bıyıklı… diye fısıldadı İvan Andreyiç. Sizsiniz galiba, sizden sözediyor!..

— Hey Yarabbi, ne biçim adamsınız! Bana nerede rastlayacak, burada, yanınızdayım. Ellemeyin yüzümü!

— Fenalık geliyor bana…

O anda gerçekten üst kattan birtakım gürültüler duyuldu.

— Ne olabilir bu? diye mırıldandı genç.

— İnsanlık adına yardım edin bana beyefendi, dehşet içindeyim!

— Şimdi ses çıkarmayın da…

— Ne dersin bu şamataya şekerim, dayanılır gibi değil! Hem yatak odamızın üstünde… Adam gönderip sordurayım mı?

— Ne ilgisi var!

— Peki canım, sen bilirsin. Çok öfkelisin bugün.

— Gidip yatsan artık.

— Ah, hiç sevmiyorsun beni, Liza!

— Seviyorum canım, seviyorum… Tanrı rızası için gidin, çok yorgunum.

— Peki peki, gidiyorum.

İhtiyar yerinden kalkmaya çabalarken karısı, birdenbire:

Hayır, gitmeyin… Gitmeyin! diye bağırdı. Yok gidin, gıdin!..

— Sana bir şeyler oldu bugün, ruhum. Bir gidin, bir gitmeyin… Khi-khi… Sahiden gidip yatayım… Khi-khi-khi… Panafidinler'in küçük kızları var ya khi-khi-khi… Bebeğini, oyuncak bebeğini görsen, Nürnberg'den getirmişler. Ama ne bebek!.. Khi-khi…

— Şimdi de bebek faslı mı?

— Khi-khi-khi!.. Ama son derece güzel bir bebek!.. Khi-khi…

— Hele şükür, kalktı moruk, dedi genç adam. O gidince biz de çıkarız. Duydunuz mu?.. Sevinsenize!

— Ah… İnşallah, inşallah!

— Bu size ders olsun.

— Neden? Evet, anlıyorum… Ama siz bana ders vermek için henüz çok gençsiniz, delikanlı.

— Gene de vereceğim ama… Dinleyin.

— Aman… Eyvah, aksırık tuttu!..

— Sakın ha! Aksırın da görürsünüz!

— Ne yapayım, fare kokusundan boğuluyorum! Ne olur, cebimden mendilimi çıkarın, kımıldanacak durumda değilim… Öff, nedir bu çektiklerim, suçum ne benim!

— Alın mendilinizi. Ne yaptığınıza gelince, şimdi söyleyeyim size: Kıskançsınız. Kimbilir neler neler uydurup, deli dİvane gibi elalemin evine dalarak ortalığı birbirine katıyorsunuz.

— Ortalığı birbirine kattığım yok, delikanlı.

— Susun artık!

— Hem bana ahlâk dersi veremezsiniz, sizden çok daha erdemliyim, delikanlı.

— Susacak mısınız?

— Yarabbim, sen bilirsin!

— Ortalığı altüst edip genç bir kadını korkuttunuz, zavallı belki bu yüzden hasta düşecek… Her şeyden çok rahata gereksinen hemoroitli sayın bir ihtiyarın huzurunu kaçırdınız. Neden? Çünkü kafanıza bir sürü saçmalık yerleşti, kendinizi ne yana atacağınızı bilemiyorsunuz. Durumunuzun ne derece kötü olduğunun farkında mısınız? Anlıyor musunuz bunu?

— Anladım, farkındayım ama, gene de hakkınız yok beyefendi…

— Susun. Ne hakkından sözediyorsunuz? Bu işin sonunun çok kötü olabileceğini düşündünüz mü? Yatağın altından çıkacağınız zaman karısını seven bu ihtiyarın ne hale geleceğini düşündünüz mü hiç?.. Gerçi facia kahramanlığı sizden çok uzak, karyolanın altından çıkınca sizi görenlerin kahkahadan kırılacağına eminim. Sizi bir de mum ışığında görmek isterdim, kimbilir ne kadar gülünçsünüz!

— Ben de sizi görmek isterdim. Bu durumda siz de benim kadar gülünçsünüz. Üstelik ahlâksızlık damgası da yediniz delikanlı!

— Gene mi ahlâk sözü! Burada bulunmamın nedenini biliyor musunuz siz? Yanlışlıkla girdim ben buraya. Tanrı belalarını versin içeri alanların! Belki bu kadının da beklediği birisi vardı; (Siz değil tabii) anlamsız yürüyüşünüzü duyunca korktu, telaşlandı, ben de yatağın altına girdim. Karanlıktı zaten… Yoo, üste çıkmak için bana hikaye anlatmaya kalkışmayın; gülünç, kıskanç bir ihtiyarsınız. Şimdiye kadar niçin burada kaldığımı biliyor musunuz? Yoksa korktum mu sandınız? Hayır efendim, size acıdığım için: Bensiz ne yapardınız? Ev sahipleriyle karşı karşıya gelince put kesilirdiniz.

— O da neden? Konuşamayacağımı da nereden çıkardınız?..

Vay, şimdi de köpekler havlamaya başladı!

— Sahi… Çeneniz durmuyor da ondan havlıyor. Hayvan uyuyordu, besbelli siz uyandırdınız. Asıl felaket şimdi.

Gerçekten, bir köşede, minderde uyuyan bir fino birdenbire uyandı, yabancı kokuyu alınca tiz bir havlamayla yatağın altına atıldı.

— Vay pis hayvan, ele verecek bizi… diye homurdandı İvan Andreyiç. Yakalandık demektir… Tanrının cezası!

— Tabansızlığınız yüzünden, hakkettiniz bunu.

Ev sahibi, köpeği çağırdı:

— Buraya gel, Ami!

Fakat Ami oralı değildi, karyolanın altında İvan Andreyiç‘e saldırıyordu.

— Amişka’nın hali tuhaf bugün… Besbelli fareden ya da kedi Vaska’dan huylandı. Yatağın altından aksırık sesleri geliyor dememiş miydim? Vaska’dır bu, nezle olmuş hayvan.

Genç adam:

— Kıpırdamayın, aldırmazsanız durur belki… dedi.

— Aman ellerimi bırakın beyefendi, tutmayın ellerimi! diye debeleniyordu İvan Andreyiç.

— Yavaş, sesizini çıkarmayın.

— Ama köpek burnumu ısırıyor efendim, burunsuz mu kalayım sizin yüzünüzden!..

Bir itişme başladı. İvan Andreyiç ellerini kurtardı. Köpek ala-. bildiğine havlıyordu. Birden havlamayı kesti, incecik bir sesle cırladı.

— Ayy!.. diye çığlık attı kadın.

Genç adam fısıltı halinde:

— Ne yaptınız canavar, ikimizi de mahvettiniz! dedi. Bırakın hayvanı. Hay kahretsin, boğuyor!.. Yapmayın, bırakın hayvanı, canavar! Kadın kalbini bilmezsiniz siz, köpeğini öldürürseniz ikimizi de ele verir.

Ama iş işten geçti. İvan Andreyiç kendini korumak için finonun boğazım sıktı, hayvancağız bir çığlık atarak oracıkta can verdi.

— Mahvolduk!.. diye mırıldandı genç adam.

Kadın yukarda yırtınıp Amişka’sını çağırıyordu:

— Amişka!.. Aman Yarabbi, Amişka’ya ne yaptılar? *İci,*[12] Amişka, *ici!*.. Canavarlar, barbarlar!.. Ayy, fena oluyorum…

İhtiyarcık koltuğunda doğruldu:

— Nedir o?.. Ne oldu?.. diye telaşlı telaşlı bağırıyordu. Ne oldun hayatım? Amişka, buraya gel! Amişka, Amişka!.. Vaska onu yiyemez ya!.. Gene de dövmeli bu kediyi; bir aydır okşamadık namussuzu! Praskovya Zaharyevna’ya söyleyeyim yarın, ne dersin şekerim?

Köpeği parmaklarını, dilini şaklatarak çağıran ihtiyar birdenbire karısına atıldı:

— Eyvah, ne oldun karıcığım, sarardın… Aman Yarabbi… Hey kızlar, buraya gelin!

İhtiyarcık odada koşuşmaya başladı. Kadın:

— Yabancı var burada, yatağımın altında… diye mırıldandı. Amişka, ne yaptılar sana, Amişka'm!..

— Kimmiş onlar? Amişka!.. Buraya gelin çocuklar!

İhtiyar, uşağın elinden mumu kaparak karyolanın altına eğildi.

— Kim var orada?.. Kimsiniz?.. Gelin çocuklar, çabuk!..

İvan Andreyiç, boğduğu Amişka'nın leşinin yanında soluk almadan yatıyordu. Oysaki genç adam, ihtiyarın her hareketini kolluyordu. İhtiyar, duvardan yana geçip karyolanın altında beklenmedik konukları ararken, genç adam sürünerek yatağın altından çıktı, arkasına bakmadan kaçmaya başladı. Delikanlıyı fark eden ihtiyarın karısı, duyulur duyulmaz bir sesle:

— Kimsiniz?.. dedi. Ben sizi…

— Öbür canavar orada kaldı, diye sözünü keserek atıldı delikanlı. Amişka'nızı o öldürdü!

Kadın:

— Ayy… diye çığlığı bastı. Ama genç adamın yerinde yeller esiyordu.

O sırada kadının kocası, İvan Andreyiç'i ayağından yakalamış, dışarı sürüklemeye çalışıyordu.

— Biri var burada… Pabucunu yakaladım!

— Katil, Amişka'mın katili!.. diye bağırıyordu karısı.

İhtiyar, ayağını yere vurarak:

— Çıkın oradan, çıkın!.. diyordu. Kimsiniz, çıkın diyorum! Söyleyin, kimsiniz?.. Aman, ne tuhaf adam bu!

— Haydut bunlar!..

Sonunda İvan Andreyiç dışarı çıktı.

— Köleniz olayım Ekselans, ne olur adamlarınızı çağırmayın, yalvarırım size, çağırmayın Ekselans! Hiç gereği yok. Evinizden yakapaça atılacak adam değilim, yapamazsınız bunu… Benim de kendime göre… Şey… Bir yanlışlık oldu Ekselans; izin verirseniz arz edeyim…

İvan Andreyiç hıçkırıklarla ağlayarak konuşuyordu:

— Hep karım… Yani benim değil, başkasının karısı, ben evli değilim… Can-ciğer bir dostum, çocukluk arkadaşım…

İhtiyar, olduğu yerde tepinerek:

— Ne çocukluk arkadaşı, hırsızın birisiniz! diye bağırıyordu.

Evimi soymaya geldiniz… Çocukluk arkadaşıymış!..

— Hayır Ekselans, hırsız değilim, birisinin çocukluk arkadaşıyım… Yanlışlıkla, istemeyerek oldu. Yanlış kapıdan girdim.

— Öyle ya, şimdi çıktığınız yerden belli oldu bu, beyefendi!

— Ekselans, emin olun, tahmin ettiğiniz gibi adam değilim. Yanılıyorsunuz. Son derece yanılıyorsunuz Ekselans. Bana dikkatle bakarsanız, üzerimdeki bazı işaretlerden hırsız olamayacağımı anlarsınız. Ekselans, ah Ekselans!..

İvan Andreyiç bu kez yalvararak ellerini genç kadına uzattı:

— Hanımefendi, siz bir kadınsınız, bari siz anlayın beni! Evet, Amişka'nızı ben öldürdüm, ama suçum yok bunda. Vallahi suçum yok! Hep karımın yüzünden… Mutsuz bir insanım… Boyuna zehir içiyorum.

— Ne içtiğiniz beni ilgilendirmez. Şu halinize göre, şimdi de epey yuvarlamış olmalısınız. Buraya nasıl girdiğinizi anlatın beyefendi?

İhtiyar gerçekten İvan Andreyiç‘in halinden ve rütbe işaretlerinden hırsız olmadığını anlamıştı. Öfkesinden zangır zangır titriyordu.

— Soruyorum size, nasıl girdiniz buraya?.. Haydut gibi…

— Rica ederim, haydut değilim Ekselans! Hep kıskançlık yüzünden. Her şeyi anlatacağım size Ekselans, açıkça, olduğu gibi, öz babama anlatıyor gibi anlatacağım… Zaten babam yerindesiniz…

— Neyim, neyim?..

— Belki incittim sizi Ekselans; böyle genç bir bayanla, yaşınıza göre… Şey… Yani böyle bir çiftin mutluluğunu görmek gerçekten insana haz veriyor demek istiyorum… Adamlarınızı çağırmayın Ekselans… Tanrı aşkınıza çağırmayın! Gülerler bana, bilirim onları. Bundan, uşaklarla ahbaplık ettiğim anlamını çıkarmayın, benim evimde de uşaklar var Ekselans, hep gülerler eşekler! Prens hazretleri!.. Yanılıyorsam, bir prensle konuşmak onuruna…

— Hayır, yanılıyorsunuz, prens değilim. Prenslik falan vererek tavlamaya çalışmayın beni. Buraya, evime nasıl girdiniz onu anlatın, beyefendi!

— Prens hazretleri… Yani Ekselans –affedersiniz, prens sanıyordum sizi. Benzettim… Yanılmışım… Olur bazen, ahbaplarımdan Bay Pozirev’in evinde görmekle onurlandığım Prens Korotoukhov’a öyle benziyorsunuz ki! Görüyorsunuz ya, tanıdıklarım arasında prensler de var, yani ahbabımın evinde bir prensle görüştüm. Beni zannettiğiniz kimse saymanıza hakkınız yok; hırsız değilim. Adamlarınızı çağırmayın Ekselans; hem çağırıp da ne olacak sanki?

— Peki, nasıl girdiniz buraya, kimsiniz? diye bağırdı kadın.

— Öyle ya, kimsiniz? dedi kocası. Ben de, yatağın altına Vaska girdi de tıksırıp duruyor sanmıştım, şekerim. Oysaki buymuş! Şu işe bak: Peki, kim olduğunuzu söylesenize?

İhtiyarcık gene tepinmeye başladı. İvan Andreyiç:

— Konuşamam ki Ekselans, dedi, sözünüzün bitmesini bekliyorum, zarif şakalarınızı dinliyorum… Bana gelince, hayli gülünç bir hikaye bu Ekselans. Hepsini bir bir anlatacağım. Zaten durum kendiliğinden açıklanacak, adamlarınıza başvurmaya gerek kalmayacak demek istiyorum. Soyluluğunuza yaraşır şekilde davranın Ekselans! Yatağınızın altından çıkmak beni hiç değiştiremez, vakarımdan zerrece kaybetmiş değilim. Ama son derece komik bir hikaye bu, Ekselans!

İhtiyarın karısına dönerek, yaltaklanan bir halle:

— Hele hanımefendi gülmekten kırılacaklar! diye ekledi. Sahnede kıskanç bir koca göreceksiniz. Bakın, ne kadar küçülüyorum, bile bile küçülüyorum. Evet, Amişka'yı ben öldürdüm, ama… Şey, vallahi ne söylediğimin farkında değilim artık.

— Peki; nasıl girdiniz buraya?

— Gecenin karanlığından yararlanarak Ekselans, gecenin karanlığından yararlanarak… Suçluyum. Bağışlayın beni Ekselans? Ezilerek affınızı diliyorum. Sakın beni aşık falan sanmayın, yalnızca aşağılanmış bir kocayım. Aşık değilim, asla. Sayın eşiniz de son derece erdemli bir hanımefendidir diyebilirim, temiz ve günahsız!

İhtiyar yeniden köpürdü:

— Ne, nasıl söz bu? diye haykırdı. Ağzınızdan çıkanı kulaklarınız duymuyor galiba. Çıldırdınız mı yoksa, karım hakkında ne cesaretle böyle konuşuyorsunuz?

Kadın:

— Canavar, Amişka'mın katili!.. diye yeniden ağlamaya başladı. Üstelik küstahlık ediyor…

İvan Andreyiç büsbütün şaşkına döndü:

— Ekselans, saçmaladım ben, düpedüz saçmaladım! Beni, aklı başında olmayan biri sayın. Tanrı aşkınıza, aklımın başında olmadığını kabul edin! Onurum adına söyleyeyim; bana karşı davranışınız büyük bir lütuftur. Teşekkür için elimi uzatmak isterdim ama, cesaret edemiyorum. Yatağınızın altında yalnız değildim, amca olarak… Tüh, gene saçmaladım… Yani demek istiyorum ki, aşık olamam ben…

İvan Andreyiç gene ihtiyarın karısına döndü:

— Darılmayın bana hanımefendi! Aşkın nasıl, ne ince bir duygu olduğunu bilirsiniz, kadınsınız çünkü. Aman, yoksa gene mi zırvalıyorum?.. Demek istiyorum ki, benim gibi ihtiyarın, daha doğrusu yaşlı bir adamın aşığınız olmasına olanak yok. Aşık olmak Ritchardson'a, yani Lovelas'a yakışır… Bakın gene dilim dolaşıyor… Neyse, okumuş, edebiyattan anlayan bir adam olduğumu görüyorsunuz Ekselans. Ama hanımefendi gülüyorlar! Olsun. Sizi güldürdüğüm için çok mutluyum hanımefendi.

İhtiyarın karısı gülmekten katılıyordu.

— Ne komik adam bu, ne komik!

Karısının güldüğüne sevinen ihtiyar:

— Gerçekten komik, hem kir-pas içinde… dedi. Hırsız olamaz o, şekerim. Yalnız buraya nasıl geldiğini bir türlü anlamadım.

— Haklısınız Ekselans, gelişim tuhaf, çok tuhaf oldu, tıpkı romanlardaki gibi… Olacak şey mi bu: Gece yarısından sonra, büyük şehirde, bir evin yatak odasında, karyola altında bir adam… Gülünç, acayip değil mi? Rinaldo-Rinaldini'yi anımsatıyor… Ama bu daha hiç Ekselans, hiçbir şey değil! Size hepsini bir bir anlatacağım. Hem hanımefendiye yeni bir fino getireceğim, enfes bir fino!.. Tüyleri upuzun, ayakları kısa mı kısa, iki adım yürüyünce tüylerinden dolaşıp düşüyor… Yalnız şekerle beslenir. Getireceğim onu Ekselans, yüzde yüz getireceğim!

— Kah-kah-kah, kah-kah-kah!..

İhtiyarın karısı gülmekten, uzandığı kanapede kendini o yana bu yana atıyordu.

— Aman sinirim tuttu… Öff… Öff!.. Ne komik adam bu böyle!..

— Çok komik ya! Khi-khi-khi… Hem komik hem toz toprak içinde… Kah-kah-kah!.. Khi-khi-khi…

İvan Andreyiç iyice coştu:

— Artık tam anlamıyla mutluyum. Elinizi sıkmak isterdim ama, Ekselans bu halimle cesaretim yok. Mutluyum, çünkü aldandığımı anladım, gözlerim açıldı artık. Haksız yere kuşkuya düşmüştüm…

Gülmekten gözlerinden yaş gelen genç kadın:

— Karısı… Karısı da varmış!.. diye inledi.

— Evliymiş demek… Sahi mi? diye atıldı ihtiyar. Dünyada aklıma gelmezdi!

— Ah Ekselans, karım… Suç hep onda, daha doğrusu onda değil, bende, kuşkulanıyordum ondan; bu apartmanda, üst kattaki dairelerden birinde randevusu olduğunu zannediyordum. Buna ait bir mektup geçti elime… Gidip bastırayım derken katları karıştırdım, yatağınızın altında kalakaldım…

— Khe-khe-khe!..

— Kah-kah-kah!..

Onlara bakarak İvan Andreyiç de kahkahayı bastı.

— Kah-kah-kah!.. Oh ne kadar mutluyum… Hepimizin dirlik, mutluluk içinde yaşadığımızı bilmek ne hoş, ne tatlı şey! Karımın tümüyle suçsuz olduğuna hemen hemen inandım. İnanmakta haklıyım, değil mi Ekselans?

— Kah-kah-kah!.. Khi-khi-khi…

Gülmekten, öksürmekten soluk almaya çalışan ihtiyar, karısına:

— Sözettiği kim, biliyor musun, şekerim? dedi.

— Kim?.. Kah-kah-kah!.. Kim?

— O genç züppeyle kırıştırıp duran güzel taze var ya, yüzde yüz o! Bahse girerim bunun karısıdır o.

— Yoo Ekselans, o olmadığına eminim, kesin olarak eminim.

Bayan gülmeyi keserek:

— Boşuna vakit kaybetmeyin, yukarı çıkın; dedi. Belki yakalarsınız daha…

— Gerçekten öyle. Hemen gideyim. Gideyim ama, kimseyi bulamayacağım ki… Zaten oradaki kadının karım olmadığına kesin olarak eminim. Karım evdedir şimdi. Hep ben… Ah kıskançlığım yok mu! İvan Andreyiç birden durakladı:

— Yoksa gitsem, yakalayabilir miyim dersiniz, Ekselans?

— Kah-kah-kah!..

— Khi-khi-khi… Khi-khi-khi…

— Gidin gidin! Ama dönüşte bize uğrayın, haber verin! diye bağırdı kadın. Yahut daha iyisi, yarın sabah gelin, karınızı da birlikte getirin, tanışmak istiyorum.

— Başüstüne efendim. Hoşça kalın Ekselans, hoşça kalın hanımefendi! Bizim bayanı da getireceğim, mutlaka getireceğim… Tanıştığımıza son derece memnunum. Her şeyin böyle umulmadık şekilde iyiye bağlanmasına öyle seviniyorum, öyle seviniyorum ki!..

— Finoyu da unutmayın! Her şeyden önce finoyu getirin!

Çıkmak üzere ev sahiplerini selamlayan İvan Andreyiç yeniden durdu:

— Getireceğim hanımefendi, yüzde yüz getireceğim. Öyle cici şey ki… Sanki şekerci dükkanından çıkmış. Pek de tuhaftır, yürürken ayakları tüylerine dolaşıp ikide bir düşüyor… Vallahi öyle! Karıma, “Neden hep düşüyor bu?” diyorum da karım, “Nazından!” diye gülüyor. Şekerden yapılmış dersiniz, vallahi Ekselans, şekerden!.. Hoşça kalın hanımefendi, Ekselans! Tanıştığımıza çok, pek çok memnun oldum!

İvan Andreyiç üst üste selamlayarak çıktı. İhtiyar, arkasından:

— Şey… Buraya bakın!.. Biraz gelir misiniz beyefendi? diye seslendi. İvan Andreyiç üçüncü kez döndü.

— Kedimiz Vaska’yı bulamıyoruz. Yatağın altındayken orda yok muydu, görmediniz mi?

— Hayır Ekselans, üzgünüm, görmeyi çok isterdim, onur duyardım…

— Nezlesi var hayvanın, durmadan hapşırıyor… Dayak ister kerata.

— Evet, buyurduğunuz gibi Ekselans, evcil hayvanları eğitmek niyetine arasıra okşamak gerekir.

— Efendim? Ne dediniz?

— Evcil hayvanları yola getirmek için dayak cezası birebirdir diyorum.

— Öyle mi?.. Hadi güle güle, esenlikle… Yalnızca bunu soracaktım.

İvan Andreyiç sokağa çıkınca, inme inecekmiş gibi, uzun zaman olduğu yerde kıpırdanamadı. Şapkasını çıkarıp alnındaki soğuk teri sildi, gözlerini yumdu; bir şeyler düşündü, sonra evinin yolunu tuttu.

Eve gelip Glafira Petrovna’nın tiyatrodan döneli çok olduğunu duyunca şaşkınlıktan ağzı açık kaldı. Kadıncağız, diş ağrısına tutulmuş, doktor çağırtmış, sülük getirtmiş. Yatağa girip kocasını bekliyormuş.

İvan Andreyiç ilkin alnına bir yumruk indirdi, sonra uşağına, yıkanıp temizlenmesi için gereken şeyleri getirmesini emretti. Ancak kendine çekidüzen verdikten sonra karısının yatak odasına girmeye cesaret etti.

Kadın hemen saldırıya geçti:

— Neredeydiniz bu zamana kadar? Şu halinize bakın! Bet-beniz kalmamış… Neredeydiniz? Bu ne hal efendim; karınız ölüyor, sizi koca şehirde bulabilene aşkolsun! Neredeydiniz, soruyorum size! Yoksa gene, dünkü gibi, bilmem kime verdiğim randevuyu bozmak hevesiyle ardımı mı kolladınız?.. Ayıp, ayıp! Ne biçim kocasınız, aleme maskara olacaksınız bu gidişle.

— Şekerim… diye başladı İvan Andreyiç.

Fena halde bozulmuştu. Sözünü keserek cebinden mendilini çıkardı. Aslında, devam etmek için ne sözcük, ne cesaret bulabiliyordu. Üstelik cebinden mendiliyle birlikte Amişka'nın leşi fırlayınca İvan Andreyiç'in şaşkınlığı, korku ve dehşeti anlatılır gibi değildi. Adamcağız işlediği suçu örtbas edip hakettiği cezadan sıyrılmak gayretiyle karyolanın altından çıkarken hayvanın leşini cebine sokmuştu.

Amişka'yı gören Glafira Petrovna çığlığı bastı:

— Bu ne, köpek leşi mi?.. Nereden buldunuz bunu? Neler yaptınız, neredeydiniz? Söylesenize; söyleyin çabuk, neredeydiniz?..

İvan Andreyiç, Amişka'dan daha ölü haldeydi.

— Cicim, dedi. Şey… Cicim…

Kahramanımızı başka sefere kadar burada bırakalım. Çünkü bundan sonra bambaşka, yeni bir olay başlıyor. Belki başka bir gün adamcağızın başına gelen bütün felaketleri ve kader sillelerini anlatmak fırsatını buluruz. Ama siz de kabul edin ki, kıskançlık affedilmez bir tutku, hatta belaların büyüğüdür.

Dipnotlar

[1] Eski Petersburg'un en işlek caddesi.

[2] Şehirden geçen bir nehir.

[3] Yani, Çinlilerin.

[4] Rus klasik şairlerinden biri.

[5] Ve aşıkları.

[6] Amerikan faresinin bir çeşidi.

[7] O zamanlar açık saçık romanlar yazan bir Fransız yazar.

[8] Siz misiniz?

[9] Mukadder.

[10] Yüzde yüz.

[11] Bir iskambil oyunu.

[12] Buraya!